

Analiza štampanih medija u Srbiji
April - Jun

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

02|2016

Godina 2, Broj 2/2016
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
April - Jun

Kvartalni
MEDIJAMETAR

02|2016

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina II, Broj 2/2016
ISSN 2406-2707

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Miličević
Marija Benke

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 68
E-mail: office.bg@publicpolicyinstitute.eu
Web: www.publicpolicyinstitute.eu

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić
Štampa
grafoNiN d.o.o. Beograd

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Nikola Samardžić
Velimir Ćurgus Kazimir

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3

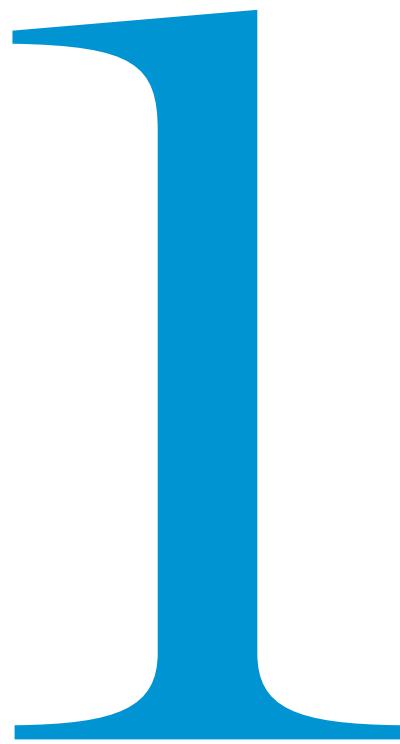
KVARTALNI medijametar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Nikola Samardžić, Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015)- . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015- (Beograd : Grafonin).
- 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediometer = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijametar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

- 1** Velimir Ćurgus Kazimir:
UVOD
- 2** Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3** Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4** Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5** O AUTORIMA

Uvod

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR

UVOD:

Izbori u senci kriminalne hronike

Drugi kvartal 2016. godine bio je u Srbiji obeležen vanrednim parlamentarnim i lokalnim izborima i njihovim rezultatima. Začudo, mimo najava i očekivanja, izgleda da je sama predizborna kampanja prošla uz mnogo manje buke i sukoba. Veća buka i sukobi pratili su brojanje glasova i utvrđivanje konačnih rezultata. Tako su konačni rezultati izbora pomereni za dve nedelje – iz aprila u maj mesec.

Kao i u prethodnih pet tromesečja u analizi empirijske građe primjenjen je isti metodološki pristup. Za jedinicu analize uzet je jedan tekst. Sama analiza predstavlja kombinaciju dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom ... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija”,¹ i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitih, pre svega ideoloških i političkih, diskurzivnih realnosti, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja, i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

Šta se to tako dramatično i neuobičajeno dogodilo u ovom periodu, sudeći prema sedam dnevnih novina u Srbiji? U suštini, nije bilo nikakve dramatike. Da se Srbija nalazi u predizbornom i postizbornom „grču“ najbolji odraz je struktura novinskih žanrova. Povećan je broj izveštaja za oko deset odsto. Od 2106 analiziranih tekstova sa naslovnicu čak 1550 su izveštaji. Takva dominacija izveštaja u isto vreme dovodi do smanjenog učešća vesti i komentara. Izbori i postizborno događaji, „zahtevaju“ izveštaje koji će „otkriti“ šta se u stvari desilo. Odnos izveštaja i komentara dosta govori i o tipu novina (nije potrebno da se istražuju tematske preokupacije). Tako *Informer* ima najveći procenat izveštaja, a *Politika* najmanji. U pogledu komentara situacija je suprotna.

Izbori i politička klima sigurno doprinose da se povećava procenat nebalansiranih tekstova. Ukupno 76 odsto analiziranih tekstova nije balansirano, što predstavlja povećanje od oko deset odsto u odnosu na prethodni period. U isto vreme, teme koje su osmišljene u redakciji pokrivaju oko trećinu svih objavljenih tekstova na naslovnicama novina.

U odnosu na prethodni period je došlo do izvesnog povećanja broja tekstova koji se bave Evropskom unijom, a smanjenja tekstova o Rusiji. Međutim, odnos pozitivnih, neutralnih i negativnih nije se promenio. I dalje je veći broj pozitivnih tekstova o Rusiji nego o Evropskoj uniji. To znači da je i „uloga“ EU i Rusije u izbornom i postizbornom periodu ostala ista.

Neimenovani izvori i dalje su ostali veoma značajan izvor informacija, sa učešćem od oko 27 odsto. Njčešći neimenovani izvori potiču iz oblasti pravosuđa i policije, što je u ovom periodu posebno koïncidiralo sa slučajem ubistva pevačice Jelene Marjanović. Skoro 70 odsto tekstova o ovom ubistvu navodi neimenovane izvore kao osnovni izvor informacija.

Ovaj tragični događaj u dobroj meri je zasenio sam izborni proces, jer je na naslovnim stranama plasirano 228 tekstova, odnosno 10.83 odsto, o ubistvu Jelene Marjanović. U isto vreme, teme izbora, političkog života i aktivnosti Vlade apsorbovale su 34.37 odsto tekstova. Ovo je očigledno jasan znak kako se teme od opšteg značaja i važnosti ne mogu „takmičiti“ sa temama koje imaju snažan senzacionalistički naboј. Mediji, ne samo štampani, nego i elektronski, posebno televizije, portalni i društvene mreže, koriste senzacionalističke teme za proširivanje uticaja i popularnosti bez obzira na objektivni društveni i ekonomski značaj i potrebe drugih tema. Očekivanja da se u tržišnoj, pa i u političkoj, utakmici uspostave neki drukčiji medijski standardi i merila prilično su nerealna. Pored toga, moramo biti svesni da se neke teme veoma lako i brzo prebacuju sa štampanih medija na društvene mreže gde doživljavaju svoj novi život.

¹ S. Gredelj, S onu stranu ogledala, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19

² G. Couvalis, The Philosophy of Science, London, Sage Publications, 1997.

2

Uzorak

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

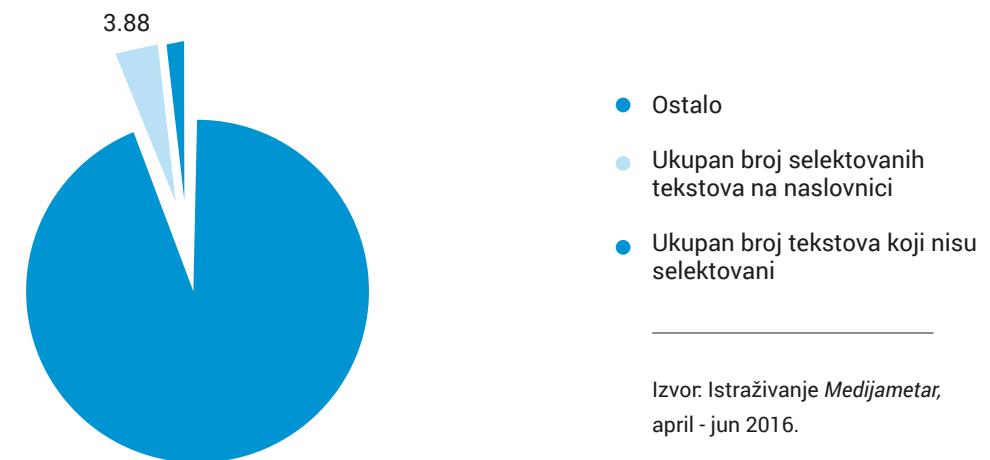
Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti, ili delimično) na naslovnim stranama, a govore na različite načine o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Podaci o čitanosti dnevnih novina preuzeti su iz istraživanja IPSOS-a.¹ Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simbolise njenu uređivačku politiku, vrednosnu orientaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja, prikazan je u grafikonima 1-7, za period od 1. aprila do 30. juna 2016.

Grafikon 1. – Večernje novosti²

Izvor: Istraživanje *Medijametar*,
aprili - jun 2016.

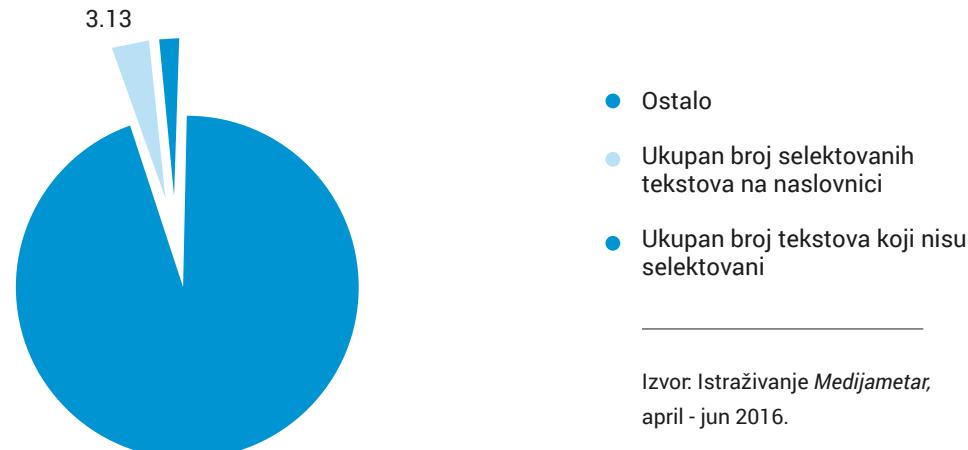
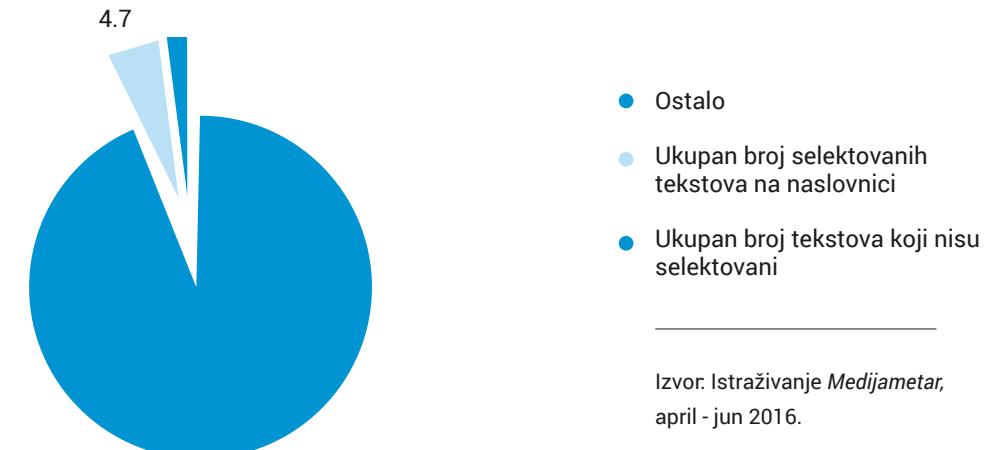
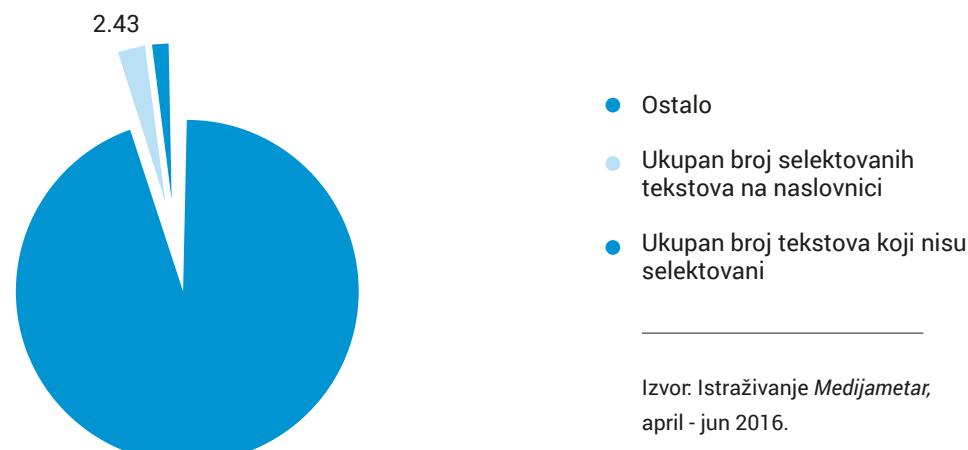
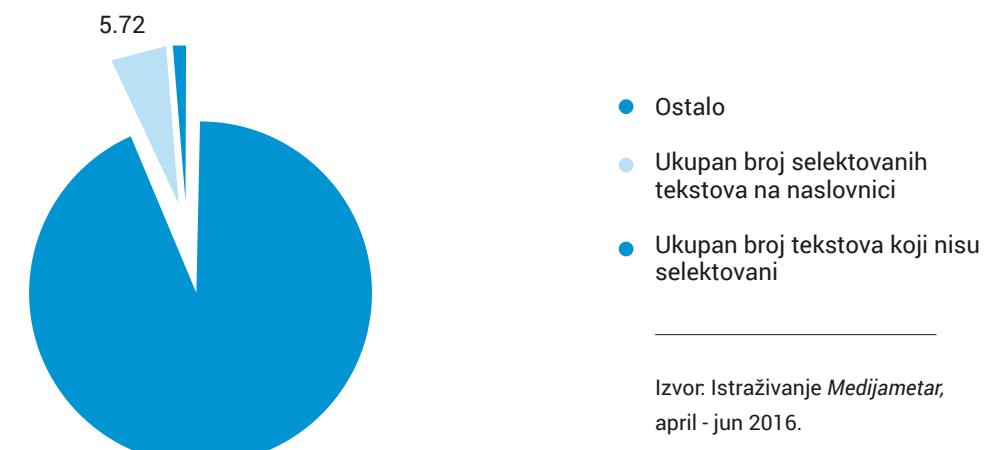
Grafikon 2. – Informer³

Izvor: Istraživanje *Medijametar*,
aprili - jun 2016.

¹ Istraživanje prosečne čitanosti dnevne štampe rađeno je za period 02.01 – 05.01.2016, 07.01 – 31.01.2016. populacija: UKUPNO individuals

² Za više informacija videti Tabelu 103 u Apendiksu.

³ Za više informacija videti Tabelu 104 u Apendiksu.

Grafikon 3. – Alo⁴**Grafikon 5. – Politika⁶****Grafikon 4. – Blic⁵****Grafikon 6. – Danas⁷**⁴ Za više informacija videti Tabelu 105 u Apendiksu.⁵ Za više informacija videti Tabelu 106 u Apendiksu.⁶ Za više informacija videti Tabelu 107 u Apendiksu.⁷ Za više informacija videti Tabelu 108 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Kurir⁸

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje *Medijametar*,
aprila - jun 2016.

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2106, i taj broj čini prosečno 67,63% tekstova sa naslovnicama i 3,42% od ukupnog broja tekstova.

Tabela 1. – Večernje novosti

Novine: Večernje novosti / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
hronika	72	25	47
društvo	81	55	26
politika	112	112	0
ekonomija	33	29	4
aktuelno	52	36	16
reportaža	25	7	18
kultura	17	4	13
intervju	5	2	3
svet	17	16	1
život plus	18	0	18
sport	25	7	18
Novosti Beograd	16	2	14
dodatak doktor u kući / dnevni dodatak	36	9	27
spektakl	10	1	9
BGD 011	4	0	4
beogradske priče	7	0	7
sport plus	0	0	0
TV Novosti	4	0	4
sudbine	4	1	3
region	0	0	0
feljton	3	2	1
akcija	0	0	0
ispovest	0	0	0
druga strana	3	3	0
događaj	5	5	0
leto	1	0	1
UKUPNO	550	316	234

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

⁸ Za više informacija videti Tabelu 109 u Apendiksu.

Tabela 2 – Informer

Novine: Informer / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
udarne vesti	179	177	2
vesti	93	66	27
showtime	42	4	38
zabava	1	0	1
sport	35	6	29
UKUPNO	350	253	97

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 3 – Alo!

Novine: Alo / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	76	73	3
vesti	145	98	47
v.i.p	145	72	73
sport	25	7	18
svet	0	0	0
UKUPNO	391	250	141

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 4 – Blic

Novine: Blic / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
serijal	17	8	9
Beograd	3	3	0
društvo	44	16	28
ekonomija	18	17	1
hronika	47	38	9
kultura	9	2	7
politika	71	69	2
Sport	21	2	19
sudbine	10	0	10
svet	5	3	2
tema dana	78	73	5
tema nedelje	11	8	3
u fokusu/aktuelno/dosije	25	15	10
vremeplov	0	0	0
zabava	56	1	55
UKUPNO	415	255	160

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 5. – Politika

Novine: Politika / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	98	88	10
društvo	91	65	26
ekonomija	78	67	11
politika	53	52	1
događaji dana	73	72	1
kultura	22	5	17
hronika	33	22	11
dnevni dodatak / kulturni dodatak	21	1	20
Beograd	14	7	6
Srbija	26	16	11
čitaonica	11	0	11
sport	28	6	22
tema nedelje	12	10	2
ličnosti	11	9	2
region	15	14	1
naslovna	12	7	5
spektar	9	1	8
pogledi	15	12	3
tv dodatak	6	0	6
feljton	0	0	0
potrošač	4	3	1
beogradska hronika	2	2	0
UKUPNO	634	459	175

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 6 – Danas

Novine: Danas / rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Beograd	3	3	0
dijalog	0	0	0
dodatak biznis / spec. dodatak	18	14	4
danas vikend	41	29	12
događaj dana	2	1	1
društvo	100	89	11
ekonomija	35	34	1
globus	28	21	7
kultura	28	11	17
intervju	1	0	1
Naslovna	31	31	0
zdravlje	10	8	2
politika	134	134	0
periskop	0	0	0
pravo danas	0	0	0
scena	8	0	8
sport	33	6	27
tema	5	2	3
terazije	8	5	3
UKUPNO	485	388	97

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 7. – Kurir

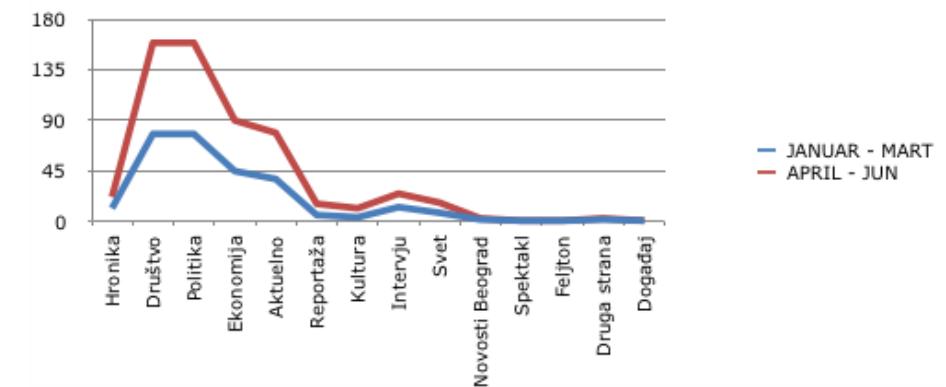
Novine: Kurir/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
društvo	7	3	4
ekonomija	1	1	0
hronika	53	35	18
kultura	3	0	3
planeta	6	6	0
politika / vesti	78	71	7
sport	14	4	10
stars	59	4	55
tema dana	68	61	7
Ukupno	289	185	104

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Uvidom u prikazane tabele 1-7 i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina prati dve različite logike. Drugim rečima, Večernje novosti, Politika, Danas, Blic, pa čak donekle i Kurir, prate klasičnu strukturu dnevnih novina, dok izdanja Informer i Alo! značajno odstupaju od ove matrice. U ova dva izdanja vesti su dominatna rubrika, koja objedinjuje različite oblasti, a posebna pažnja pridaje se sadržajima zabavnog karaktera, poput informacija o poznatim ličnostima, zatim estradi i sportu, koji sve više dobijaju društveno-politički karakter. Uređivačke strategije, koje su utvrđene u prethodnih pet izdanja Medijametra, u potpunosti su uočljive i u drugom kvartalu 2016. godine, što se jasno može primetiti u grafikonima 8 – 14. Ukoliko se uporede rezultati iz prvog i drugog tromesečja 2016., i dalje je vidljiva potpuno ista struktura uzorka. Međutim, u medijima koji imaju jasnu podelu na rubrike, veoma je primetno povećanje broja tekstova u rubrici politika (Večernje novosti, Blic, Politika, Danas i Kurir), dok je u Informeru i Alo! povećan broj tekstova u rubrici vesti/udarne vesti. Ovaj trend svakako je posledica izbornog procesa, koji je dostigao vrhunac upravo tokom drugog kvartala 2016.

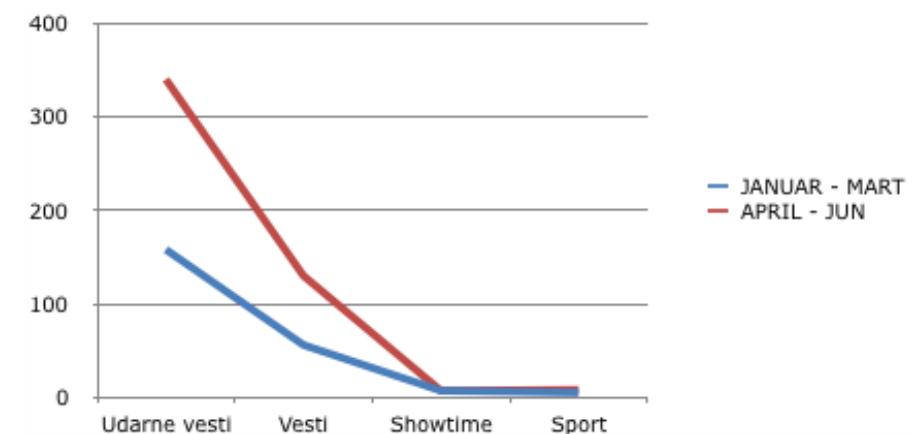
U ovoj analizi sadržaja „proučavamo u stvari način na koji su ideje i slike izražene, odnosno reprezentovane... Proučavanje reprezentacije nema za cilj da ispituje „istinitost“ konstatacija... Ono se ne ograničava na komentar o tome da li skup iskaza tačno odgovara ili opisuje ono što mu je navodno cilj. Zapravo, otkad se istraživači usredsređuju na proces reprezentovanja postalo je očito da bavljenje tačnošću odvodi na pogrešan put. Proučavanje reprezentacije jeste, doslovce, proučavanje reprezentovanja produkcije, odnosno, konstrukcije... u narativnoj formi.“⁹

Grafikon 8 – Večernje novosti

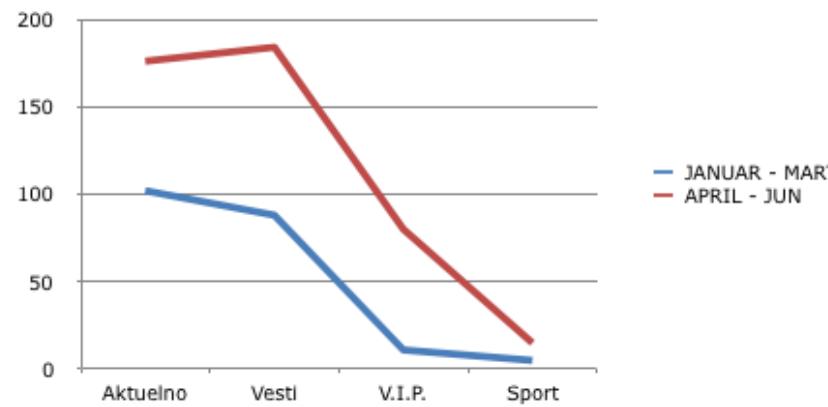
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Grafikon 9 – Informer

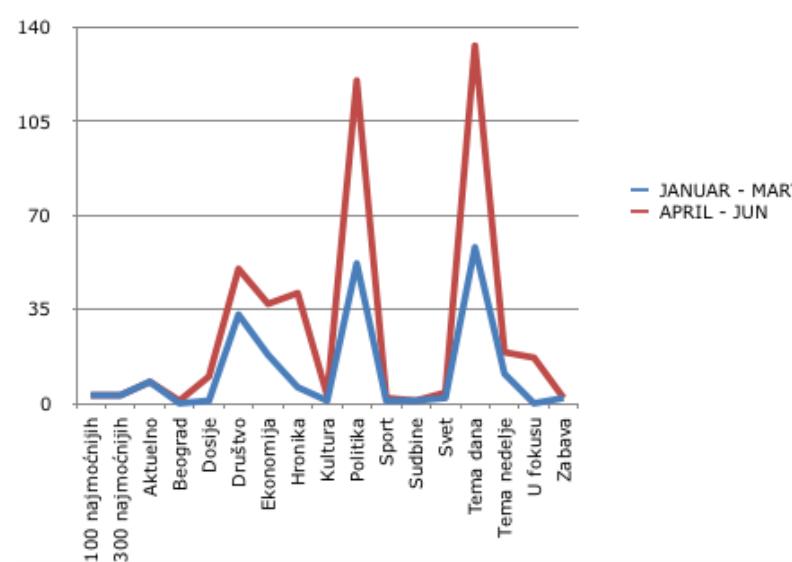

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

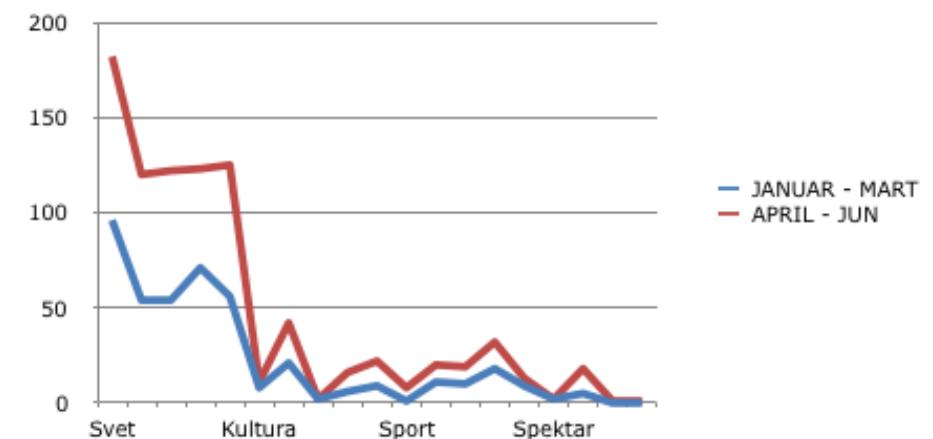
9 L. Rolend, *Masovne komunikacije*, Clio, Beograd, 1998, 258-259

Grafikon 10 – Alo!

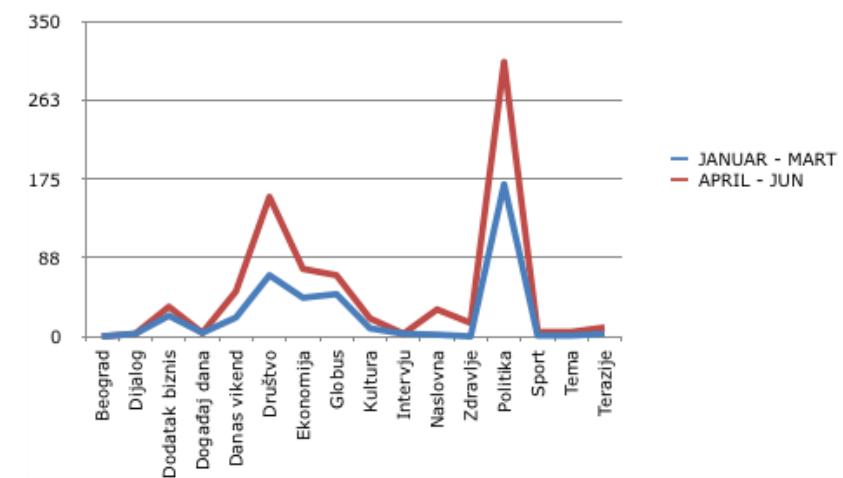
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Grafikon 11 – Blic

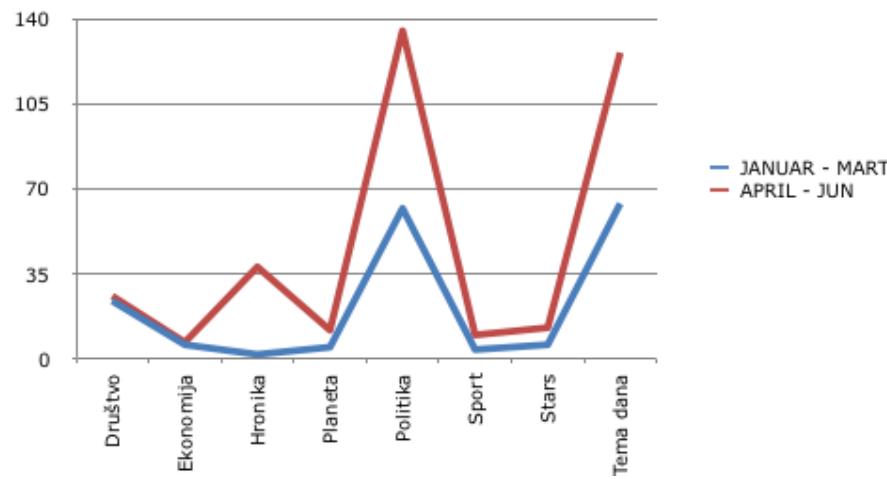
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Grafikon 12 – Politika

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Grafikon 13 – Danas

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Grafikon 14 – Kurir

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova za period april – jun sa prvim tromesečjem 2016, može se uočiti porast broja tekstova za 9.46%. Povećanje broja selektovanih tekstova može se tumačiti usložnjavanjem unutarpolitičkih odnosa, što je posledica izbornog procesa koji se odvijao tokom ovog perioda. Takođe, bila su samo dva neradna dana u drugom kvartalu 2016, odnosno, novine nisu objavljivane 1. i 2. maja, dok je u prvom tromesečju objavljen trobroj za 31. decembar 2015. i 1. i 2. januar 2016, dvobroji za 6. i 7. januar, kao i za 15. i 16. februar.

3

Rezultati istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zastupljenost novinskih žanrova

Drugi kvartal 2016. donosi veliko povećanje broja i učešća izveštaja, za oko 10% u odnosu na prethodno tromesečje. U skladu sa svim prethodnim nalazima, izveštaj je ponovo najzastupljenija forma, koja čini tri četvrtine svih napisa tokom druga tri meseca 2016, odnosno u ovom žanru pisano je 1550 od 2106 tekstova (73.6%). Najveće učešće izveštaja ponovo je uočeno u *Informeru* – 91.3%, a ovaj žanr je u najmanjoj meri zastupljen u *Politici* (54.9%). Naredni žanr prema prisustvu je članak sa 8.88% ili 187 tekstova. Najviše objavljenih članaka zabeleženo je u *Politici* 23.53%, dok dnevni list *Alo!* nije objavio nijedan tekst u ovoj formi. Treći prisutan žanr je intervju (7.45%). Najviše tekstova u ovoj formi objavio je *Danas* (57), dok ih je najmanje u *Informeru* (2.37%). U drugom kvartalu 2016, zabeleženo je skoro dvostruko manje komentara i vesti u odnosu na prethodno tromesečje - 4.89%, odnosno 3.04%. Najviše komentara vidljivo je u *Politici* 11.11%, dok se u *Alo!* ne beleži nijedan tekst u ovoj formi. Nasuprot tome, najmanje vesti uočeno je u *Politici*, 1.31%, dok je najviše tekstova u ovom žanru prisutno u *Blicu* 5.88%. Ostale forme zastupljene u oko 2% napisu (videti u tabelama 8, 9 i 10). U odnosu na prethodni kvartal, redosled zastupljenosti žanrova je potpuno isti.

Tabela 8. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	% učešća
izveštaj	1550	73.60
članak	187	8.88
intervju	157	7.45
komentar	103	4.89
vest	64	3.04
reportaža	29	1.38
drugo	16	0.76
Total	2106	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 9. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima

Žanr	<i>Blic</i>	<i>Kurir</i>	<i>Večernje novosti</i>	<i>Alo!</i>	<i>Informer</i>	<i>Politika</i>	<i>Danas</i>	Total
izveštaj	200	142	242	228	231	252	255	1550
članak	10	23	21	0	2	108	23	187
intervju	22	12	15	9	6	36	57	157
komentar	7	1	7	0	2	51	35	103
vest	15	6	9	10	9	6	9	64
reportaža	1	1	14	1	0	6	6	29
drugo	0	0	8	2	3	0	3	16
Total	255	185	316	250	253	459	388	2106

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 10. – Učešće novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima

Žanr	<i>Blic</i>	<i>Kurir</i>	<i>Večernje novosti</i>	<i>Alo!</i>	<i>Informer</i>	<i>Politika</i>	<i>Danas</i>	Total
izveštaj	78.43	76.76	76.58	91.20	91.30	54.90	65.72	73.60
članak	3.92	12.43	6.65	0.00	0.79	23.53	5.93	8.88
intervju	8.63	6.49	4.75	3.60	2.37	7.84	14.69	7.45
komentar	2.75	0.54	2.22	0.00	0.79	11.11	9.02	4.89
vest	5.88	3.24	2.85	4.00	3.56	1.31	2.32	3.04
reportaža	0.39	0.54	4.43	0.40	0.00	1.31	1.55	1.38
drugo	0.00	0.00	2.53	0.80	1.19	0.00	0.77	0.76
Total	100	100	100	100	100	100	100	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Izveštaj

U svim medijima iz uzorka vidljiv je porast broja i učešća izveštaja za 10.29% u odnosu na prvi kvartal 2016. Pored *Informera*, gde se tradicionalno beleži najveći broj i učešće izveštaja, najviše tekstova u ovoj novinskoj formi je objavio list *Alo!* (91.2%), a zatim slede *Blic* (78.43%), *Kurir* (76.76%), *Večernje novosti* (76.58%), *Danas* (65.72%), dok, kao što je navedeno, *Politika* ima najmanje učešće izveštaja u selektovanim tekstovima na naslovnim stranama (54.9%). Najveći porast učešća izveštaja primetan je u *Kuriru* (15.49%) i *Alo!* (12.18%), dok je najmanje povećanje učešća zabeleženo u *Informeru* (5.52%) i *Blicu* (5.93%).

U svim analiziranim dnevnim listovima prisutni su vrednosno obojeni¹ izveštaji, odnosno u tekstu je uočljiv jasan stav novinara, s tim što je broj vrednosno opredeljenih tekstova u ovoj formi manji za 5.69% u odnosu na prvi kvartal. Učešće vrednosno obojenih izveštaja varira od 68.4% u *Informeru* do 17.25% u *Danasu*. Pozitivan ili negativan vrednosni stav novinara vidljiv je u 25% tekstova pisanih u ovoj formi u *Politici*, oko 32% napisa u *Večernjim novostima*, u 37.5% napisa u *Blicu*, 40.35% u *Alo!* i u 54.93% izveštaja objavljenih u *Kuriru* (tabela 11).

Tabela 11. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	Vrednosni kontekst u odnosu na temu		
	pozitivan %	neutralan %	negativan %
<i>Informér</i>	8.23	31.60	60.17
<i>Kurir</i>	2.11	45.07	52.82
<i>Alo!</i>	0.88	59.65	39.47
<i>Blic</i>	1.00	62.50	36.50
<i>Večernje novosti</i>	12.40	68.18	19.42
<i>Politika</i>	7.54	75.00	17.46
<i>Danas</i>	0.39	82.75	16.86
Total %	4.90	62.13	32.97

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

1 U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju određene činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiiju i negativan odnos prema njima.

Više od tri četvrtine, odnosno 76% izveštaja objavljenih u sedam medija iz uzorka nije balansirano² (na primer, izveštaji sadrže izjavu samo jednog aktera, odnosno čitav tekst je zasnovan na stavu jednog sagovornika ili stavovima različitih sagovornika koji nastupaju sa istog stanovišta). Najviše nebalansiranih izveštaja beleži se u *Kuriru* (95.77%) i *Informeru* (95.24%). Sledi *Alo!* sa 82.02%, *Večernje novosti* 78.1%, *Blic* (73.5%), *Politika* (63.89%) i *Danas* (52.94%) (tabela 12). U odnosu na prethodni kvartal, zabeleženo je oko 10% više nebalansiranih tekstova napisanih u ovom žanru u svim medijima, a posebno u dnevnim listovima *Alo!* (povećanje od 17.82% u odnosu na prethodni kvartal), *Blic* (16.26%) i *Danas* (15.04%). U *Kuriru* je broj nebalansiranih izveštaja veći za 11.81%, *Politici* 5.73%, *Večernjim novostima* 3.48% i *Informeru* 1.46%.

Tabela 12. – Balansiranost izveštaja u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	Balans %	
	da	ne
<i>Kurir</i>	4.23	95.77
<i>Informér</i>	4.76	95.24
<i>Alo!</i>	17.98	82.02
<i>Večernje novosti</i>	21.90	78.10
<i>Blic</i>	26.50	73.50
<i>Politika</i>	36.11	63.89
<i>Danas</i>	47.06	52.94
Total %	24	76

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Ostale novinske forme

Dnevni list *Politika* na svojim naslovnim stranama ponovo objavljuje najviše tekstova u formi članka – 108 ili 23.53%, što čini oko 58% članaka iz uzorka (tabela 9). Od ostalih medija, najviše članaka napisano je u *Danasu* i *Kuriru*, po 23, sa učešćem od 5.93% (*Danas*) i 12.43% (*Kurir*). *Večernje novosti* objavljaju 21 (6.65%), *Blic* 10 (3.92%), *Informér* samo dva, dok u dnevnom listu *Alo!* nije objavljen nijedan tekst u ovoj formi. (tabele 9 i 10). U odnosu na prethodni kvartal, učešće članka je manje za oko 3%.

Vrednosni kontekst prisutan je u mnogo većem broju tekstova pisanih u ovom žaru, 44.39%, naspram 26.7% vrednosno konotiranih članaka u prethodnom kvartalu. U *Kuriru* je 73.91% tekstova vrednosno obojeno, u *Blicu* 60%, *Informeru* 50%, *Politici* 40.74%, *Večernjim novostima* 38.1% i *Danasu* 30.43%. Ovoga puta, u *Večernjim novostima* beležimo znatno veći broj pozitivno intoniranih tekstova u formi članka (19.05%), dok je najveći broj negativno obojenih tekstova prisutan u *Kuriru* 73.91% (tabela 13).

2 Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnotežen i objektivan pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

Tabela 13. – Struktura članaka u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Članak	Vrednosni kontekst u odnosu na temu		
	pozitivan %	neutralan %	negativan %
Medij			
<i>Kurir</i>	0.00	26.09	73.91
<i>Blic</i>	0.00	40.00	60.00
<i>Informer</i>	0.00	50.00	50.00
<i>Politika</i>	1.85	59.26	38.89
<i>Večernje novosti</i>	19.05	61.90	19.05
<i>Danas</i>	0.00	69.57	30.43
Total %	3.21	55.61	41.18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Najveći broj tekstova napisanih u ovom žanru u četvrtom kvartalu nema balans, čak 80%, što se posebno odnosi na *Kurir* i *Informer*, dnevne novine u kojima nijedan članak nije balansiran. U dnevnom listu *Politika*, koji je i objavio najviše članaka, 83.33% tekstova pisanih u ovoj formi ne odlikuje celovit pristup. Oko 81% članaka objavljenih u *Večernjim novostima* nema balans, *Blicu* 70%, dok je u *Danasu* više od polovine (52.17%) ovih tekstova celovito (**tabela 14**).

Tabela 14. – Balansiranost članaka u sedam medija iz uzorka

Članak	Balans %	
	da	ne
Medij		
<i>Kurir</i>	0.00	100.00
<i>Informer</i>	0.00	100.00
<i>Politika</i>	16.67	83.33
<i>Večernje novosti</i>	19.05	80.95
<i>Blic</i>	30.00	70.00
<i>Danas</i>	52.17	47.83
Total %	20	80

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Intervju je i u drugom kvartalu 2016. treći žanr prema zastupljenosti, i to ponovo zahvaljujući tekstovima u *Danasu* (57 napisu – 14.69%) i *Politici* (36 – 7.84%), gde je zabeležen gotovo isti broj intervjuja kao i u prethodnom tromesečju. U *Blicu* je ovoga puta prisutan nešto veći broj tekstova u ovoj formi – 22 ili 8.63%, dok je u *Večernjim novostima* objavljeno 15 ili 4.75%, odnosno skoro dvostruko manje intervjuja u odnosu na prethodni kvartal. U *Kuriru* je intervju prisutan u 6.49%, u dnevnim novinama *Alo!* u 3.6% i u *Informeru* u 2.37% tekstova.

Oko 88% intervjuja urađeno je i napisano u neutralnom vrednosnom kontekstu – u dnevnim novinama *Blic* i *Alo!* svih tekstova napisani u ovoj formi su neutralni, u *Danasu* 96.49%, *Informeru* 83.33, *Večernjim novostima* 80%, dok je u *Politici* i *Kuriru* zabeleženo po 75% neutralnih i 25% negativno konotiranih intervjuja (**tabela 15**).

Tabela 15. – Struktura intervjuja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Intervju	Vrednosni kontekst u odnosu na temu		
	pozitivan %	neutralan %	negativan %
<i>Kurir</i>	0.00	75.00	25.00
<i>Politika</i>	0.00	75.00	25.00
<i>Večernje novosti</i>	0.00	80.00	20.00
<i>Informer</i>	0.00	83.33	16.67
<i>Danas</i>	1.75	96.49	1.75
<i>Blic</i>	0.00	100.00	0.00
<i>Alo!</i>	0.00	100.00	0.00
Total %	0.64	88.54	10.83

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Naredna forma prema učešću je, kao i u prethodnom kvartalu, **komentar** (kolumna, uvodnik) koja je zastupljena u 4.89% tekstova. Učešće ovog žanra, u prvom tromesečju 2016, skoro je dvostruko manje u odnosu na prvo tromesečje 2016. Komentar je i sada četvrta forma prema zastupljenosti, prisutna u 103 teksta. Dnevni listovi *Politika* i *Danas* objavili su najveći broj komentara, 11.11% (51), odnosno 9.02% (35), po 7 tekstova u ovoj formi zabeleženo je u *Blicu* i *Večernjim novostima*, dva u *Informeru*, jedan u *Kuriru*, dok *Alo!* nije objavio nijedan tekst ni u ovom žanru.

Većina komentara objavljenih u svim analiziranim medijima je kritički orijentisano (46.6%), a posebno u *Kuriru* i *Informeru*, gde su svi tekstovi ovog žanra napisani u negativnom vrednosnom kontekstu. Sledi *Blic* sa 85.71%, *Danas* sa 51.43% i *Politika* sa 41.18% negativno konotiranih komentara. U *Danasu* i *Politici* beležimo i 11.43%, odnosno 9.8% pozitivno intoniranih tekstova, dok su svi komentari objavljeni u *Večernjim novostima* neutralni (**tabela 16**).

Tabela 16. – Struktura komentara u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Komentar	Vrednosni kontekst u odnosu na temu		
	pozitivan %	neutralan %	negativan %
Medij			
<i>Kurir</i>	0.00	0.00	100
<i>Informer</i>	0.00	0.00	100
<i>Blic</i>	0.00	14.29	85.71
<i>Danas</i>	11.43	37.14	51.43
<i>Politika</i>	9.80	49.02	41.18
<i>Večernje novosti</i>	0.00	100.00	0.00
Total %	8.74	44.66	46.60

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Iako predstavlja bazičnu novinsku formu, **vest** je u drugom kvartalu 2016. zastupljena u samo 64 ili 3.04% tekstova, što je najmanje zabeleženo učešće u odnosu na svih pet dosadašnjih izdanja *Medijameta*. Najviše vesti, 15 (5.88%) objavio je *Blic*, *Alo!* - 10 (4%), *Informer*, *Večernje novosti* i *Danas* po 9 (3.56%, 2.85%, odnosno 2.32%), a *Politika* i *Kurir* po 6 (3.24%, odnosno 1.31%).

Najviše vrednosno konotiranih vesti, 77.78%, prisutno je u *Informeru* (sve vrednosno konotirane vesti su negativne), dok su u većini ostalih medija vesti dominantno u neutralnom kontekstu - od 70% u *Alo!* do 100% u *Kuriru*, *Politici* i *Danasu*. U Večernjim novostima je 22.22% vesti napisano u pozitivnom vrednosnom kontekstu (više informacija u **tabeli 17**).

Tabela 17. – Struktura vesti u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Vest	Vrednosni kontekst u odnosu na temu		
	pozitivan %	neutralan %	negativan %
Medij			
<i>Informer</i>	0.00	22.22	77.78
<i>Alo!</i>	0.00	70.00	30.00
<i>Blic</i>	0.00	73.33	26.67
<i>Večernje novosti</i>	22.22	77.78	0.00
<i>Kurir</i>	0.00	100.00	0.00
<i>Politika</i>	0.00	100.00	0.00
<i>Danas</i>	0.00	100.00	0.00
Total %	3.13	75.00	21.88

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Samo 34% vesti iz uzorka je balansirano, što takođe pokazuje tendenciju ka interpretiranju sadržaja objavljenih u ovoj formi, i to od svih objavljenih vesti u *Informeru*, pa sve do 33.33% u Večernjim novostima (**tabela 18**).

Tabela 18. – Balansiranost vesti u sedam medija iz uzorka

Vest	Balans %	
	da	ne
Medij		
<i>Informer</i>	0.00	100.00
<i>Politika</i>	16.67	83.33
<i>Alo!</i>	30.00	70.00
<i>Kurir</i>	33.33	66.67
<i>Blic</i>	40.00	60.00
<i>Danas</i>	44.44	55.56
<i>Večernje novosti</i>	66.67	33.33
Total %	34	66

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Reportaže čine 1.38% svih tekstova (29) i najviše su prisutne u Večernjim novostima (14 ili 4.43%). U ovom mediju beležimo više reportaža u odnosu na vesti i komentare, dok je u *Politici* zabeležen podjednak broj vesti i reportaža – po 6. Ovaj žanr je još zabeležen i u *Danasu*, *Blicu*, *Alo!* i *Kuriru*, dok nije prisutan u *Informeru* (**tabele 9 i 10**).

Ostale forme, zastupljene su u 16 ili 0.76% tekstova i najčešće predstavljaju različite liste i spiskove aktera.

Povodi

Redosled pet najzastupljenijih povoda u drugom kvartalu 2016. veoma je sličan nalazima ranijih izdanja *Medijametra*. Teme koje se osmišljavaju u redakciji i dalje su najviše prisutne u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka i čine 703 ili 33.38% svih napisa. *Događajiinicirani od strane inostranog faktora* generisali su 13.53% ili 285 tekstova (rezultat u potpunosti u skladu sa onim iz perioda januar – mart 2016.), dok su ovoga puta *izjave drugog relevantnog aktera* treći prisutan povod, zabeležene u 268 ili 12.73% tekstova. *Događajiinicirani od strane drugog relevantnog aktera* sada su na četvrtom mestu prema zastupljenosti i kao povod su prisutni u 9.12% (192) napisa. *Izjave premijera Srbije Aleksandra Vučića* su inicirale 103 ili 4.89% svih tekstova (**tabela 19**).³

Povod osmišljen u redakciji je u drugom kvartalu najzastupljeniji kada je tema teksta u vezi sa ubistvom pevačice Jelene Marjanović (146 ili 20.77% tekstova). Politički život u Srbiji i izborni proces naveli su medije da osmisle u redakcijama 19.91%, odnosno 18.78% tekstova. Tekstovi iz oblasti privrede se takođe osmišljavaju u redakcijama i ponovo je skoro 60% ovako nastalih tekstova negativno konotirano. Pitanja vere, crkve i religije su takođe tema koja je podsticala medije da osmišljavaju napise u istom broju kao i u slučaju privrede (27 – 3.84%) (videti više u **tabeli 20**). Od 703 teksta nastalih u redakcijama, 266 ili 37.84% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 21**).

Tabela 19. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod	broj tekstova	% učešća
tema osmišljena u redakciji	703	33.38
događajiniciran od strane inostranog faktora	285	13.53
izjava drugog relevantnog aktera	268	12.73
događajiniciran od strane drugog relevantnog aktera	192	9.12
izjava premijera	103	4.89

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 20. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	ukupno tekstova		pozitivan		neutralan		negativan	
Tema	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	146	20.77	0	0.00	68	46.58	78	53.42
politički život u Srbiji	140	19.91	0	0.00	93	66.43	47	33.57
izbori 2016.	132	18.78	3	2.27	111	84.09	18	13.64
privreda	27	3.84	2	7.41	9	33.33	16	59.26
pitanja vere, crkve, religija	27	3.84	3	11.11	14	51.85	10	37.04

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 21. – Povod osmišljen u redakciji - vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Svi mediji	broj tekstova	pozitivan	neutralan	negativan
Povod osmišljen u redakciji				
broj	703	16	437	250
%	100	2.28	62.16	35.56

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

U dnevnom listu *Večernje novosti* najviše povoda za pisanje tekstova osmišljeno je u redakciji (19.62% ili 62 teksta), a slede događajiinicirani od strane inostranog faktora (17.09% - 54), događaji u vezi sa drugim relevantnim akterima (14.24% - 45), izjave drugih relevantnih aktera (9.81% - 31), što je isti raspored povoda, kao i u prethodnom kvartalu. Umesto događajainiciranih od strane Vlade Republike Srbije, koji su bili peti povod prema zastupljenosti u prvom tromesečju 2016, sada su to izjave premijera Srbije, koje su inicirale 21 ili 6.65% svih tekstova objavljenih u *Večernjim novostima* (**tabela 22**).

Tabela 22. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj tekstova	% učešća
tema osmišljena u redakciji	62	19.62
događajiniciran od strane inostranog faktora	54	17.09
događajiniciran od strane drugog relevantnog aktera	45	14.24
izjave drugog relevantnog aktera	31	9.81
izjave premijera	21	6.65

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

³ U tabelama je predstavljeno pet najzastupljenijih povoda.

List *Blic* u drugom tromesečju 2016. objavljuje najviše tekstova osmišljenih u redakciji – 34.12% (87). Od ostalih povoda, prisutne su i izjave drugog relevantnog aktera (35 ili 13.73% tekstova), dok su događajiinicirani od strane drugog relevantnog aktera i inostranog faktora prisutni u 27 (10.59%), odnosno 19 (7.45%) tekstova. Izjava predsednika Vlade Srbije je peti povod prema učešće sa 5.88% (15 tekstova). Povodi su zastupljeni u nešto drugačijem redosledu u odnosu na protekli kvartal, a kao i u *Večernjim novostima*, u *Blicu* su, umesto događajainiciranih od strane Vlade Srbije, na petom mesu prema prisutnosti izjave premijera Srbije (**tabela 23**).

Tabela 23. – Distribucija povoda u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj tekstova	% učešća
tema osmišljena u redakciji	87	34.12
izjava drugog relevantnog aktera	35	13.73
događajiniciran od strane drugog relevantnog aktera	27	10.59
događajiniciran od strane inostranog faktora	19	7.45
izjava premijera	15	5.88

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Učešće prva četiri povoda u dnevnim novinama *Kurir* potpuno je isto kao i u prethodnom kvartalu. Najveća je prisutnost tema osmišljenih u redakciji – 32.43% (60 tekstova), dok je izjava drugog relevantnog aktera bila povod u 22.7% ili 42 teksta. Događajiinicirani od strane inostranog faktora i drugog relevantnog aktera su povod u još 9.19% (17) i 8.65% (16) tekstova. Kao i u do sada predstavljenim medijima, izjava premijera Srbije je peti povod prema zastupljenosti sa učešćem od 5.41% (10 tekstova) (**tabela 24**).

Tabela 24. – Distribucija povoda u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj tekstova	% učešća
tema osmišljena u redakciji	60	32.43
izjava drugog relevantnog aktera	42	22.70
događajiniciran od strane inostranog faktora	17	9.19
događajiniciran od strane drugog relevantnog aktera	16	8.65
izjava premijera	10	5.41

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

U dnevnom listu *Alo!* tekstovi osmišljeni u redakciji i ovoga puta imaju najveće učešće (52.8% ili 132 napis), ali je njihovo učešće u odnosu na prethodni kvartal veće za skoro 20%. Izjava drugog relevantnog aktera povod u 12% (30) napis, dok su događajiinicirani od strane drugog relevantnog aktera i inostranog faktora povod su u 8.4% (21), odnosno 3.6% (9) tekstova. I u listu *Alo!* izjava premijera Srbije je peti povod prema zastupljenosti sa učešćem od 3.2% ili 8 tekstova (**tabela 25**).

Tabela 25. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj tekstova	% učešća
tema osmišljena u redakciji	132	52.80
izjava drugog relevantnog aktera	30	12.00
događajiniciran od strane drugog relevantnog aktera	21	8.40
događajiniciran od strane inostranog faktora	9	3.60
izjava premijera	8	3.20

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

U dnevnim novinama *Informer* najviše tema se ponovo osmišjava u redakciji – 48.62% ili 123 teksta. Događajinicirani od strane inostranog faktora i drugog relevantnog aktera povod su u 12.25% (31), odnosno 5.53% (14) tekstova, dok je izjava drugog relevantnog aktera prisutna u 13 ili 5.14% tekstova. Peti povod prema zastupljenosti u *Informeru* je izjava predstavnika opozicije, sada zabeležen u 11 ili 4.35% tekstova (**tabela 26**). U listu *Informer* prisutno je istih pet najzastupljenijih povoda kao i u prethodnom tromesečju, s tim što je njihov redosled nešto drugačiji u odnosu na prvi kvartal.

Tabela 26. – Distribucija povoda u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj tekstova	% učešća
tema osmišljena u redakciji	123	48.62
događajiniciran od strane inostranog faktora	31	12.25
događajiniciran od strane drugog relevantnog aktera	14	5.53
izjava drugog relevantnog aktera	13	5.14
izjava predstavnika opozicije	11	4.35

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Raspored povoda u *Politici* je sličan kao i u prethodnom tromesečju 2016, s tim što su ovoga puta najčešći povod događajiinicirani od strane inostranog faktora (101 tekst ili 22%). Teme osmišljene u redakciji prisutne su kao povod u 90 ili 19.61% napis, dok su izjave drugog relevantnog aktera podstakle na pisanje 83 ili 18.08% tekstova. Događajiinicirani od strane drugog relevantnog aktera su četvrti povod sa 35 ili 7.63% napis, dok je izjava premijera bila povod za nastanak 25 ili 5.45% svih tekstova u *Politici*.

Tabela 27. – Distribucija povoda u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj tekstova	% učešća
događaj iniciran od strane inostranog faktora	101	22.00
tema osmišljena u redakciji	90	19.61
izjava drugog relevantnog aktera	83	18.08
događaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	35	7.63
izjava premijera	25	5.45

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tema osmišljena u redakciji, kao najprisutniji povod u dnevnim novinama *Danas*, zastupljena je u 38.4% ili 149 tekstova. Događaji u vezi sa inostranim faktorom su na drugom mestu prema učestalosti sa 54 ili 13.92% tekstova, dok su izjave i događaji inicirani od strane drugih relevantnih aktera povod u po 34, odnosno 8.76% tekstova (**tabela 28**). Izjave predstavnika opozicije su u drugom kvartalu 2016. zastupljene 16 ili 4.12% napisu. Distribucija povoda u dnevnom listu *Danas* je slična kao i u prethodnom kvartalu, uz nešto izmenjen redosred.

Tabela 28. – Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj tekstova	% učešća
tema osmišljena u redakciji	149	38.40
događaj iniciran od strane inostranog faktora	54	13.92
izjava drugog relevantnog aktera	34	8.76
događaj iniciran od strane drugog relevantnog aktera	34	8.76
izjava predstavnika opozicije	16	4.12

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Izjave i događaji u vezi sa premijerom i predstvincima Vlade Republike Srbije u drugom kvartalu 2016. povod su za ukupno 7.83% ili 165 napisu (videti više u **tabeli 29**), što je za 3.34% manje nego u prvom tromesečju 2016.

Tabela 29. – Zastupljenost tekstova iniciranih izjavama i aktivnostima predsednika i predstavnika Vlade Srbije u sedam medija iz uzorka

Povod	broj tekstova	% učešća
izjava premijera	103	4.89
događaj iniciran od strane Vlade	31	1.47
događaj iniciran od strane premijera	19	0.90
izjava predstavnika Vlade	12	0.57
Total	165	7.83

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napsi koji čine uzorak klasifikovani su u okviru samo jedne teme, ali su uvek evidentirani i svi elementi prisutni u tekstu. To nam je omogućilo jasniji uvid u načine izveštavanja i pristup medija određenim temama u prethodnim izdanjima *Medijametra*. U svim dosadašnjim istraživanjima izdvajali smo posebne teme od interesa, a u drugom kvartalu 2016. obratili smo pažnju na kampanju za vanredne parlamentarne i lokalne izbore i sve aktivnosti koje su usledile nakon toga, odnosno događaje koje smo ovde klasificovali kao temu *izbori 2016*. Druga tema od interesa je *ubistvo pevačice Jelene Marjanović*.⁴ Iako do sada tekstovi iz oblasti crne hronike uglavnom nisu bili deo uzorka, napsi o ovoj temi su uvršteni u uzorak kao svojevrsna paradigma stanja u srpskom novinarstvu, koje odlikuju različiti vidovi nepoštovanja etičkih principa izveštavanja.

Zastupljenost tema

U periodu april - jun 2016. političke teme ponovo zauzimaju najviše prostora na naslovnim stranama dnevnih novina iz uzorka. Osim *političkog života u Srbiji*, koji je zastupljen u 328 ili 15.57% svih tekstova, političke teme čine i *aktivnosti Vlade Republike Srbije, aktivnosti predsednika Vlade Srbije i aktivnosti predsednika Srbije*. Ove četiri teme prisutne su u ukupno 17.8% tekstova iz uzorka. Kada tome dodamo i temu *izbori 2016*, zastupljenost političke tematike iznosi 34.37% i na nivou je rezultata prvog kvartala 2016. Osim političkih tema, veliku pažnju medija privuklo je ubistvo pevačice Jelene Marjanović (228 ili 10.83% svih tekstova iz uzorka). U *Kuriru*, *Alo!* i *Informru* ovo je bila najzastupljenija tema, o kojoj je u ovim medijima objavljeno više tekstova nego o političkom životu Srbije ili izborima. Većina medija iskazuje interesovanje za teme iz oblasti privrede, što je i četvrta tema prema prisutnosti u tekstovima iz uzorka, sa učešćem od 5.32% (112 tekstova). Interes za ekonomski teme je, nasuprot tome, još manji nego u prethodnom kvartalu, tako da je o ekonomiji objavljeno samo 26 ili 1.23% tekstova.

Regionalni odnosi i saradnja su naredna tema prema prisustvu sa 104 ili 4.94% tekstova, a slede teme u vezi sa religijom zastupljene u 94 teksta (4.46%). Pitanja u vezi sa EU su znatno zastupljenija nego u prethodnom kvartalu – 90 ili 4.27% tekstova u drugom nasuprot 41 ili 2.13% u prvom kvartalu 2016. Prvih 10 tema zaokružuju pravosudne teme (57 – 2.71%), međunarodni odnosi (55 – 2.61%) i odnosi Beograda i Prištine (45 – 2.14%) (**Tabela 30**).

Ukoliko sagledamo stav medija prema spoljnoj politici Srbije, a posebno u odnosu na Rusiju i Evropsku uniju, ovoga puta, kao što je već navedeno, primećujemo znatno veće prisustvo tema u vezi sa EU i manji broj tekstova u kojima je reč o Rusiji (o Rusiji je pisano u 1.61% tekstova u drugom, naspram 2.6% u prvom tromesečju). Međutim, struktura tekstova prema vrednosnom kontekstu je veoma slična onoj iz prethodnog kvartala, tako da je ušće pozitivnih testova koji se odnose na Rusiju slično udelu negativnih tekstova u kojima je reč o EU (**grafikon 15**).

⁴ Telo pevačice Jelene Marjanović pronađeno je posle jednodnevne potrage 3. aprila 2016. Mediji su intenzivno izveštavali o ovom nesrećnom događaju tokom čitavog drugog kvartala, pronalazeći potencijalne ubice, preispitujući ulogu porodice u ubistvu i uvodeći nove aktere u istragu ubistva.

O temi *EU/politika Evropske unije* skoro polovina tekstova napisana je na naslovnicama *Politike*, čak 44 teksta, od kojih je 22.73% negativnih. Ova tema više je prisutna i u *Danasu* (17 tekstova, 11.76% negativnih), *Večernjim novostima* (10 tekstova – 10% negativnih), *Blicu* (7 – 71.43% negativnih), *Informru* 6 (50% negativnih), *Kuriru* (5 – 60% negativnih) i *Alo!* - 1 negativan tekst. Struktura tekstova o Rusiji i odnosima sa tom zemljom je drugačija. O ovoj temi naviše tekstova objavila je *Politika* (10 – 80% neutralnih), a sledi *Informru* sa 9 (66.67% pozitivnih), *Večernje novosti* (5), *Danas* (4), *Blic* (3), *Kurir* (2) i *Alo!* (1) (**tabela 33**).

Od pojedinačnih tema, kao što je već navedeno, posebno smo analizirali tekstove u vezi sa vanrednim parlamentarnim i lokalnim izborima, koji su u većini medija predstavljeni u neutralnom kontekstu (86.53%). Oko 97% tekstova u *Danasu* i *Večernjim novostima* je tako napisana u neutralnom kontekstu, 94.29% tekstova u *Politici*, 90% u *Kuriru*, 89.74% u *Alo!* i 87.93% u *Blicu*. Jedino odstupanje, kao i u prethodnom kvartalu vidljivo je u *Informru*, gde čak 76.47% napisima ima jasan vrednosni kontekst (**tabela 31**).

Kada je u pitanju druga tema od interesa – ubistvo pevačice Jelene Marjanović, mediji su objavili čak 56.14% vrednosno konotiranih, odnosno negativnih tekstova. Prilikom ocenjivanja ovih napisu, kriterijum za procenu vrednosnog konteksta bio je odnos medija prema porodici Marjanović. Najveći broj tekstova objavljen je u *Alo!* (76), *Informru* (73) i *Kuriru* (41), u *Blicu* je objavljeno 29, dok je u dnevnim novinama tradicionalne strukture – *Večernjim novostima* i *Politici* objavljeno 7 (71.43% negativnih), odnosno 2 teksta. *Danas* se nije bavio ovom temom. U dnevnim novinama *Kurir*, čak oko 80% napisu je u negativnom kontekstu, u *Večernjim novostima* 71.43%, *Informru* 60.27% i *Alo!* 52.63%. U *Blicu* je većina tekstova (oko 79%) tekstova neutralna, dok nijedan tekst napisan u *Politici* nema jasan vrednosni kontekst (**tabela 32**).

Ukoliko posmatramo vrednosni kontekst svih 2106 izabranih tekstova u drugom kvartalu 2016, vredno je konotirano 36.9% napisu – 32.1% negativno i 4.8% pozitivno (**tabela 34**). Od ostalih tema, najviše negativnih tekstova tradiocionalno je napisano u vezi sa regionalnim odnosima 57.69% i odnosima Beograda i Prištine (40%), a oko trećine napisu negativnog vrednosnog konteksta napisano je i o političkom životu u Srbiji, privredi, religijskim temama i pravosuđu, dok su međunarodni odnosi predstavljeni u 20% negativnih tekstova. U drugom kvartalu beleži se i nešto veći broj pozitivnih tekstova kada je reč o privredi (19 ili 16.96%) i religijskim temama (11 – 11.7%) (**tabela 30**).

Tabela 30. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka⁵

Tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
izbori 2016.	349	16.57	4	1.15	302	86.53	43	12.32
politički život u Srbiji	328	15.57	1	0.30	220	67.07	107	32.62
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	228	10.83	0	0.00	100	43.86	128	56.14
privreda	112	5.32	19	16.96	53	47.32	40	35.71
regionalna saradnja/odnosi u regionu	104	4.94	6	5.77	38	36.54	60	57.69
pitanja vere, crkva, religija	94	4.46	11	11.70	53	56.38	30	31.91
EU/politika Evropske unije	90	4.27	2	2.22	63	70.00	25	27.78
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	57	2.71	0	0.00	36	63.16	21	36.84
međunarodni odnosi	55	2.61	4	7.27	40	72.73	11	20.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	45	2.14	2	4.44	25	55.56	18	40.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 31. - Zastupljenost i vrednosni kontekst za temu *izbori 2016.* u sedam medija iz uzorka

Tema: izbori 2016.	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	Medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
Danas	77	22.06	1	1.30	75	97.40	1	1.30
Politika	70	20.06	1	1.43	66	94.29	3	4.29
Blic	58	16.62	0	0.00	51	87.93	7	12.07
Večernje novosti	41	11.75	0	0.00	40	97.56	1	2.44
Alo!	39	11.17	0	0.00	35	89.74	4	10.26
Informer	34	9.74	2	5.88	8	23.53	24	70.59
Kurir	30	8.60	0	0.00	27	90.00	3	10.00
Total	349	100.00	4	1.15	302	86.53	43	12.32

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

⁵ U svim tabelama predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

Tabela 32. - Zastupljenost i vrednosni kontekst za temu *ubistvo pevačice Jelene Marjanović* u sedam medija iz uzorka

Tema: ubistvo pevačice Jelene Marjanović	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
Medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Alo!	76	33.33	0	0.00	36	47.37	40	52.63
Informer	73	32.02	0	0.00	29	39.73	44	60.27
Kurir	41	17.98	0	0.00	8	19.51	33	80.49
Blic	29	12.72	0	0.00	23	79.31	6	20.69
Večernje novosti	7	3.07	0	0.00	2	28.57	5	71.43
Politika	2	0.88	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	228	100.00	0	0.00	100	43.86	128	56.14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 33. – Vrednosni kontekst i broj tekstova o temama *Rusija/odnos prema Rusiji* i *EU/odnos prema Evropskoj uniji*, prema medijima

Medij/tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	ukupno		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Blic								
Rusija/odnos prema Rusiji	3	1.18	0	0.00	1	33.33	2	66.67
EU/politika Evropske unije	7	2.75	0	0.00	2	28.57	5	71.43
Kurir								
Rusija/odnos prema Rusiji	2	1.08	1	50.00	1	50.00	0	0.00
EU/politika Evropske unije	5	2.70	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Večernje novosti								
EU/politika Evropske unije	10	3.16	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Rusija/odnos prema Rusiji	5	1.58	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Alo!								
EU/politika Evropske unije	1	0.40	0	0.00	0	0.00	1	100.00
Rusija/odnos prema Rusiji	1	0.40	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Informer								
Rusija/odnos prema Rusiji	9	3.56	6	66.67	3	33.33	0	0.00
EU/politika Evropske unije	6	2.37	0	0.00	3	50.00	3	50.00
Politika								
EU/politika Evropske unije	44	9.59	1	2.27	33	75.00	10	22.73
Rusija/odnos prema Rusiji	10	2.18	1	10.00	8	80.00	1	10.00
Danas								
EU/politika Evropske Unije	17	4.38	1	5.88	14	82.35	2	11.76
Rusija/odnos prema Rusiji	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00

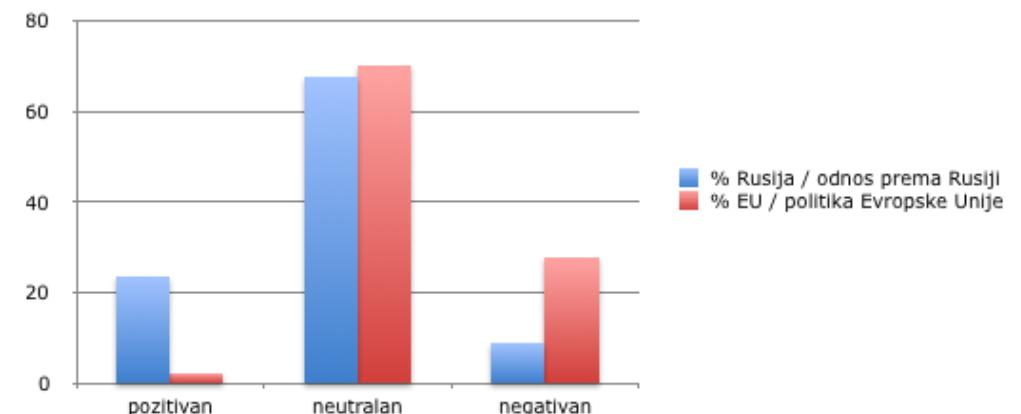
Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Tabela 34. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	101	4.80
neutralan	1329	63.10
negativan	676	32.10
Total	2106	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Grafikon 15. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji* i *EU/politika Evropske unije*

Izvor: Istraživanje Medijametar, april - jun 2016.

Distribucija tema prema medijima

Blic

Najzastupljenije teme u dnevnim novinama *Blic* su *izbori 2016.* i *politički život u Srbiji*, sa zajedničkim učešćem od 43.53% (111 napisa), a većina tih tekstova pisana je u neutralnom vrednosnom kontekstu (87.93%, odnosno 71.7%). Sledeća tema od interesa je ubistvo pevačice Jelene Marjanović, dok je četvrta tema prema zastupljenosti – privreda sa 17 tekstova, od kojih je 35.29% negativnih. Udeo napisa u vezi sa religijom je potpuno isti (17), a oko 59% tih tekstova ima negativnu konotaciju. Pravosuđe je predstavljeno u 13 tekstova (69.23% negativnih). Haške teme su u 83.33% zastupljene u negativnom kontekstu, dok je o novim investicijama bilo reči u 5 neutralnih tekstova. Na desetom mestu prema zastupljenosti nalaze se regionalni odnosi, ekonomija, policija i dostizanje standarda za EU integracije (više podataka u tabeli 35).

U drugom kvartalu 2016. dnevne novine *Blic* predstavljaju 35.69% svih tekstova iz uzorka u pozitivnoj ili negativnoj vrednosnoj konotaciji (tabela 36), što je za oko 6% više u odnosu na prethodni kvartal. U listu *Blic* ponovo beležimo izuzetno mali broj pozitivno konotiranih tekstova u odnosu na sve teme – svega dva ili 0.78%.

Tabela 35. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

<i>Blic</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
izbori 2016.	58	22.75	0	0.00	51	87.93	7	12.07
politički život u Srbiji	53	20.78	0	0.00	38	71.70	15	28.30
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	29	11.37	0	0.00	23	79.31	6	20.69
privreda	17	6.67	0	0.00	11	64.71	6	35.29
pitanja vere, crkva, religija	17	6.67	0	0.00	7	41.18	10	58.82
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	13	5.10	0	0.00	4	30.77	9	69.23
EU/politika Evropske unije	7	2.75	0	0.00	2	28.57	5	71.43
Hag/ratni zločini	6	2.35	0	0.00	1	16.67	5	83.33
nove investicije	5	1.96	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ekonomija	4	1.57	0	0.00	2	50.00	2	50.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	4	1.57	0	0.00	2	50.00	2	50.00
policija	4	1.57	0	0.00	2	50.00	2	50.00
dostizanje zahteva/standarda za EU integraciju	4	1.57	1	25.00	2	50.00	1	25.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 36. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

<i>Blic</i> - vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	2	0.78
neutralan	164	64.31
negativan	89	34.90
Total	255	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Kurir

Kao što je već napomenuto, ubistvo Jelene Marjanović zauzelo je u *Kuriru* više prostora u odnosu na tekstove koji su govorili o izbornom procesu ili političkom životu. Političke teme u *Kuriru* zajedno čine 65 tekstova ili 35.14% svih napisa. U ovim novinama, korupciji je posvećeno 16 (8.65%) negativnih tekstova, regionalni odnosi i pitanja religije su predstavljeni u 9 dominantno negativnih tekstova (100%, odnosno 77.78%). Isti pristup primetan je i u tekstovima napisanim o aktivnostima predsednika Srbije, dok su Haške teme i estrada predstavljeni u po 4, uglavnom neutralna teksta (**tabela 37**).

U listu *Kurir* vrednosno je definisano 53.51% tekstova – 51.89% ima negativnu, a 1.62% pozitivnu konotaciju (**tabela 38**), što je u odnosu na prvi kvartal 2016. za oko 23% više napisa u kojima je uočljiv stav novinara.

Tabela 37. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		Pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	41	22.16	0	0.00	8	19.51	33	80.49
politički život u Srbiji	35	18.92	1	2.86	23	65.71	11	31.43
izbori 2016.	30	16.22	0	0.00	27	90.00	3	10.00
korupcija	16	8.65	0	0.00	0	0.00	16	100.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	9	4.86	0	0.00	0	0.00	9	100.00
pitanja vere, crkva, religija	9	4.86	0	0.00	2	22.22	7	77.78
kriminal	6	3.24	0	0.00	4	66.67	2	33.33
EU/politika Evropske unije	5	2.70	0	0.00	2	40.00	3	60.00
aktivnosti predsednika Srbije	5	2.70	0	0.00	0	0.00	5	100.00
Hag/ratni zločini	4	2.16	0	0.00	4	100.00	0	0.00
zabava/estrada	4	2.16	0	0.00	3	75.00	1	25.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 38. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

<i>Kurir</i> - vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	3	1.62
neutralan	86	46.49
negativan	96	51.89
Total	185	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Informer

Dnevne novine *Informer* približan broj tekstova posvećuju ubistvu pevačice Jelene Marjanović i obema političkim temama zajedno (73 naspram 81). *Politički život u Srbiji i izbori 2016.* su teme koje u *Informeru* okupiraju 32.02% svih napisa iz uzorka. Obe teme su u najvećem broju tekstova predstavljene u negativnom kontekstu (80.85%, odnosno 70.59%). Od ostalih tema, napisi u vezi sa Rusijom tradicionalno donose veći broj pozitivno konotiranih tekstova (66.67%), odnosno od 9 napisanih, 6 je u pozitivnom tonu. Regionalni odnosi i mediji su u po 8 tekstova ponovo predstavljeni u negativnom tonu (mediji/sloboda medija 87.5%, regionalni odnosi 75%), a po 7 tekstova posvećeno je međunarodnim odnosima i novim investicijama. Teme u vezi sa privredom, EU i pravosuđem zabeležene su u po 6 tekstova (više informacija u **tabeli 39**).

U odnosu na ostale medije iz uzorka, u *Informeru* je najizraženiji vrednosni sud - u čak 67.59% tekstova novinari su iskazali svoj stav. U negativnom vrednosnom kontekstu napisano je 60.08%, u pozitivnom 7.51% tekstova (videti **tabelu 40**). Kada uporedimo ove nalaze sa prvim kvartalom, u ovom mediju je vidljivo umanjenje broja vrednosno konotiranih tekstova za oko 15%.

Tabela 39. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informer*

<i>Informer</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	Informer		total		Pozitivan		neutralan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	73	28.85	0	0.00	29	39.73	44	60.27
politički život u Srbiji	47	18.58	0	0.00	9	19.15	38	80.85
izbori 2016.	34	13.44	2	5.88	8	23.53	24	70.59
Rusija/odnos prema Rusiji	9	3.56	6	66.67	3	33.33	0	0.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	8	3.16	0	0.00	2	25.00	6	75.00
mediji/sloboda medija	8	3.16	0	0.00	1	12.50	7	87.50
međunarodni odnosi	7	2.77	0	0.00	3	42.86	4	57.14
nove investicije	7	2.77	5	71.43	2	28.57	0	0.00
privreda	6	2.37	2	33.33	2	33.33	2	33.33
EU/politika Evropske unije	6	2.37	0	0.00	3	50.00	3	50.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	6	2.37	0	0.00	3	50.00	3	50.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 40. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj tekstova	%
pozitivan	19	7.51
neutralan	82	32.41
negativan	152	60.08
Total	253	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Alo!

Dnevne novine *Alo!* takođe najveći broj tekstova posvećuju ubistvu pevačice Jelene Marjanović, dok su političke teme prisutne u 98 ili 39.2%, uglavnom neutralnih tekstova. Teme u vezi sa religijom zastupljene su u 14 tekstova, od kojih je po 42.86% neutralno i negativno. Regionalna saradnja je zabeležena u 8 napisu (87.5% negativnih), a u sličnom tonu pisano je i o odnosima Beograda i Prištine (71.43% negativno konotiranih napis). O temama u vezi sa privrednom pisano je u 5 pretežno neutralnih tekstova, dok su odnosi sa Sjedinjenim Američkim Državama zastupljeni u 4 teksta. Po 3 teksta posvećeno je aktivnostima Vlade i premijera Srbije, Haškom tribunalu, NATO i sportu (više informacija o vrednosnom kontekstu videti u **tabeli 41**).

Vrednosni kontekst u listu *Alo!* prisutan je u 39.2% tekstova u periodu april – jun 2016. (**tabela 42**), što je oko 17% više tekstova sa jasnim stavom u odnosu na prvi kvartal.

Tabela 41. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	76	30.40	0	0.00	36	47.37	40	52.63
politički život u Srbiji	59	23.60	0	0.00	45	76.27	14	23.73
izbori 2016.	39	15.60	0	0.00	35	89.74	4	10.26
pitanja vere, crkva, religija	14	5.60	2	14.29	6	42.86	6	42.86
regionalna saradnja/odnosi u regionu	8	3.20	0	0.00	1	12.50	7	87.50
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	7	2.80	0	0.00	2	28.57	5	71.43
privreda	5	2.00	0	0.00	4	80.00	1	20.00
SAD/odnos prema SAD	4	1.60	0	0.00	2	50.00	2	50.00
aktivnosti Vlade	3	1.20	0	0.00	2	66.67	1	33.33

Hag/ratni zločini	3	1.20	0	0.00	2	66.67	1	33.33
aktivnosti premijera	3	1.20	0	0.00	3	100.00	0	0.00
NATO/NATO integracije	3	1.20	0	0.00	0	0.00	3	100.00
sport	3	1.20	0	0.00	0	0.00	3	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 42. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Alo!*

<i>Alo!</i> – vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	3	1.20
neutralan	152	60.80
negativan	95	38.00
Total	250	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Politika

Dnevni list *Politika* se u drugom kvartalu 2016. najviše bavio izbornim procesom. Ova tema je zastupljena u 70 ili 15.25% svih tekstova. Dve političke teme tako čine ukupno 21.57% svih tekstova. Za razliku od izveštavanja o izborima, koji su u najvećoj meri predstavljeni u neutralnom kontekstu, o političkom životu je napisano oko 31% negativno obojenih tekstova. Kao što je već navedeno, *Politika* je u oko 9.59% tekstova pisala o EU, što je bila druga tema prema zastupljenosti, dok je 6.54% napisa posvećeno privredi (36.67% negativnih, 23.33% pozitivnih). Dnevni list *Politika* se religioznom tematikom bavio u 27 (5.88% svih tekstova iz uzorka), od kojih je 18.52% pozitivno konotirano. Odnosi u regionu su ponovo predstavljeni u 66.67% negativnih tekstova (prisutni u 24 ili 5.23% tekstova iz uzorka u *Politici*). Međunarodni odnosi su prisutni u 17, dok se o pravosuđu diskutovalo u 16 napisu. U po 11 tekstova pisano je o Kosovu/odnosima Beograda i Prištine i korupciji, a oko polovine tekstova o obe teme ima negativnu konotaciju (**tabela 43**).

Politika u odnosu na ostale medije u svih šest kvartala objavljuje najveći broj tekstova koji čine uzorak (u drugom tromesečju 2016. - 459), a u ovom listu beležimo i najveću raznovrsnost teme. U *Politici* je objavljeno 68.19% tekstova koji nemaju jasnu vrednosnu konotaciju, 6.10% pozitivnih i 25.71% negativnih napisu (videti **tabelu 44**), što su gotovo identični rezultati u odnosu na prvo tromesečje.

Tabela 43. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

<i>Politika</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		Pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Izbori 2016	70	15.25	1	1.43	66	94.29	3	4.29
EU/politika Evropske unije	44	9.59	1	2.27	33	75.00	10	22.73
privreda	30	6.54	7	23.33	12	40.00	11	36.67
politički život u Srbiji	29	6.32	0	0.00	20	68.97	9	31.03
pitanja vere, crkva, religija	27	5.88	5	18.52	20	74.07	2	7.41
regionalna saradnja/odnosi u regionu	24	5.23	1	4.17	7	29.17	16	66.67
međunarodni odnosi	17	3.70	1	5.88	14	82.35	2	11.76
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	16	3.49	0	0.00	12	75.00	4	25.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	11	2.40	0	0.00	5	45.45	6	54.55
korupcija	11	2.40	0	0.00	6	54.55	5	45.45

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.**Tabela 44.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Politika*

<i>Politika</i> - vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	28	6.10
neutralan	313	68.19
negativan	118	25.71
Total	459	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.**Večernje novosti**

Večernje novosti i dalje veoma ravnomerno distribuiraju teme na naslovnicama i u drugom tromesečju 2016. Najviše pažnje ovaj dnevni list ipak posvećuje izborima (41 ili 12.97% svih tekstova iz uzorka u ovom listu). Politički život u Srbiji prisutan je u još 23 teksta (7.28%), a obe političke teme su u više od 95% napisu u neutralnom kontekstu. Drugačija situacija je sa temama koje se odnose na region (27 ili 8.54% tekstova), gde je 55.56% napisu u negativnom kontekstu. Najviše pozitivno konotiranih tekstova u *Večernjim novostima* zabeleženo je u tekstovima u kojima je reč o privredi (34.62%), a o toj temi je objavljeno ukupno 26 ili 8.23% tekstova. Pitanja religije prisutna su u 18 (5.7%) napisu, od kojih je 22.22% pozitivnih. Kosovo/odnosi Beograda i Prištine zastupljeni su u 14 tekstova, od kojih je oko 28% negativnih, dok je o vojsci pisano u 13 napisu. Kada je ova tema u pitanju, beleži se najveće učešće pozitivno konotiranih tekstova – 53.85%. Haške teme i međunarodni odnosi su u fokusu po 12 tekstova, dok je o politici EU, ovoga puta, pisano u 10, pretežno neutralnih tekstova (**tabela 45**).

Većina tekstova u *Večernjim novostima* napisana je u neutralnom vrednosnom kontekstu (69.94%) (**tabela 46**). Ukoliko uporedimo *Večernje novosti* sa ostalim dnevnim novinama, u ovom listu beležimo najveće učešće pozitivno konotiranih napisu (40 – 12.66%), dok je negativnih 55 ili 17.41% tekstova. U odnosu na prethodno izdanie *Medijametra*, uočava se porast učešća vrednosno konotiranih tekstova u ovom dnevnom listu.

Tabela 45. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
izbori 2016.	41	12.97	0	0.00	40	97.56	1	2.44
regionalna saradnja/odnosi u regionu	27	8.54	4	14.81	8	29.63	15	55.56
privreda	26	8.23	9	34.62	14	53.85	3	11.54
politički život u Srbiji	23	7.28	0	0.00	22	95.65	1	4.35
pitanja vere, crkva, religija	18	5.70	4	22.22	13	72.22	1	5.56
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	14	4.43	2	14.29	8	57.14	4	28.57
vojska	13	4.11	7	53.85	4	30.77	2	15.38
Hag/ratni zločini	12	3.80	0	0.00	8	66.67	4	33.33
međunarodni odnosi	12	3.80	3	25.00	7	58.33	2	16.67
EU/politika Evropske unije	10	3.16	0	0.00	9	90.00	1	10.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 46. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i> - vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	40	12.66
neutralan	221	69.94
negativan	55	17.41
Total	316	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Danas

U dnevnom listu *Danas* dominiraju političke teme, koje zajedno čine 159 ili 40.98% tekstova iz uzorka. Politički život u Srbiji je tema koja beleži i najveći broj tekstova (82), od kojih je oko 77% neutralnih. Teme iz oblasti privrede prisutne su u 25 tekstova (6.44%), od kojih je većina – 60% negativno konotirana. O odnosima u regionu pisano je u 6.19% ili 24 pretežno neutralna teksta, dok je o medijima i Politici EU napisano 18, odnosno 17 tekstova. *Danas* je o temama u vezi sa kulturom, koje su imale političku konotaciju, pisao u 13 neutralnih tekstova, dok su pravosudne teme i međunarodni odnosi bili u fokusu u po 12, uglavnom neutralnih napisa. U po još 8 tekstova novinari *Danasa* pisali su o aktivnostima Vlade Srbije i dostizanju standarda za EU integracije (**tabela 47**).

U dnevnom listu *Danas* ponovo beležimo veliko učešće neutralno konotiranih tekstova – 80.15%, od čega 6 ili 1.55% pozitivnih i 18.3% negativnih (**tabela 48**).

Tabela 47. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

<i>Danas</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		Pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	82	21.13	0	0.00	63	76.83	19	23.17
Izbori 2016	77	19.85	1	1.30	75	97.40	1	1.30
privreda	25	6.44	0	0.00	10	40.00	15	60.00
regionalna saradnja/ odnosi u regionu	24	6.19	1	4.17	18	75.00	5	20.83
mediji/sloboda medija	18	4.64	0	0.00	14	77.78	4	22.22
EU/politika Evropske unije	17	4.38	1	5.88	14	82.35	2	11.76
kultura	13	3.35	0	0.00	13	100.00	0	0.00

pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	12	3.09	0	0.00	9	75.00	3	25.00
međunarodni odnosi	12	3.09	0	0.00	12	100.00	0	0.00
aktivnosti Vlade	8	2.06	0	0.00	7	87.50	1	12.50
dostizanje zahteva/ standarda za EU integraciju	8	2.06	0	0.00	8	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 48. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Danas*

<i>Danas</i> - vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	6	1.55
neutralan	311	80.15
negativan	71	18.30
Total	388	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Balans

Kada uzmemu u obzir sve tekstove iz uzorka za period april - jun 2016, može se primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 21.37% svih napisa, što je za oko 8% manje u odnosu na proteklo tromeseče. Najmanje balansiranih tekstova ovoga puta zabeleženo je u listu *Kurir* – 4.32%, a sličan rezultat beležimo i kada su u pitanju dnevne novine *Informer*, 4.35%. Dnevni list *Alo!* objavljuje 82.4% nebalansiranih tekstova, dok je učešće necelovitih napisa oko 76% kada su u pitanju *Politika* i *Večernje novosti*. *Blic* objavljuje 25.49% celovitih tekstova, dok je u *Danisu* učešće ovih napisa 35.57% (**tabela 49**).

Iako vrednosni kontekst nije izražen u 63.1% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da tekstovi sa naslovnicama koje smo analizirali nisu celoviti i da takav, jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima.

Balansirni tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti što, očigledno, ne predstavlja naročito raširenu pojavu u sprskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnem i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dostupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenu stiče tiraž i popularnost, ali ne i ugled.

Tabela 49. - Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Balans	da	ne
Medij	%	%
<i>Kurir</i>	4.32	95.68
<i>Informer</i>	4.35	95.65
<i>Alo!</i>	17.60	82.40
<i>Večernje novosti</i>	23.42	76.58
<i>Politika</i>	23.97	76.03
<i>Blic</i>	25.49	74.51
<i>Danas</i>	35.57	64.43
Total	21.37	78.63

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnicama, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Čak 53.85% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnicama čine (individualni i kolektivni) politički akteri koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije (videti **Tabelu 50** i **Tabele 51, 56, 59, 60, 61, 62 i 63**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **Tabele 64, 65, 66 i 67**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 70.41%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 20.59% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnicama tek u 4.53% slučajeva (videti **tabelu 50**).

Tabela 50. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri							
Politički akteri	8983	Unutrašnji	6870	Individualni	4612		
				Kolektivni	2258		
	Inostrani	2113	Individualni	1759			
			Kolektivni	354			
Privredni/ekonomski akteri	579	Unutrašnji	544	Individualni	272		
				Kolektivni	272		
	Inostrani	35	Individualni	4			
			Kolektivni	31			
Drugi društveni akteri	2627	Unutrašnji	2540	Individualni	2280		
				Kolektivni	260		
	Inostrani	87	Individualni	60			
			Kolektivni	27			
Neimenovan izvor					568		
Total					12757		

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

U **tabelama 51, 56, 61-65** data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji deluju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije⁶ (36.70%), akteri političkih stranaka pozicije (12.66%) i akteri iz redova stranaka opozicije (33.65%) značajno su prisutniji na naslovnicama (83.01%) u odnosu na 8.23% predstavnika državnih agencija i institucija, 1.21% predstavnika vojske i policije, 6.13% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj vlasti Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije i 1.38% predstavnika lokalnih vlasti.

6 U periodu april – jun 2016, Vlada Republike Srbije bila je u tehničkom mandatu.

Tabela 51. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada Republike Srbije i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vučić	674	39.81	28	4.15	621	92.14	25	3.71
Ivica Dačić	247	14.59	0	0.00	212	85.83	35	14.17
Tomislav Nikolić	194	11.46	2	1.03	173	89.18	19	9.79
Nebojša Stefanović	107	6.32	0	0.00	106	99.07	1	0.93
Zorana Mihajlović	89	5.26	0	0.00	71	79.78	18	20.22
Rasim Ljajić	56	3.31	0	0.00	54	96.43	2	3.57
Aleksandar Vulin	52	3.07	0	0.00	50	96.15	2	3.85
Jadranka Joksimović	45	2.66	1	2.22	43	95.56	1	2.22
Nikola Selaković	41	2.42	0	0.00	40	97.56	1	2.44
Ivan Tasovac	28	1.65	0	0.00	23	82.14	5	17.86
Srđan Verbić	24	1.42	0	0.00	22	91.67	2	8.33
Aleksandar Antić	23	1.36	0	0.00	19	82.61	4	17.39
Željko Sertić	21	1.24	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Velimir Ilić	20	1.18	0	0.00	17	85.00	3	15.00
Kori Udovički	16	0.95	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Zlatibor Lončar	16	0.95	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Dušan Vujović	13	0.77	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Vanja Udovičić	10	0.59	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Zoran Đorđević	10	0.59	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Snežana Bogosavljević Bošković	7	0.41	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Total	1693	100.00	31	1.83	1540	90.96	122	7.21

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji bio je premijer Aleksandar Vučić, o kojem mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 92.14% slučajeva). O njemu je napisano još i 4.15% pozitivnih i 3.71% tekstova sa negativnom konotacijom. Premijer se kao protagonisti tekstova na naslovnicama pojavljuje 674 puta, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera, ministra inostranih poslova Ivice Dačića, koji je prisutan u 247 tekstova. Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevnim listovima *Danas* (161), *Politika* (138) i potom u *Večernjim novostima* (99) (videti tabelu 52). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Danasu* (41.49%), a potom u *Blicu* (33.73%), *Kuriru* (u 32.43% tekstova iz našeg uzorka govori se o Vučiću), *Večernjim novostima* (31.33%) i *Politici* (30.07%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Vlade Srbije, beležimo listovima *Informer* i *Alo!*, u 26.88%, odnosno 24.8% napisa (videti tabelu 53).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo je prisutan u *Danasu* (10.56% ili 17 napisa), nešto manje u *Politici* (4 teksta ili 2.90%) i *Blicu* (4 teksta ili 4.65%). Najviše pozitivno konotiranih tekstova zabeleženo je u listu *Alo!* – 12.9% ili 8 tekstova, a slede *Večernje novosti* (7), *Politika* (6), *Informer* (5) i *Blic* (2 pozitivno konotirana teksta) (više informacija u tabeli 52).

Tabela 52. – Aleksandar Vučić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
Medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Blic</i>	2	2.33	80	93.02	4	4.65	86	12.76
<i>Kurir</i>	0	0.00	60	100.00	0	0.00	60	8.90
<i>Večernje novosti</i>	7	7.07	92	92.93	0	0.00	99	14.69
<i>Alo!</i>	8	12.90	54	87.10	0	0.00	62	9.20
<i>Informer</i>	5	7.35	63	92.65	0	0.00	68	10.09
<i>Politika</i>	6	4.35	128	92.75	4	2.90	138	20.47
<i>Danas</i>	0	0.00	144	89.44	17	10.56	161	23.89
Total	28	4.15	621	92.14	25	3.71	674	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

⁷ Što je gotovo dvostruko više u odnosu na prethodni kvartal u kome je svega 2.42% tekstova bilo pozitivno konotirano.

Tabela 53. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Danas	161	388	41.49
Blic	86	255	33.73
Kurir	60	185	32.43
Večernje novosti	99	316	31.33
Politika	138	459	30.07
Informer	68	253	26.88
Alo!	62	250	24.80
Total	674	2106	32.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Predsednik Republike Srbije Tomislav Nikolić, koji je protagonist u 194 analizirana teksta treći je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti **tabelu 54**).

Najveći broj tekstova u kojima je akter predsednik Srbije, objavio je dnevni list *Politika* (52), ali najveće učešće u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju ima *Kurir* – 14.05% (**tabela 54**). Najviše negativno konotiranih tekstova o Tomislavu Nikoliću beležimo u dnevnim listovima *Alo!* (7) i *Kurir* (6), što je učešće od 50.00% (*Alo!*), odnosno 23.08% (*Kurir*). Jedini pozitivani tekstovi o predsedniku Srbije napisani su u listu *Politika*, ukupno 2 teksta (videti **tabelu 55**).

Ostali akteri iz ove grupacije su u više od 90% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Pored predsednika i premijera, nešto veći broj negativno konotiranih tekstova zabeležen je i kod ministra spoljnih poslova Ivice Dačića – 35, dok je najveće učešće negativno konotiranih tekstova vidljivo kod Zorane Mihajlović – 20.22%.

Tabela 54. – Broj pojavljivanja Tomislava Nikolića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Tomislav Nikolić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Kurir</i>	26	185	14.05
<i>Politika</i>	52	459	11.33
<i>Danas</i>	43	388	11.08
<i>Večernje novosti</i>	35	316	11.08
<i>Blic</i>	18	255	7.06
<i>Alo!</i>	14	250	5.60
<i>Informer</i>	6	253	2.37
Total	194	2106	9.21

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 55. – Tomislav Nikolić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Tomislav Nikolić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	Medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
<i>Blic</i>	0	0.00	15	83.33	3	16.67	18	9.28
<i>Kurir</i>	0	0.00	20	76.92	6	23.08	26	13.40
<i>Večernje novosti</i>	0	0.00	35	100.00	0	0.00	35	18.04
<i>Alo!</i>	0	0.00	7	50.00	7	50.00	14	7.22
<i>Informer</i>	0	0.00	6	100.00	0	0.00	6	3.09
<i>Politika</i>	2	3.85	49	94.23	1	1.92	52	26.80
<i>Danas</i>	0	0.00	41	95.35	2	4.65	43	22.16
Total	2	1.03	173	89.18	19	9.79	194	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

U odnosu na poslednji kvartal protekle godine, broj pojavljivanja aktera iz opozicije u prvom i drugom tromesečju 2016. je dvostruko veći (1428 u prvom i 1552 u drugom tromesečju 2016. u odnosu na 762 u poslednjem tromesečju 2015.), što je svakako posledica aktuelne društveno-političke situacije, odnosno održavanja vanrednih parlamentarnih izbora. Najzastupljeniji opozicioni lideri su Bojan Pajtić, Vojislav Šešelj i Boris Tadić, sa 12.69%, 11.47% i 8.18% učešća. Najviše negativnih tekstova napisano je o Bojanu Pajtiću – 59 (29.95%), dok je o drugoj dvojici opozicionih lidera objavljeno 9.55% i 10.24% negativnih napisa. O predstavnicima opozicije nije napisan ni jedan pozitivno konotiran tekst tokom drugog tromesečja 2016. godine.

Tabela 56. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz oponicije

Oponicija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Bojan Pajtić	197	12.69	0	0.00	138	70.05	59	29.95
Vojislav Šešelj	178	11.47	0	0.00	161	90.45	17	9.55
Boris Tadić	127	8.18	0	0.00	114	89.76	13	10.24
Saša Radulović	125	8.05	0	0.00	106	84.80	19	15.20
Čedomir Jovanović	123	7.93	0	0.00	106	86.18	17	13.82
Sanda Rašković Ivić	95	6.12	0	0.00	90	94.74	5	5.26
Boško Obradović	78	5.03	0	0.00	66	84.62	12	15.38
Nenad Čanak	57	3.67	0	0.00	52	91.23	5	8.77
Borko Stefanović	38	2.45	0	0.00	33	86.84	5	13.16
Dragoljub Mićunović	34	2.19	0	0.00	27	79.41	7	20.59
Dragan Šutanovac	29	1.87	0	0.00	22	75.86	7	24.14
Zoran Živković	29	1.87	0	0.00	24	82.76	5	17.24
Goran Ješić	27	1.74	0	0.00	14	51.85	13	48.15
Vjerica Radeta	22	1.42	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Balša Božović	20	1.29	0	0.00	18	90.00	2	10.00
Amir Bislimi	16	1.03	0	0.00	12	75.00	4	25.00
Sulejman Ugljanin	16	1.03	0	0.00	10	62.50	6	37.50
Đorđe Vukadinović	14	0.90	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Radoslav Milojčić Kena	13	0.84	0	0.00	11	84.62	2	15.38
Branimir Kuzmanović	12	0.77	0	0.00	9	75.00	3	25.00
Miroslav Parović	12	0.77	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Miroslav Vasin	11	0.71	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Žarko Korać	11	0.71	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Marko Bastać	11	0.71	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Aleksandra Jerkov	10	0.64	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Bojan Kostreš	10	0.64	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Gordana Čomić	9	0.58	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Marko Đurišić	8	0.52	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dušan Petrović	7	0.45	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Dušan Pavlović	7	0.45	0	0.00	7	100.00	0	0.00

Oliver Dulić	7	0.45	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Srbijanka Turajlić	7	0.45	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Jovo Ostojić	6	0.39	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nikola Sandulović	6	0.39	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Petar Jojić	6	0.39	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Aleksandar Stevanović	5	0.32	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Konstantin Samofalov	5	0.32	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milorad Mirčić	5	0.32	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nataša Vučković	5	0.32	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Slobodan Milosavljević	5	0.32	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Vesna Rakić Vodinelić	5	0.32	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Vladan Glišić	5	0.32	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vladimir Pavićević	5	0.32	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dušan Milisavljević	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Bogdanović	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivan Ninić	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Janko Veselinović	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Branislav Bogaroški	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Lazar Đurović	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Popović	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nataša Mićić	4	0.26	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Nebojša Zelenović	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladimir Todorić	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Krasić	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragan Maršićanin	3	0.19	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Maja Sedlarević	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Avram Izrael	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Jasmina Nikolić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Jasmina Vujić	3	0.19	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Miladin Ševarlić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milica Đurđević	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nataša Jovanović	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Nemanja Šarović	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nenad Milić	3	0.19	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Nikola Jelikić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slaviša Ristić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slobodan Nikolić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slobodan Samardžić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Stefan Stamenkovski	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Veroljub Stevanović	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Marić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Stefan Stamenkovski	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	36	2.32	0	0.00	34	94.44	2	5.56
Total	1552	100.00	0	0.00	1337	86.15	215	13.85

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

U drugom kvartalu 2016. merili smo i način na koji su predstavnici Vlade Srbije, predsednik Srbije i predstavnici opozicije zastupljeni u tekstovima, odnosno, da li su citirani i/ili parafrazirani ili samo spomenuti. Kada je reč o Vladi Srbije, izjava premijera, kao najzastupljenijeg aktera zabeležena je u 52.37% tekstova. Izjave drugog po zastupljenosti pojavljivanja političkog aktera, člana vlade Ivice Dačića u tekstovima sa naslovnicu zastupljene su u 43.72% tekstova, dok je stav predsednika Srbije Tomislava Nikolića vidljiv u 41.75% napisa. Od svih članova vlade najmanje je citiran i/ili parafraziran stav ministra Zorana Đorđevića, čije su izjave bile prisutne u samo 10% tekstova u kojima je akter.

Takođe, u tabeli 59 prikazano je i u kojem vrednosnom kontekstu su tretirani akteri, ukoliko su samo spomenuti u tekstu. Tako možemo videti da je kod tri najzastupljenija aktera iz ove grupacije vrednosni kontekst prisutan u tekstovima u kojima su samo spomenuti. Tako je Aleksandar Vučić samo spomenut u 14 od ukupno 28 pozitivno i 11 od ukupno 25 negativno intonirana teksta, Tomislav Nikolić je samo spomenut u 11 od ukupno 19 negativnih napisa i jednom od dva pozitivno konotirana teksta, a Ivica Dačić u 16 od ukupno 35 negativnih napisa (videti **tabele 51 i 59**).

Kod tri najprisutnija opoziciona lidera beležimo veoma različitu vrstu zastupljenosti –izjave Bojana Pajtića i Vojislava Šešelja zabeležene su u 49.24% (Pajtić) i 48.88% (Šešelj), Boris Tadić je citiran ili parafraziran u samo 23.62% tekstova. Vrednosna struktura tekstova u kojima su oni samo spomenuti je kod Borisa Tadića 8 od 13 negativnih napisa, Bojana Pajtića 31 od 59, dok je Vojislav Šešelj samo spomenut u 10 od ukupno 17 negativno konotiranih tekstova o njemu (**tabele 58 i 60**).

Tabela 57. – Vrsta zastupljenosti aktera iz Vlade Srbije i predsednika Republike Srbije u tekstovima iz uzorka

Vlada Republike Srbije i predsednik Republike Srbije	total		citat		parafraza		citat i parafraza		samo spominjanje	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Aleksandar Vučić	674	39.81	34	5.04	64	9.50	255	37.83	321	47.63
Ivica Dačić	247	14.59	22	8.91	17	6.88	69	27.94	139	56.28
Tomislav Nikolić	194	11.46	20	10.31	12	6.19	49	25.26	113	58.25
Nebojša Stefanović	107	6.32	8	7.48	8	7.48	37	34.58	54	50.47
Zorana Mihajlović	89	5.26	15	16.85	9	10.11	22	24.72	43	48.31
Rasim Ljajić	56	3.31	10	17.86	4	7.14	9	16.07	33	58.93
Aleksandar Vulin	52	3.07	6	11.54	2	3.85	15	28.85	29	55.77
Jadranka Joksimović	45	2.66	6	13.33	1	2.22	15	33.33	23	51.11
Nikola Selaković	41	2.42	4	9.76	2	4.88	10	24.39	25	60.98
Ivan Tasovac	28	1.65	5	17.86	2	7.14	1	3.57	20	71.43
Srđan Verbić	24	1.42	0	0.00	4	16.67	2	8.33	18	75.00
Aleksandar Antić	23	1.36	0	0.00	1	4.35	4	17.39	18	78.26
Željko Sertić	21	1.24	1	4.76	3	14.29	2	9.52	15	71.43
Velimir Ilić	20	1.18	2	10.00	0	0.00	1	5.00	17	85.00
Kori Udovički	16	0.95	0	0.00	0	0.00	3	18.75	13	81.25
Zlatibor Lončar	16	0.95	1	6.25	0	0.00	4	25.00	11	68.75
Dušan Vujović	13	0.77	0	0.00	2	15.38	5	38.46	6	46.15
Vanja Udovičić	10	0.59	0	0.00	2	20.00	3	30.00	5	50.00
Zoran Đorđević	10	0.59	0	0.00	0	0.00	1	10.00	9	90.00
Snežana Bogosavljević Bošković	7	0.41	0	0.00	0	0.00	2	28.57	5	71.43
Total	1693	100.00	134	7.91	133	7.86	509	30.06	917	54.16

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 58. - Vrsta zastupljenosti aktera opozicije u tekstovima iz uzorka

Opozicija	total		citat		parafraza		citat i parafraza		samo spominjanje	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Bojan Pajtić	197	12.69	20	10.15	17	8.63	60	30.46	100	50.76
Vojislav Šešelj	178	11.47	11	6.18	9	5.06	67	37.64	91	51.12
Boris Tadić	127	8.18	5	3.94	10	7.87	15	11.81	97	76.38
Saša Radulović	125	8.05	10	8.00	13	10.40	28	22.40	74	59.20
Čedomir Jovanović	123	7.93	9	7.32	13	10.57	25	20.33	76	61.79
Sanda Rašković Ivić	95	6.12	15	15.79	9	9.47	38	40.00	33	34.74
Boško Obradović	78	5.03	10	12.82	5	6.41	34	43.59	29	37.18
Nenad Čanak	57	3.67	7	12.28	4	7.02	4	7.02	42	73.68
Borko Stefanović	38	2.45	13	34.21	1	2.63	5	13.16	19	50.00
Dragoljub Mićunović	34	2.19	3	8.82	5	14.71	10	29.41	16	47.06
Dragan Šutanovac	29	1.87	4	13.79	1	3.45	5	17.24	19	65.52
Zoran Živković	29	1.87	7	24.14	1	3.45	5	17.24	16	55.17
Goran Ješić	27	1.74	2	7.41	5	18.52	7	25.93	13	48.15
Vjerica Radeta	22	1.42	3	13.64	1	4.55	10	45.45	8	36.36
Balša Božović	20	1.29	2	10.00	3	15.00	8	40.00	7	35.00
Amir Bislimi	16	1.03	3	18.75	2	12.50	4	25.00	7	43.75
Sulejman Ugljanin	16	1.03	0	0.00	3	18.75	1	6.25	12	75.00
Đorđe Vukadinović	14	0.90	3	21.43	0	0.00	6	42.86	5	35.71
Radoslav Miločić Kena	13	0.84	0	0.00	0	0.00	7	53.85	6	46.15
Branimir Kuzmanović	12	0.77	2	16.67	2	16.67	5	41.67	3	25.00
Miroslav Parović	12	0.77	3	25.00	0	0.00	6	50.00	3	25.00
Miroslav Vasin	11	0.71	3	27.27	1	9.09	7	63.64	0	0.00
Žarko Korać	11	0.71	0	0.00	2	18.18	6	54.55	3	27.27
Marko Bastać	11	0.71	3	27.27	1	9.09	4	36.36	3	27.27
Aleksandra Jerkov	10	0.64	1	10.00	3	30.00	3	30.00	3	30.00
Bojan Kostreš	10	0.64	2	20.00	0	0.00	7	70.00	1	10.00
Gordana Čomić	9	0.58	1	11.11	0	0.00	3	33.33	5	55.56
Marko Đurišić	8	0.52	0	0.00	3	37.50	4	50.00	1	12.50

Dušan Petrović	7	0.45	0	0.00	0	0.00	1	14.29	6	85.71
Dušan Pavlović	7	0.45	1	14.29	0	0.00	1	14.29	5	71.43
Oliver Dulić	7	0.45	2	28.57	0	0.00	0	0.00	5	71.43
Srbijanka Turajlić	7	0.45	1	14.29	0	0.00	5	71.43	1	14.29
Jovo Ostojić	6	0.39	0	0.00	0	0.00	1	16.67	5	83.33
Nikola Sandulović	6	0.39	0	0.00	0	0.00	2	33.33	4	66.67
Petar Jojić	6	0.39	0	0.00	0	0.00	0	0.00	6	100.00
Aleksandar Stevanović	5	0.32	1	20.00	0	0.00	2	40.00	2	40.00
Konstantin Samofalov	5	0.32	1	20.00	1	20.00	3	60.00	0	0.00
Milorad Mirčić	5	0.32	2	40.00	0	0.00	2	40.00	1	20.00
Nataša Vučković	5	0.32	1	20.00	0	0.00	0	0.00	4	80.00
Slobodan Milosavljević	5	0.32	1	20.00	1	20.00	1	20.00	2	40.00
Vesna Rakić Vodinelić	5	0.32	1	20.00	0	0.00	4	80.00	0	0.00
Vladan Glišić	5	0.32	1	20.00	0	0.00	2	40.00	2	40.00
Vladimir Pavićević	5	0.32	0	0.00	0	0.00	1	20.00	4	80.00
Dušan Milisavljević	4	0.26	1	25.00	0	0.00	1	25.00	2	50.00
Goran Bogdanović	4	0.26	1	25.00	0	0.00	1	25.00	2	50.00
Ivan Ninić	4	0.26	0	0.00	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Janko Veselinović	4	0.26	2	50.00	0	0.00	1	25.00	1	25.00
Branislav Bogaroški	4	0.26	0	0.00	1	25.00	2	50.00	1	25.00
Lazar Đurović	4	0.26	0	0.00	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Milan Popović	4	0.26	0	0.00	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Nataša Mićić	4	0.26	1	25.00	1	25.00	0	0.00	2	50.00
Nebojša Zelenović	4	0.26	1	25.00	1	25.00	2	50.00	0	0.00
Vladimir Todorić	4	0.26	1	25.00	0	0.00	1	25.00	2	50.00
Zoran Krasić	4	0.26	1	25.00	0	0.00	2	50.00	1	25.00
Dragan Maršićanin	3	0.19	1	33.33	0	0.00	0	0.00	2	66.67
Maja Sedlarević	3	0.19	1	33.33	0	0.00	2	66.67	0	0.00
Avram Izrael	3	0.19	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Jasmina Nikolić	3	0.19	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Jasmina Vujić	3	0.19	0	0.00	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Miladin Ševarlić	3	0.19	0	0.00	1	33.33	1	33.33	1	33.33

Milica Đurđević	3	0.19	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Nataša Jovanović	3	0.19	1	33.33	1	33.33	1	33.33	0	0.00
Nemanja Šarović	3	0.19	1	33.33	0	0.00	2	66.67	0	0.00
Nenad Milić	3	0.19	0	0.00	1	33.33	1	33.33	1	33.33
Nikola Jelikić	3	0.19	0	0.00	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Slaviša Ristić	3	0.19	0	0.00	1	33.33	1	33.33	1	33.33
Slobodan Nikolić	3	0.19	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Slobodan Samardžić	3	0.19	0	0.00	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Stefan Stamenkovski	3	0.19	1	33.33	1	33.33	1	33.33	0	0.00
Veroljub Stevanović	3	0.19	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Zoran Marić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00	0	0.00
Stefan Stamenkovski	3	0.19	1	33.33	1	33.33	1	33.33	0	0.00
Ostali	36	2.32	7	19.44	4	11.11	10	27.78	15	41.67
Total	1552	100.00	175	11.28	132	8.51	450	28.99	795	51.22

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 59. – Vrednosni kontekst tekstova u kojima su akteri iz Vlade Srbije i predsednik Srbije samo spomenuti

Vlada Republike Srbije i predsednik Republike Srbije	total	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	broj	%	broj	%	broj	%
Aleksandar Vučić	321	14	4.36	296	92.21	11	3.43
Ivica Dačić	139	0	0.00	123	88.49	16	11.51
Tomislav Nikolić	113	1	0.88	101	89.38	11	9.73
Nebojša Stefanović	54	0	0.00	54	100.00	0	0.00
Zorana Mihajlović	43	0	0.00	38	88.37	5	11.63
Rasim Ljajić	33	0	0.00	32	96.97	1	3.03
Aleksandar Vulin	29	0	0.00	29	100.00	0	0.00
Nikola Selaković	25	0	0.00	24	96.00	1	4.00
Jadranka Joksimović	23	1	4.35	21	91.30	1	4.35
Ivan Tasovac	20	0	0.00	15	75.00	5	25.00
Srđan Verbić	18	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Aleksandar Antić	18	0	0.00	14	77.78	4	22.22
Velimir Ilić	17	0	0.00	14	82.35	3	17.65
Željko Sertić	15	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Kori Udovički	13	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Zlatibor Lončar	11	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Zoran Đorđević	9	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Dušan Vujović	6	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Vanja Udovičić	5	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Snežana Bogosavljević Bošković	5	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Total	917	16	1.74	839	91.49	62	6.76

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 60. - Vrednosni kontekst tekstova u kojima su akteri iz opozicije samo spomenuti

Opozicija	total	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	broj	%	broj	%	broj	%
Bojan Pajtić	100	0	0.00	69	69.00	31	31.00
Boris Tadić	97	0	0.00	89	91.75	8	8.25
Vojislav Šešelj	91	0	0.00	81	89.01	10	10.99
Čedomir Jovanović	76	0	0.00	66	86.84	10	13.16
Saša Radulović	74	0	0.00	61	82.43	13	17.57
Nenad Čanak	42	0	0.00	38	90.48	4	9.52
Sanda Rašković Ivić	33	0	0.00	30	90.91	3	9.09
Boško Obradović	29	0	0.00	24	82.76	5	17.24
Borisav Stefanović	19	0	0.00	16	84.21	3	15.79
Dragan Šutanovac	19	0	0.00	14	73.68	5	26.32
Dragoljub Mićinović	16	0	0.00	14	87.50	2	12.50
Zoran Živković	16	0	0.00	12	75.00	4	25.00
Goran Ješić	13	0	0.00	5	38.46	8	61.54
Sulejman Ugljanin	12	0	0.00	8	66.67	4	33.33
Vjerica Radeta	8	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Amir Bislimi	7	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Balša Božović	7	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Dušan Petrović	6	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Radoslav Miločić Kena	6	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Petar Jović	6	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Đorđe Vukadinović	5	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Gordana Čomić	5	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Jovo Ostojić	5	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dušan Pavlović	5	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Oliver Dulić	5	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Nataša Vučković	4	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nikola Sandulović	4	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Vladimir Pavićević	4	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandra Jerkov	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Branimir Kuzmanović	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Avram Izrael	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Jasmina Nikolić	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milan Popović	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milica Đurđević	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Miroslav Parović	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slobodan Nikolić	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Veroljub Stevanović	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Žarko Korać	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Marko Bastać	3	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	48	0	0.00	46	95.83	2	4.17
Total	795	0	0.00	675	84.91	120	15.09

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

U tabelama 61, 62 i 63 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije, državnih organa, agencija, institucija i lokalne samouprave pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnicama, dok **tabele 64 i 65** prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno – političkih aktera.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz pozicije

Pozicija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Branko Ružić	51	8.73	0	0.00	37	72.55	14	27.45
Muamer Zukorlić	36	6.16	0	0.00	35	97.22	1	2.78
Milutin Mrkonjić	31	5.31	0	0.00	24	77.42	7	22.58
Bratislav Gašić	30	5.14	0	0.00	27	90.00	3	10.00
Ištván Pastor	28	4.79	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Dragan Marković Palma	26	4.45	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Aleksandar Martinović	24	4.11	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Igor Mirović	24	4.11	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Novica Tončev	23	3.94	0	0.00	19	82.61	4	17.39
Dijana Vukomanović	22	3.77	0	0.00	20	90.91	2	9.09
Vladimir Đukanović	22	3.77	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Goran Knežević	19	3.25	0	0.00	19	100.00	0	0.00

Slavica Đukić Dejanović	19	3.25	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Nenad Popović	18	3.08	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Marija Obradović	15	2.57	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Milenko Jovanov	15	2.57	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Ivana Petrović	12	2.05	0	0.00	4	33.33	8	66.67
Miroslav Lazanski	12	2.05	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Miodrag Linta	11	1.88	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Vuk Drašković	11	1.88	1	9.09	9	81.82	1	9.09
Branislav Nedimović	10	1.71	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Momir Stojanović	7	1.20	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Aleksandar Jovičić	6	1.03	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Igor Bečić	5	0.86	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Milan Krkobabić	5	0.86	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Predrag Marković	5	0.86	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Žarko Obradović	5	0.86	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Balint Pastor	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Borković	4	0.68	1	25.00	3	75.00	0	0.00
Ljiljana Habjanović Đurović	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Senić	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dejan Backović	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milun Todorović	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Veroljub Arsić	4	0.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bogdan Obradović	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragan Šormaz	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Meho Omerović	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	3	0.51	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	52	8.90	0	0.00	48	92.30	4	7.70
Total	584	100.00	2	0.34	532	91.10	50	8.56

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika državnih organa, agencija i institucija

Državni organi, agencije i institucije - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Siniša Mali	66	17.37	0	0.00	61	92.42	5	7.58
Maja Gojković	51	13.42	0	0.00	47	92.16	4	7.84
Dejan Đurđević	32	8.42	0	0.00	31	96.88	1	3.13
Marko Đurić	25	6.58	0	0.00	24	96.00	1	4.00
Zoran Babic	21	5.53	0	0.00	20	95.24	1	4.76
Goran Vesić	18	4.74	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Tanja Miščević	17	4.47	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Radomir Nikolić	16	4.21	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Miloš Vučević	16	4.21	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Stanislava Pak	16	4.21	0	0.00	12	75.00	4	25.00
Jorgovanka Tabaković	14	3.68	1	7.14	12	85.71	1	7.14
Nikola Nikodijević	10	2.63	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Saša Obradović	9	2.37	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Andreja Mladenović	8	2.11	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Miladin Kovačević	7	1.84	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Duško Lopandić	6	1.58	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Milan Baćević	5	1.32	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Veljko Odalović	5	1.32	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Jovica Stepić	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Oliver Potežica	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Slađana Stanković	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jovan Marić	3	0.79	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Suzana Paunović	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Marković	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	17	4.47	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Total	380	100.00	1	0.26	358	94.21	21	5.53

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 63. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika lokalnih vlasti

Lokalna uprava	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Šapić	12	18.75	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Nenad Borovčanin	7	10.94	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Darko Glišić	6	9.38	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Miroslav Čučković	6	9.38	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Vladimir Zaharijev	5	7.81	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Ardita Sinani	3	4.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dejan Kovačević	3	4.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragomir Petronijević	3	4.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Luka Maksimović	3	4.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mirsad Đerlek	3	4.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mihajlo Grupković	3	4.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milan Stamatović	3	4.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	7	10.94	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Total	64	100.00	0	0.00	62	96.88	2	3.13

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika vojske i policije

Vojska i policija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ljubiša Diković	10	17.86	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vladimir Rebić	8	14.29	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dragan Kecman	7	12.50	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Veselin Milić	6	10.71	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nikola Ristić	5	8.93	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ratko Kostić	4	7.14	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Rodoljub Milović	4	7.14	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ranko Živak	3	5.36	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	9	16.07	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Total	56	100.00	0	0.00	54	96.43	2	3.57

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 65. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Slobodan Milošević	77	19.30	0	0.00	76	98.70	1	1.30
Zoran Đindjić	52	13.03	1	1.92	51	98.08	0	0.00
Vojislav Koštunica	24	6.02	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Vuk Jeremić	23	5.76	1	4.35	20	86.96	2	8.70
Mlađan Dinkić	19	4.76	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Džordž Soroš	17	4.26	0	0.00	7	41.18	10	58.82
UEFA	16	4.01	0	0.00	9	56.25	7	43.75
CESID	15	3.76	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Dragica Nikolić	14	3.51	0	0.00	10	71.43	4	28.57
Jelena Milić	12	3.01	1	8.33	9	75.00	2	16.67
Dragan Đilas	10	2.51	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Nataša Kandić	10	2.51	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Crta - građani na straži	9	2.26	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Krešimir Macan	9	2.26	0	0.00	2	22.22	7	77.78
FIFA	8	2.01	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Matija Bećković	8	2.01	1	12.50	7	87.50	0	0.00
Andrej Vučić	7	1.75	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Branko Lazarević	7	1.75	0	0.00	3	42.86	4	57.14
Ružica Đindjić	6	1.50	0	0.00	6	100.00	0	0.00
SANU	6	1.50	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Kostić	6	1.50	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Božidar Đelić	5	1.25	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Emir Kusturica	5	1.25	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ana Bekuta	5	1.25	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mirjana Marković	5	1.25	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Džon Alite	5	1.25	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Džon Goti mlađi	4	1.00	3	75.00	0	0.00	1	25.00
Bogoljub Karić	4	1.00	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Porodica Gambino	4	1.00	1	25.00	2	50.00	1	25.00
Mirko Cvetković	4	1.00	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksandar Karađorđević	3	0.75	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	399	100.00	8	2.00	339	84.96	52	13.04

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarpoličkim socijalnim akterima zastupljeni sa manje od 32.86%. U tabelama 66–69 izlistani su svi akteri iz našeg uzorka klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojавljivanja.

Tabela 66. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: državni organi i institucije

Državni organi , agencije i institucije - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Srbije	162	31.40	4	2.47	150	92.59	8	4.94
Republička izborna komisija	49	9.50	1	2.04	48	97.96	0	0.00
Ministarstvo unutrasnjih poslova	46	8.91	0	0.00	40	86.96	6	13.04
Narodna skupština republike Srbije	36	6.98	0	0.00	36	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova	25	4.84	0	0.00	24	96.00	1	4.00
Narodna banka Srbije	17	3.29	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Ministarstvo finansija	13	2.52	1	7.69	9	69.23	3	23.08
Ministarstvo pravde	13	2.52	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Ministarstvo odbrane	12	2.33	1	8.33	11	91.67	0	0.00
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	12	2.33	0	0.00	9	75.00	3	25.00
Ministarstvo privrede	12	2.33	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Poreska uprava Srbije	11	2.13	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Agencija za privredne registre	8	1.55	0	0.00	8	100.00	0	0.00
kabinet predsednika RS	8	1.55	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Pokrajinska izborna komisija	7	1.36	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ministarstvo kulture i informisanja	7	1.36	0	0.00	4	57.14	3	42.86
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	7	1.36	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Kancelarija za Kosovo i Metohiju	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00

Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Republički zavod za zaštitu spomenika kulture	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Skupština grada Beograda	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje	4	0.78	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Uprava za sprečavanje pranja novca	4	0.78	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Agencija za privatizaciju	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Agencija za restituciju	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kabinet predsednika Vlade Srbije	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Agencija za osiguranje i finansiranje izvoza	3	0.58	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Direktorat civilnog vazduhoplovstva	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo zdravlja	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	12	2.33	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Total	516	100.00	7	1.35	476	92.25	33	6.40

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 67. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **vojska i policija**

Vojska i policija - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Komunalna policija	13	48.15	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Vojska Srbije	11	40.74	2	18.18	9	81.82	0	0.00
Bezbednosno-informativna agencija	3	11.11	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Total	27	100.00	2	7.41	23	85.19	2	7.41

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 68. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Srpska napredna stranka	323	48.21	9	2.79	310	95.98	4	1.24
SPS	222	33.13	1	0.45	203	91.44	18	8.11
Savez vojvođanskih Mađara	39	5.82	0	0.00	39	100.00	0	0.00
Koalicija SPS - JS	18	2.69	0	0.00	18	100.00	0	0.00
PUPS	12	1.79	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Bošnjačka demokratska zajednica Sandžaka	8	1.19	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Partija za demokratsko delovanje	8	1.19	0	0.00	8	100.00	0	0.00
SDPS	7	1.04	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Zelena stranka	7	1.04	0	0.00	7	100.00	0	0.00
SNP	6	0.90	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Jedinstvena Srbija	5	0.75	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nova Srbija	5	0.75	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Srbija pobeduje, lista	4	0.60	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Pokret socijalista	3	0.45	0	0.00	3	100.00	0	0.00
SPO	3	0.45	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Total	670	100.00	10	1.49	636	94.93	24	3.58

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Demokratska stranka	237	23.92	1	0.42	200	84.39	36	15.19
Dosta je bilo	131	13.22	0	0.00	126	96.18	5	3.82
Kolicija DSS - Dveri	121	12.21	0	0.00	111	91.74	10	8.26
SRS	116	11.71	0	0.00	111	95.69	5	4.31
Koalicija Čeda-Boris-Čanak	76	7.67	0	0.00	71	93.42	5	6.58
LDP	64	6.46	0	0.00	63	98.44	1	1.56
SDP	47	4.74	0	0.00	47	100.00	0	0.00
DSS	44	4.44	0	0.00	44	100.00	0	0.00
Dveri	40	4.04	0	0.00	35	87.50	5	12.50
LSV	26	2.62	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Levica Srbije	21	2.12	0	0.00	21	100.00	0	0.00
SDA Sandžaka	13	1.31	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Republikanska stranka	12	1.21	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Nova stranka	11	1.11	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Jedinstvena ruska stranka	8	0.81	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zavetnici	7	0.71	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Srpsko-ruski pokret	5	0.50	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mađarski pokret	4	0.40	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ruska stranka	3	0.30	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Savez za bolju Srbiju	3	0.30	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Za pravednu Srbiju - DS, Nova, DSHV, ŽS	2	0.20	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Total	991	100.00	1	0.10	920	92.84	70	7.06

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Ukoliko uporedimo rezultate prikazane u tabelama 68 i 69 sa nalazima, kako iz prethodnog kvartala 2016, tako i iz poslednjeg kvartala 2015, uočavamo progresivni porast prisustva kolektivnih aktera/stranaka koje participiraju u vlasti (167 u četvrtom tromesečju 2015., naspram 431 u periodu januar – mart 2016, odnosno 670 u period april-jun 2016), kao i oponizacionih partija (181 u poslednjem kvartalu 2015., naspram 576 u prvom i 991 u drugom kvartalu 2016.), što je svakako posledica izbornog procesa.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovica govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima i političkim akterima sa Kosova (svega 16.56% od ukupnog broja aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri/pojedinci (u 83.24% slučajeva) nego oni kolektivni (16.75%) (videti tabelu 50 i tabele 70-82).

Tabela 70. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera:

Kosovo

Kosovo	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Hašim Tači	15	18.52	0	0.00	14	93.33	1	6.67
OVK	6	7.41	0	0.00	2	33.33	4	66.67
Ramuš Haradinaj	5	6.17	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Isa Mustafa	4	4.94	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Kosovska policija	4	4.94	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Kosovske vlasti	4	4.94	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Albanci	4	4.94	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Fadilj Vokri	4	4.94	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Aljin Kurti	3	3.70	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Vlasti Kosova	3	3.70	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Ostali	29	35.80	0	0.00	24	82.75	5	17.25
Total	81	100.00	0	0.00	61	75.31	20	24.69

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: Hrvatska

Hrvatska	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Kolinda Grabar Kitarović	56	23.73	0	0.00	49	87.50	7	12.50
"Hrvatske vlasti"	34	14.41	0	0.00	12	35.29	22	64.71
Miro Kovač	19	8.05	0	0.00	15	78.95	4	21.05
Franjo Tuđman	15	6.36	0	0.00	12	80.00	3	20.00
Tihomir Orešković	13	5.51	0	0.00	11	84.62	2	15.38

Milorad Pupovac	12	5.08	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Tomislav Karamarko	12	5.08	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Zlatan Hasanbegović	12	5.08	0	0.00	7	58.33	5	41.67
Zoran Milanović	10	4.24	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Ivo Josipović	8	3.39	1	12.50	7	87.50	0	0.00
Ante Gotovina	5	2.12	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Savo Štrbac	5	2.12	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vesna Pusić	5	2.12	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Davor Đenero	3	1.27	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Srpsko narodno vijeće	3	1.27	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vlada Hrvatske	3	1.27	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Gordan Markotić	3	1.27	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	18	8.26	0	0.00	12	66.67	6	33.33
Total	236	100.00	1	0.43	180	76.27	55	23.30

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: Crna Gora

Crna Gora	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milo Đukanović	20	41.67	0	0.00	18	90.00	2	10.00
Filip Vučanović	4	8.33	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Igor Lukšić	3	6.25	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	21	43.75	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Total	48	100.00	0	0.00	46	95.83	2	4.17

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 73. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Federacija BiH/Republika Srpska**

Bosna i Hercegovina	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milorad Dodik	51	29.14	1	1.96	50	98.04	0	0.00
Bakir Izetbegović	24	13.71	0	0.00	19	79.17	5	20.83
Mladen Ivanić	18	10.29	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Mladen Bosić	12	6.86	0	0.00	9	75.00	3	25.00
Ćamil Duraković	8	4.57	0	0.00	5	62.50	3	37.50
Alija Izetbegović	7	4.00	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Dragan Čović	6	3.43	1	16.67	5	83.33	0	0.00
Naser Orić	5	2.86	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Savez za promene u RS	5	2.86	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vlasti Republike Srpske	4	2.29	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragan Lukač	3	1.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nebojša Radmanović	3	1.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ranko Dželajlja	3	1.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vlasti FBiH	3	1.71	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Željka Cvijanović	3	1.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	20	11.43	0	0.00	17	85.00	3	15.00
Total	175	100.00	2	1.14	155	88.57	18	10.29

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 74. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih inostranih političkih aktera izvan regiona: **inostrani političari**

Inostrani političari	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Si Činping	52	10.57	3	5.77	48	92.31	1	1.92
Dejvid Kameron	51	10.37	0	0.00	47	92.16	4	7.84
Redžep Tajip Erdogan	32	6.50	0	0.00	26	81.25	6	18.75
Fransoa Oland	19	3.86	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Boris Džonson	18	3.66	0	0.00	17	94.44	1	5.56

Sebastijan Kurc	15	3.05	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Džeremi Korbin	13	2.64	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Ahmet Davutoglu	10	2.03	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Marin le Pen	10	2.03	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Petro Porošenko	10	2.03	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Najdžel Faraž	9	1.83	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Đorđe Ivanov	8	1.63	1	12.50	7	87.50	0	0.00
Nikola Sturdžon	8	1.63	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Aleksis Cipras	7	1.42	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Bašar al Asad	7	1.42	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Binali Jildirim	7	1.42	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Miroslav Lajčak	7	1.42	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Nikola Gruevski	7	1.42	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Norbert Hofer	7	1.42	1	14.29	6	85.71	0	0.00
Toni Bler	7	1.42	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Zoran Zaev	7	1.42	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Viktor Orban	6	1.22	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Aleksandar van der Belen	6	1.22	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Maurisio Makri	6	1.22	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Žan Mark Ero	6	1.22	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Denis Kif	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Filip Hamond	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Janis Varufakis	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Manuel Vals	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dilma Rusef	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Džo Koks	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Helen Klark	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Li Mančang	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Mateo Renci	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Sadik Kan	5	1.02	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Sadžid Džavid	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Sigmundor David Gunlogson	5	1.02	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Gert Vilders	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00

Li Kećijang	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bekir Bozdag	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Borut Pahor	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Danilo Tirk	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Irina Bokova	4	0.81	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Majkl Gouv	4	0.81	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Hajnc Kristijan Strahe	3	0.61	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mark Rute	3	0.61	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ana Soubri	3	0.61	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mišel Temer	3	0.61	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Srđan Kerim	3	0.61	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Tereza Mej	3	0.61	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Ostali	51	10.37	0	0.00	48	94.12	3	5.88
Total	492	100.00	5	1.02	456	92.68	31	6.30

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regionala: **Nemačka**

Nemačka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Angela Merkel	45	38.79	0	0.00	45	100.00	0	0.00
Frank Valter Štajnmajer	14	12.07	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Zigmar Gabrijel	6	5.17	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Josip Juratović	5	4.31	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Aksel Ditman	4	3.45	0	0.00	4	100.00	0	0.00
CDU	4	3.45	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Wolfgang Šojble	4	3.45	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ginter Kirhbaum	3	2.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Peter Altmajer	3	2.59	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	28	24.14	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Total	116	100.00	0	0.00	116	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regionala: **Rusija**

Rusija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladimir Putin	88	44.44	5	5.68	80	90.91	3	3.41
Dmitrij Peskov	17	8.59	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Sergej Lavrov	10	5.05	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vlasti Rusije	9	4.55	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Dmitrij Medvedev	8	4.04	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Aleksandar Čepurin	7	3.54	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Dmitrij Rogozin	6	3.03	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Sergej Šojgu	5	2.53	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ministarstvo odbrane Rusije	4	2.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sergej Železnjak	4	2.02	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Vitali Mutko	4	2.02	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Aleksej Puškov	3	1.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	33	16.67	1	3.03	32	96.97	0	0.00
Total	198	100.00	6	3.03	188	94.95	4	2.02

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **SAD**

SAD	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Kajl Skat	45	20.27	1	2.22	33	73.33	11	24.44
Barak Obama	35	15.77	0	0.00	34	97.14	1	2.86
Donald Tramp	32	14.41	0	0.00	31	96.88	1	3.13
Hilari Klinton	20	9.01	0	0.00	19	95.00	1	5.00
Berni Sanders	8	3.60	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vlasti SAD	8	3.60	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Danijel Server	5	2.25	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Ambasada SAD	4	1.80	0	0.00	4	100.00	0	0.00
CIA	4	1.80	0	0.00	4	100.00	0	0.00
FBI	4	1.80	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Džes Bejli	4	1.80	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Džozef Bajden	4	1.80	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bil Klinton	3	1.35	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Džon Keri	3	1.35	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dejvid Goldfejn	3	1.35	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Denis Ibišbegović	3	1.35	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Kameron Manter	3	1.35	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Majkl Makfalou	3	1.35	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Stejt dipartment	3	1.35	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ted Kruz	3	1.35	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	25	11.26	0	0.00	22	88.00	3	12.00
Total	222	100.00	1	0.45	197	88.74	24	10.81

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici EU institucija i EU institucije**

Evropska Unija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
EU	39	15.48	1	2.56	38	97.44	0	0.00
Evropska komisija	33	13.10	0	0.00	33	100.00	0	0.00
Majkl Devenport	30	11.90	1	3.33	23	76.67	6	20.00
Johanes Han	17	6.75	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Žan Klod Junker	13	5.16	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Maja Kocijančić	12	4.76	1	8.33	10	83.33	1	8.33
Martin Šulc	12	4.76	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Donald Tusk	11	4.37	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Federika Mogerini	11	4.37	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Dejvid Mekalister	9	3.57	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Delegacija EU u Srbiji	5	1.98	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Euleks	4	1.59	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Evropski savet	4	1.59	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Frans Timmermans, EU	3	1.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Komitet za proširenje Saveta minisara EU	3	1.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Tanja Fajon	3	1.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ulrike Lunaček	3	1.19	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Ostali	40	15.87	0	0.00	39	97.50	1	2.50
Total	252	100.00	3	1.19	239	94.84	10	3.97

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici OEBS i Saveta Evrope**

OEBS, Savet Evrope	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
OEBS	24	60.00	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Savet Evrope	5	12.50	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ostali	11	27.50	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Total	40	100.00	0	0.00	40	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 80. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: predstavnici UN institucija i UN institucije

UN	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Savet Bezbednosti UN	10	25.00	0	0.00	10	100.00	0	0.00
UN	10	25.00	0	0.00	10	100.00	0	0.00
UNESCO	8	20.00	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ban Ki Mun	6	15.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ostali	6	15.00	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Total	40	100.00	0	0.00	38	95.00	2	5.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 81. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera: NATO

NATO	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
NATO	49	79.03	0	0.00	36	73.47	13	26.53
Jens Stoltenberg	10	16.13	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ostali	3	4.84	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Total	62	100.00	0	0.00	49	79.03	13	20.97

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 82. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: akteri u vezi sa Haškim tribunalom

Haški tribunal	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Haški tribunal	55	41.04	0	0.00	45	81.82	10	18.18
Ratko Mladić	11	8.21	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Serž Bramerc	11	8.21	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Žan Klod Antoneti	6	4.48	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Flavije Latanci	5	3.73	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Florans Artman	5	3.73	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Teodor Meron	5	3.73	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Tužilaštvo Haškog tribunalala	4	2.99	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Karla del Ponte	3	2.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Karmel Adijus	3	2.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	26	19.40	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Total	134	100.00	0	0.00	123	91.79	11	8.21

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. Činjenica da su inostrani akteri na naslovnicama dnevnih novina u Srbiji prisutni u značajno manjem procentu (23.52% u odnosu na 76.47% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera), govori o fokusiranosti domaćih medija na polje unutrašnje politike, koje u interpretaciji pojedinih dnevnih listova često poprima obrise fikcije, o čemu je bilo više reči u delu analize koji se bavi interpretativnim strategijama u medijskoj obradi određenih tema. Razlozi za primetno odsustvo interesovanja za privredne aktere i njihovo razumevanje društvene, ekonomski i političke situacije u Srbiji i svetu ostaje zagonetno (svega 4.53% od ukupnog uzorka aktera čine privredni akteri), tim pre što se u narativima mnogih političara ekonomski pitanja i privredna konsolidacija zemlje apostrofiraju kao ključni elementi budućih razvojnih strategija društva Srbije (videti tabelu 50 i tabelle 83-85).

Tabela 83. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **individualnih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri - individualni	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Miroslav Mišković	46	16.67	0	0.00	33	71.74	13	28.26
Dušan Bajatović	18	6.52	0	0.00	16	88.89	2	11.11
Milan Beko	18	6.52	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Miodrag Kostić	13	4.71	1	7.69	11	84.62	1	7.69
Dane Kondić	10	3.62	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dejvid Petreus	10	3.62	1	10.00	4	40.00	5	50.00
Ju Jong, Hestil	10	3.62	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Marko Mišković	9	3.26	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Milo Đurašković	9	3.26	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Marko Čadež	8	2.90	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Džejms Hogan	6	2.17	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Petar Matijević	6	2.17	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Stanko Subotić	6	2.17	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Davor Mišeljić	5	1.81	1	20.00	4	80.00	0	0.00
Filip Cepter	5	1.81	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Miroslav Bogićević	5	1.81	1	20.00	4	80.00	0	0.00
Vojin Lazarević	5	1.81	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Bojan Bojković	4	1.45	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragoljub Rajić	4	1.45	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Mile Jerković	4	1.45	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Stefan Vanoverbeke	4	1.45	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladislav Lalić	4	1.45	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Željko Žunić	4	1.45	1	25.00	2	50.00	1	25.00
Aleksandar Obradović	3	1.09	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Goran Perčević	3	1.09	1	33.33	2	66.67	0	0.00
Milija Babović	3	1.09	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Miroslav Ateljević	3	1.09	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Vuk Hamović	3	1.09	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Drakulić	3	1.09	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Ostali	45	16.30	0	0.00	41	91.11	4	8.89
Total	276	100.00	6	2.17	232	84.06	38	13.77

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 84. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri - kolektivni	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Železara Smederevo	35	12.87	0	0.00	35	100.00	0	0.00
Hestil	30	11.03	2	6.67	28	93.33	0	0.00
Fiat Srbija	16	5.88	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Er Srbija	15	5.51	2	13.33	10	66.67	3	20.00
Mosak Fonseka	15	5.51	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Elektroprivreda Srbije	12	4.41	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Delta holding	11	4.04	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Jura	9	3.31	0	0.00	1	11.11	8	88.89
RTB Bor	7	2.57	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Beograd na vodi	6	2.21	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Srbijagas	6	2.21	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Jugoiimport SDPR	5	1.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Putevi Srbije	5	1.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Telekom Srbija	5	1.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dunav osiguranje	4	1.47	0	0.00	4	100.00	0	0.00
IKEA	4	1.47	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Železnice Srbije	4	1.47	0	0.00	2	50.00	2	50.00
AIK banka	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Arabian gold oliv kompani	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Avtovaz	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Etihad	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Feroštal	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Infostan	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Iskra	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
MK grupa	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Prvredna komora Srbije	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Tata stil	3	1.10	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nora	53	19.49	2	3.77	49	92.46	2	3.77
Total	272	100.00	6	2.21	250	91.91	16	5.88

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 85. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih **inostranih privrednih/ekonomskih aktera**

MMF i Svetska banka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
MMF	11	35.48	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Džejms Ruf	7	22.58	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Svetska banka	7	22.58	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ostali	6	19.35	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Total	31	100.00	0	0.00	30	96.77	1	3.23

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera protagonisti naslovica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na društvene i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

(a) predstavnike samostalnih i nezavisnih vladinih tela i institucija (videti **tabelu 86**), (b) analitičare⁸ političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i inih prilika (**tabele 87 i 88**), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija⁹ (**tabele 89 i 90**), (d) aktere iz medija (**tabela 91**), (e) predstavnike pravosudnih organa (**tabele 92 i 93**), (f) advokate i protagonisti različitih sudskih postupaka (**tabele 94, 95**), (g) protagonisti medijskih afera (**tabela 96, 97 i 98**) i (h) aktere iz davne prošlosti koji su deo kolektivnih sećanja i kao takvi dobijaju specifičan simbolički značaj unutar medijskog diskursa (**tabela 99**).

⁸ Za više podataka o zastupljenosti pojedinih analitičara na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 110-116** u Apendiksu.

⁹ Za više podataka o zastupljenosti pojedinih predstavnika Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 117-123** u Apendiksu.

Tabela 86. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici nezavisnih tela**

Nezavisna tela	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Saša Janković	38	38.38	1	2.63	34	89.47	3	7.89
Rodoljub Šabić	25	25.25	0	0.00	22	88.00	3	12.00
Agencija za borbu protiv korupcije	16	16.16	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Miroslava Milenović	7	7.07	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Jelisaveta Vasilić	6	6.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Savet za borbu protiv korupcije	6	6.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Slijepčević	1	1.01	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Total	99	100.00	1	1.01	89	89.90	9	9.09

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti **tabele 87 i 88**). Mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u čak 98.49% tekstova, dok su u negativnom kontekstu tretirani: Bojan Dimitrijević (u dva teksta) i Zoran Ivošević, Mihajlo Crnobrnja, Nemanja Nenadić i Dragomir Anđelković u po jednom tekstu.

Tabela 87. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragomir Anđelković	57	9.58	0	0.00	56	98.25	1	1.75
Branko Radun	25	4.20	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Božidar Spasić	21	3.53	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Zlatko Nikolić	21	3.53	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Dejan Vuk Stanković	17	2.86	1	5.88	16	94.12	0	0.00
Zoran Stojiljković	16	2.69	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Marko Nicović	15	2.52	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Dobrivoje Radovanović	14	2.35	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Milan Nikolić	13	2.18	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Bojan Klačar	12	2.02	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Božidar Prelević	12	2.02	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Nebojša Krstić	11	1.85	0	0.00	11	100.00	0	0.00

Vladimir Goati	11	1.85	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Aleksandar Popov	10	1.68	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vladimir Pejić	10	1.68	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Toma Fila	9	1.51	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Đorđe Vuković	8	1.34	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ljubodrag Savić	8	1.34	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ljubomir Madžar	8	1.34	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zoran Dragišić	8	1.34	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Nemanja Nenadić	8	1.34	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Vladimir Vuletić	8	1.34	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Darko Trifunović	7	1.18	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milojko Arsić	7	1.18	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Neven Cvetićanin	7	1.18	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Srđan Bogosavljević	7	1.18	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Danilo Šuković	6	1.01	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Bataković	6	1.01	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Borivoje Borović	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dušan Janjić	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Jovo Bakić	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Škulić	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nenad Gujančić	5	0.84	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Aleksandra Joksimović	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Cvijetin Milivojević	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Draško Đenović	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Spasojević	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Džejms Ker Lindzi	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Igor Avžner	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivo Visković	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Kovačević	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladimir Milutinović	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladislav Jovanović	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Milivojević	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bojan Dimitrijević	3	0.50	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Goran Rodić	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Mario Spasić	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Đorđe Đukić	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ivan Bajazit	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ivan Nikolić	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mihajlo Crnobrnja	3	0.50	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Mile Novaković	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nenad Cvetićanin	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Orhan Dragaš	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ratko Božović	3	0.50	1	33.33	2	66.67	0	0.00
Slobodan Antonić	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Ivošević	3	0.50	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Žarko Trebešanin	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	122	20.50	1	0.82	121	99.18	0	0.00
Total	595	100.00	3	0.50	586	98.49	6	1.01

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 88. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij	broj analitičara	%
Informer	181	30.42
Politika	126	21.18
Blic	82	13.78
Kurir	72	12.10
Danas	65	10.92
Alo!	54	9.08
Večernje novosti	15	2.52
Total	595	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 89. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: predstavnici SPC i drugih verskih organizacija¹⁰

Religija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Patrijarh Irinej	50	14.49	3	6.00	47	94.00	0	0.00
SPC	49	14.20	0	0.00	49	100.00	0	0.00
Alojzije Stepinac	18	5.22	0	0.00	14	77.78	4	22.22
Đokan Majstorović	13	3.77	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Papa Franja	12	3.48	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko primorski	10	2.90	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Vartolomej, Vaseljenkski patrijarh	10	2.90	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ruska pravoslavna crkva	8	2.32	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Irinej, vladika bački	7	2.03	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Jovan, episkop slavonski	6	1.74	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Sergije, vladika srednjoevropski	6	1.74	0	0.00	1	16.67	5	83.33
Adem Zilkić	5	1.45	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Abdulah Numan, muftija	5	1.45	1	20.00	3	60.00	1	20.00
Mitrofan, vladika istočnoamerički	5	1.45	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Porfirije, mitropolit	5	1.45	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Teodosije, kosovski vladika	5	1.45	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vasilije Kačavenda	5	1.45	0	0.00	1	20.00	4	80.00
Andrej, vladika	4	1.16	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Kiril, patrijarh moskovski	4	1.16	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Antiohijska patrijaršija	4	1.16	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bugarska pravoslavna crkva	4	1.16	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Rumunска patrijaršija	4	1.16	0	0.00	2	50.00	2	50.00

10 Na naslovnicama medija iz uzorka zabeleženo je pojavljivanje 280 aktera iz pravoslavnih crkava (srpske, ruske i ostalih) i 65 aktera iz drugih verskih zajednica.

Vaseljenksa patrijaršija	4	1.16	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nikanor, vladika banatski	4	1.16	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Islamska zajednica Srbije	3	0.87	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Atanasije, vladika	3	0.87	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Franjo Komarica, banjalučki biskup	3	0.87	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Jovan Marić	3	0.87	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Maksim, episkop zapadnoamerički	3	0.87	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Muhamed Jusuf-spahić	3	0.87	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Sveti arhijerejski sinod SPC	3	0.87	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vatikan	3	0.87	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	74	21.45	2	2.70	65	87.84	7	9.46
Total	345	100.00	6	1.74	302	87.54	37	10.72

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 90. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij	Broj	%
Politika	131	37.11
Večernje novosti	100	28.33
Kurir	41	11.61
Blic	38	10.76
Alo!	28	7.93
Danas	9	2.55
Informer	6	1.70
Total	353	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 91. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz medija

Mediji	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
RTV	18	15.13	0	0.00	16	88.89	2	11.11
NUNS	14	11.76	1	7.14	12	85.71	1	7.14
Željko Cvijanović	9	7.56	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Dragan J. Vučićević	8	6.72	0	0.00	8	100.00	0	0.00
KRIK	8	6.72	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Slobodan Arežina	8	6.72	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vukašin Obradović	8	6.72	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Aleksandar Rodić	7	5.88	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Zoran Kesić	7	5.88	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Stevan Dojčinović	6	5.04	0	0.00	5	83.33	1	16.67
BIRN	5	4.20	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Dragan Bujošević	5	4.20	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Marina Fratucan	4	3.36	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Nada Kalkan	4	3.36	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Olivera Kovačević	4	3.36	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Srđan Mihajlović	4	3.36	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Total	119	100.00	1	0.84	103	86.55	15	12.61

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovnicama je primećeno još veće prisustvo aktera u vezi sa pravosuđem (316 pojavljivanja u ovom, naspram 278 pojavljivanja u prethodnom kvartalu), odnosno intenzivno izveštavanje o prvenstveno aktuelnim sudskim i istražnim postupcima. Akteri iz ove grupacije su prikazani u **tabelama 92 – 95**, kao individualni (40 pojavljivanja) ili kolektivni (121) predstavnici pravosudnih organa, advokati (67) i Advokatska komora Srbije (3) ili drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudskih/istražnih postupaka (85).

Tabela 92. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Maja Ilić	6	15.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Svetlana Aleksić	3	7.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Vukčević	3	7.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	28	70.00	0	0.00	26	92.85	2	7.14
Total	40	100.00	0	0.00	38	95.00	2	5.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 93. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Više javno tužilaštvo u Beogradu	20	16.53	0	0.00	15	75.00	5	25.00
Viši sud u Beogradu	16	13.22	0	0.00	13	81.25	3	18.75
Apelacioni sud u Beogradu	14	11.57	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Prvi osnovni sud u Beogradu	10	8.26	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Specijalni sud	9	7.44	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za borbu protiv organizovanog kriminala	7	5.79	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu	6	4.96	0	0.00	3	50.00	3	50.00
Upravni sud	5	4.13	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Osnovni sud u Nišu	3	2.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Osnovno javno tužilaštvo u Nišu	3	2.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za ratne zločine	3	2.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ustavni sud Srbije	3	2.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Visoki savet sudstva	3	2.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	19	15.70	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Total	121	100.00	0	0.00	106	87.60	15	12.40

Izvor: Istraživanje Medijametar, april-jun 2016.

Tabela 94. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati**¹¹

Advokati	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zdenko Tomanović	15	21.43	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Svetozar Vujačić	5	7.14	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Rajko Danilović	4	5.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Stanimir Đurić	4	5.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Advokatska komora Srbije	3	4.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Ateljević	3	4.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	36	51.43	1	2.78	33	91.67	2	5.55
Total	70	100.00	1	1.43	67	95.71	2	2.86

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 95. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskih postupaka i istraga**

Akteri sudskih pos-tupaka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milorad Ulemek Legija	18	21.18	0	0.00	16	88.89	2	11.11
Darko Šarić	13	15.29	0	0.00	11	84.62	2	15.38
Maja Adrovac	10	11.76	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dušan Spasojević Šiptar	9	10.59	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ivan Adrovac	6	7.06	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Darko Kovačević	5	5.88	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Zvezdan Jovanović	5	5.88	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dejan Milenković Bagzi	4	4.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragoslav Kosmajac	4	4.71	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Ljubiša Buha Čume	3	3.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Luka Bojović	3	3.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	5	5.88	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Total	85	100.00	0	0.00	76	89.41	9	10.59

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

11 Pojedini advokati su u tekstovima media iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

U tabeli 96 prikazani su svi akteri koje su mediji iz uzorka povezivali sa ubistvom pevačice Jelene Marjanović. U pitanju su članovi njene porodice, poznanici, prijatelji, ali i ličnosti koje su istražni organi označavali kao potencijalno osumnjičene. Ovi akteri su na naslovnim stranama bili su prisutni u drugom kvrtalu u 968 pojavljivanja, skoro dvostruko više od inostranih političara ili državnih organa i institucija, na primer.

Tabela 96. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **“Ubistvo Jelene Marjanović”**

Ubistvo Jelene Marjanović	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Jelena Marjanović	233	24.07	4	1.72	229	98.28	0	0.00
Zoran Marjanović	193	19.94	0	0.00	102	52.85	91	47.15
Vladimir Marjanović	107	11.05	0	0.00	64	59.81	43	40.19
Zorica Krsmanović	100	10.33	0	0.00	99	99.00	1	1.00
Jana Marjanović	83	8.57	0	0.00	82	98.80	1	1.20
Zorica Marjanović	50	5.17	0	0.00	25	50.00	25	50.00
Miloš Marjanović	42	4.34	0	0.00	17	40.48	25	59.52
Radmila Matić, “Rada iz Beća”	30	3.10	0	0.00	26	86.67	4	13.33
Uroš Marjanović	20	2.07	0	0.00	12	60.00	8	40.00
Nada Topčagić	17	1.76	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Porodica Marjanović	17	1.76	0	0.00	6	35.29	11	64.71
Nebojša Rojko	15	1.55	0	0.00	13	86.67	2	13.33
Vera, kuma porodice Marjanović	10	1.03	0	0.00	7	70.00	3	30.00
Nikola Marijoković	7	0.72	0	0.00	3	42.86	4	57.14
Sanja Marjanović	7	0.72	0	0.00	4	57.14	3	42.86
Maja Krsmanović	4	0.41	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Gordana Krsmanović, tetka ubijene pevačice	3	0.31	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Igor Rojko	3	0.31	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nena Rojko	3	0.31	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Porodica Krsmanović	3	0.31	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Senad Jahović	3	0.31	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	18	1.86	1	5.56	15	83.33	2	11.11
Total	968	100.00	5	0.52	740	76.45	223	23.04

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

U tabeli 97 prikazani su akteri u vezi sa "Slučajem Partizan", odnosno dešavanjima u ovom fudbalskom klubu, koja su poprimila politički karakter.

Tabela 97. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: "Slučaj Partizan"

Partizan	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Miloš Vazura	12	21.05	0	0.00	9	75.00	3	25.00
Milorad Vučelić	7	12.28	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Srđan Dragojević	6	10.53	1	16.67	5	83.33	0	0.00
FK Partizan	5	8.77	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Žarko Zečević	4	7.02	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Ivan Ćurković	3	5.26	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nenad Bjeković	3	5.26	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Ostoja Mijailović	3	5.26	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Ostali	14	24.56	0	0.00	12	85.71	2	14.29
Total	57	100.00	1	1.75	47	82.46	9	15.79

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

U tabeli 98 prikazani su akteri u vezi sa rušenjem objekata u Savamali. Tim se štampani mediji nisu bavili u velikoj meri na naslovnim stranama, tako da je zabeleženo samo 39 pojavljivanja aktera u vezi sa ovim događajem.

Tabela 98. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: "Savamala"

Savamala	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Inicijativa Ne davimo Beograd	12	30.77	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Vladimir Marković	6	15.38	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Radomir Lazović	5	12.82	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dobrica Veselinović	4	10.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ilir Gaši	3	7.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nada Krstić	3	7.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slobodan Tanasković	3	7.69	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ostali	3	0.00	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Total	39	100.00	0	0.00	37	94.87	2	5.13

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

Tabela 99. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri iz dalje prošlosti**

Akteri iz prošlosti	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Josip Broz Tito	25	56.82	1	4.00	23	92.00	1	4.00
Dragoljub Draža Mihailović	13	29.55	0	0.00	10	76.92	3	23.08
Milan Nedić	6	13.64	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Total	44	100.00	1	2.27	38	86.36	5	11.36

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april-jun 2016.

NEIMENOVANI IZVORI

Neimenovani izvori su ponovo drugi akter prema učešću u izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka. Ovoga puta, prisutno je 568 navođenja neimenovanih izvora, što čini 26.97% napisa, a učešće neimenovanih izvora u tekstovima je za oko 7% uvećano u odnosu na prvo tromeseče. Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja *Medijametra*, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedeni u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora pre govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Karlson u svojoj knjizi "Pod uslovima anonimnosti" kaže: "Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane."¹²

Novinska forma koja sadrži najveći broj informacija dobijenih od neimenovanih izvora je izveštaj. Od 1550 tekstova napisanih u ovoj formi 503 ili 32.45% sadrže anonimne izvore (**tabela 100**).

¹² M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, 2011, 7

Tabela 100. – Učešće “neimenovanih izvora” u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1550	503	32.45
članak	187	43	22.99
vest	64	10	15.63
reportaža	29	3	10.34
komentar	103	7	6.80
intervju	157	2	1.27
drugo	16	0	0.00
Total	2106	568	26.97

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Najveće učešće tekstova koji sadrže informacije dobijene od anonimnih izvora u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova u pojedinačnom mediju je u *Kuriru* (47.03%), što je značajno povećanje učešća neimenovanih izvora u ovim dnevnim novinama (od oko 19%), u odnosu na prvi kvartal 2016. Dnevni list *Alo!* dvostruko uvećava učešće neimenovanih izvora u svojim tekstovima na 46.4%, dok je manje uvećanje vidljivo i u *Informeru*, gde je prisustvo neimenovanih izvora 43.87%. Uvećanje broja informacija dobijenih od anonimnih izvora u ova tri medija rezultat je intenzivnog izveštavanja o ubistvu pevačice Jelene Marjanović, odnosno “curenja” podataka iz istrage i iz njenog neposrednog okruženja (videti više u tabelama 125, 127 i 130 u Apendiksu)

Blic i *Večernje novosti* informacije dobijene od anonimnih izvora koriste u 30.59%, odnosno 21.52% tekstova, *Danas* u 15.21%, dok je najmanji broj i procenat učešća neimenovanih izvora zabeležen u *Politici* - 49, odnosno u 10.68% tekstova (**tabela 101**).

Tabela 101. – Učešće “neimenovanih izvora” prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
<i>Kurir</i>	185	87	47.03
<i>Alo!</i>	250	116	46.40
<i>Informer</i>	253	111	43.87
<i>Blic</i>	255	78	30.59
<i>Večernje novosti</i>	316	68	21.52
<i>Danas</i>	388	59	15.21
<i>Politika</i>	459	49	10.68
Total	2106	568	26.97

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Najveći broj napisa koji sadrže informacije anonimnih izvora zabeležen je u tekstovima u kojima je tema *ubistvo pevačice Jelene Marjanović* (158 ili 69.3%), a slike napisu u kojima je fokus na *političkom životu u Srbiji* sa 92 (28.05%) i *izborima* 79 (22.64%). Neimenovani izvori su, prema učešću, veoma zastupljeni kada je u pitanju tema *kriminal*. Od 29 tekstova, u kojima je to dominantna tema, oko polovine ili 14 sadrži informacije dobijene od anonimnih izvora (za više informacija pogledati **tabelu 102**). Takođe, kada je reč o dostizanju standarda za EU integracije, odnosno otvaranju pregovaračkih poglavila sa EU više od polovine, ili 55.17% objavljenih tekstova sadrži informacije dobijene od anonimnih izvora.

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora”, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija mogu se videti u Apendiksu u **tabelama 124 – 130**.

Tabela 102. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka¹³

Tema	ukupan broj tekstova	neimenovani izvor	%
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	228	158	69.30
politički život u Srbiji	328	92	28.05
izbori 2016.	349	79	22.64
privreda	112	31	27.68
pitanja vere, crkva, religija	94	25	26.60
regionalna saradnja/odnosi u regionu	104	20	19.23
dostizanje zahteva/standarda za EU integraciju	29	16	55.17
kriminal	29	14	48.28
međunarodni odnosi	55	12	21.82
Rusija/odnos prema Rusiji	34	11	32.35

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

13 Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora.

Zaključak

Kao što priložena analiza pokazuje, postoje značajne razlike između štampanih medija (dnevnih novina) u Srbiji. One su prvenstveno posledica različite profesionalne opremljenosti i sposobnosti samih medija da proizvode objektivne, pravovremene i relevantne informacije. Ograničenja sa kojima se suočava većina medija u Srbiji posledica su različitih faktora: ekonomskog položaja medija, različitih uredavačkih politika, društveno-političke atmosfere i profesionalnih kompetencija samih novinara i urednika. Uređivačka politika često je posledica nedovoljne infrastrukturne opremljenosti medija, nesposobnosti, upitnih kompetencija, ali i teškog materijalnog položaja samih novinara. Iz ovih razloga, mnogi mediji, njihovi urednici i novinari, priklanjuju se izborima "manjeg otpora", flertujući ili pak potpuno idući u sret očekivanjima publike i različitih centara političke i finansijske moći, bez imalo ili vrlo malo kritičke i profesionalne distance.

Iako u medijskom prostoru Srbije ne postoje "zabranjene teme" i/ili "zabranjene ličnosti", na osnovu ove analize mogli bismo reći da ipak postoje dva glavna činioca koji utiču na distorziju slike realnosti svakodnevice koju mediji upisuju u medijskom javnom prostoru Srbije. Ti činioci tiču se: (a) s jedne strane preteranog, i u realnosti svekodnevice neutemeljenog prenaglašavanja značaja određenih aktera i tema, među kojima posebno treba istaći one koje su redakcijski autorski doprinosi; ili pak, poput ubistva pevačice Jelene Marjanović, to su stvarni događaji koji dobijaju predimenzionirana ili nova značenja, potiskujući društveno i strukturno realno mnogo značajnije teme); (b) sa druge strane, tiču se kanona obrađivanja različitih tema koji promovišu kolokvijalni i prostački rečnik, trivijalnost, mistifikaciju izvora, tipsku obradu ličnosti i tema, koja je isključiva po svome karakteru i ne dozvoljava nikakvu sumnju u argumente (za ili protiv) koji su najčešće lične prirode. Lični stavovi novinara i redakcije, upotreba neimenovanih izvora u tekstovima i način na koji se informacije konstruišu, samo su posledice neodnošenja javnosti i profesionalne zajednice novinara prema ovim problemima. Ignorisanje dugog trajanja ovih neprofesionalnih "novinarskih" praksi dovelo je do konstituisanja "novih hibridnih trendova" u srpskom novinarstvu, čije je jedno od osnovnih obeležja odsustvo ideje o odgovornosti za stavove izrečene u javnom prostoru. Tako odsustvo profesionalnih kompetencija, udruženo sa odsustvom svesti o društvenoj odgovornosti i nedostatkom elementarne pristojnosti u javnom govoru, postaju tržišna komparativna prednost pojedinih medija u disfunkcionalnom društvu Srbije.

Apendiks

Tabela 103. – Uzorak *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	316
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	234
Ostalo	11176
Total	11726

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 104. – Uzorak *Informer*

<i>Informer</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	253
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	97
Ostalo	6163
Total	6513

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 105. – Uzorak *Alo!*

<i>Alo!</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	250
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	141
Ostalo	7591
Total	7982

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 106. – Uzorak *Blic*

<i>Blic</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	255
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	160
Ostalo	10089
Total	10504

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 107. – Uzorak Politika

<i>Politika</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	459
Ukupan broj tekstova na naslovnicu koji nisu selektovani	175
Ostalo	9142
Total	9776

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 108. – Uzorak Danas

<i>Danas</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	388
Ukupan broj tekstova na naslovnicu koji nisu selektovani	97
Ostalo	6301
Total	6786

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 109. – Uzorak Kurir

<i>Kurir</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	185
Ukupan broj tekstova na naslovnicu koji nisu selektovani	104
Ostalo	7849
Total	8138

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 110. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj analitičara	%
Dejan Vuk Stanković	2	13.33
Dragomir Anđelković	2	13.33
Đorđe Đukić	2	13.33
Danilo Šuković	1	6.67
Dušan Spasojević	1	6.67
Ljubodrag Savić	1	6.67
Ljubomir Madžar	1	6.67
Dušan Bataković	1	6.67
Jovan Čavoški	1	6.67
Milan Prostran	1	6.67
Petar Vojinović	1	6.67
Toma Fila	1	6.67
Total	15	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 111. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj analitičara	%
Zlatko Nikolić	15	8.29
Marko Nicović	14	7.73
Božidar Spasić	13	7.18
Dragomir Anđelković	10	5.52
Branko Radun	8	4.42
Dobrivoje Radovanović	8	4.42
Nebojša Krstić	8	4.42
Vladimir Pejić	8	4.42
Dejan Vuk Stanković	7	3.87
Božidar Prelević	5	2.76
Zoran Dragišić	5	2.76
Danilo Šuković	3	1.66
Igor Avžner	3	1.66

Mario Spasić	3	1.66
Milan Nikolić	3	1.66
Orhan Dragaš	3	1.66
Srđan Bogosavljević	3	1.66
Zoran Stojiljković	3	1.66
Aleksandar Popov	2	1.10
Borivoje Borović	2	1.10
Cvijetin Milivojević	2	1.10
Dušan Janjić	2	1.10
Ljubomir Madžar	2	1.10
Milan Kovačević	2	1.10
Miroslav Šutić	2	1.10
Miroslav Zdravković	2	1.10
Nemanja Nenadić	2	1.10
Toma Fila	2	1.10
Vladimir Vuletić	2	1.10
Vladislav Jovanović	2	1.10
Aleksandar Radić	1	0.55
Aleksandra Joksimović	1	0.55
Darko Trifunović	1	0.55
Đorđe Vuković	1	0.55
Dragan Simeunović	1	0.55
Dragoslav Miša Ognjanović	1	0.55
Draško Đenović	1	0.55
Dušan Proroković	1	0.55
Goran Rodić,	1	0.55
Ivan Raonić	1	0.55
Ivo Visković	1	0.55
Jovo Bakić	1	0.55
Ljubodrag Savić	1	0.55
Aleksandra Kon	1	0.55
Dragan Zečević	1	0.55
Dušan Bataković	1	0.55
Dušan Davidović	1	0.55
Dušan Uzelac	1	0.55

Ivan Nikolić	1	0.55
Marko Selaković	1	0.55
Milan Nikolić	1	0.55
Milojko Arsić	1	0.55
Miodrag Živković	1	0.55
Mlađen Kovačević	1	0.55
Nebojša Avlijaš	1	0.55
Nenad Đurđević	1	0.55
Novak Lukić	1	0.55
Petar Vojinović	1	0.55
Slobodan Gvozdenović	1	0.55
Stevica Čukić	1	0.55
Vlada Kostić	1	0.55
Vladimir Goati	1	0.55
Zoran Čvorović	1	0.55
Zoran Ivošević	1	0.55
Zoran Milivojević	1	0.55
Total	181	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 112. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcama u dnevnom listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj analitičara	%
Dragomir Anđelković	13	24.07
Branko Radun	5	9.26
Zlatko Nikolić	5	9.26
Darko Trifunović	3	5.56
Bojan Klačar	2	3.70
Božidar Spasić	2	3.70
Toma Fila	2	3.70
Aleksandar Radić	1	1.85
Aleksandra Janković	1	1.85
Borivoje Borović	1	1.85
Cvijetin Milivojević	1	1.85
Dobrivoje Radovanović	1	1.85
Đorđe Vuković	1	1.85
Draško Đenović	1	1.85
Dušan Spasojević	1	1.85
Dževad Galijašević	1	1.85
Jovo Bakić	1	1.85
Marko Nicović	1	1.85
Zoran Dragišić	1	1.85
Đorđe Đukić	1	1.85
Dušan Bataković	1	1.85
Ivan Bajazit	1	1.85
Milan Nikolić	1	1.85
Nebojša Krstić	1	1.85
Neven Cvetičanin	1	1.85
Slobodan Sadžakov	1	1.85
Vladimir Goati	1	1.85
Vladimir Pejić	1	1.85
Vladimir Vuletić	1	1.85
Total	54	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.**Tabela 113.** – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcama u dnevnom listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj analitičara	%
Dejan Vuk Stanković	5	6.10
Zoran Stojiljković	5	6.10
Dragomir Anđelković	4	4.88
Aleksandar Popov	3	3.66
Bojan Klačar	3	3.66
Božidar Prelević	3	3.66
Dobrivoje Radovanović	3	3.66
Đorđe Vuković	3	3.66
Ljubomir Madžar	3	3.66
Draško Đenović	2	2.44
Milan Kovačević	2	2.44
Mile Novaković	2	2.44
Milojko Arsić	2	2.44
Neven Cvetičanin	2	2.44
Ratko Božović	2	2.44
Vladimir Goati	2	2.44
Zoran Milivojević	2	2.44
Bojan Dimitrijević	1	1.22
Borislav Miljanović	1	1.22
Cvijetin Milivojević	1	1.22
Dušan Janjić	1	1.22
Džejms Ker Lindzi	1	1.22
Ivo Visković	1	1.22
Jovo Bakić	1	1.22
Ljubodrag Savić	1	1.22
Zoran Dragišić	1	1.22
Ana Vuković	1	1.22
Boško Živković	1	1.22
Dejan Đurović	1	1.22
Dušan Bataković	1	1.22
Jovan Mirković	1	1.22
Jurij Bajec	1	1.22

Mihajlo Crnobrnja	1	1.22
Miladin Kovačević	1	1.22
Milan Nikolić	1	1.22
Milan Škulić	1	1.22
Miloš Damirjanović	1	1.22
Miodrag Vuković	1	1.22
Miroslav Todorović	1	1.22
Nebojša Krstić	1	1.22
Nenad Cvetičanin	1	1.22
Radmila Grujičić	1	1.22
Slaviša Orlović	1	1.22
Slobodan Marković	1	1.22
Slobodan Vuković	1	1.22
Srđan Bogosavljević	1	1.22
Toma Fila	1	1.22
Vladimir Pejić	1	1.22
Vladimir Vuletić	1	1.22
Žarko Trebešanin	1	1.22
Total	82	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 114. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu *Politika*

Politika	broj analitičara	%
Dragomir Anđelković	11	8.73
Bojan Klačar	4	3.17
Milan Škulić	4	3.17
Milojko Arsić	4	3.17
Nenad Gujančić	4	3.17
Neven Cvetičanin	4	3.17
Vladimir Milutinović	4	3.17
Aleksandra Joksimović	3	2.38
Branko Radun	3	2.38

Džejms Ker Lindzi	3	2.38
Vladimir Goati	3	2.38
Vladimir Vuletić	3	2.38
Boško Mijatović	2	1.59
Dejan Vuk Stanković	2	1.59
Đorđe Vuković	2	1.59
Dragan Đukanović	2	1.59
Ivo Visković	2	1.59
Jovo Bakić	2	1.59
Ljubodrag Savić	2	1.59
Branislav Gulan	2	1.59
Dragan Đuričin	2	1.59
Mihajlo Crnobrnja	2	1.59
Nenad Cvetičanin	2	1.59
Obrad Kesić	2	1.59
Slobodan Antonić	2	1.59
Srđan Bogosavljević	2	1.59
Stevan Lilić	2	1.59
Zoran Stojiljković	2	1.59
Žarko Trebešanin	2	1.59
Aleksandar Popov	1	0.79
Božidar Prelević	1	0.79
Branko Pavlović	1	0.79
Daniло Šuković	1	0.79
Dragovan Milićević	1	0.79
Dušan Janjić	1	0.79
Goran Nikolić	1	0.79
Goran Rodić,	1	0.79
Igor Avžner	1	0.79
Ljubomir Madžar	1	0.79
Aleksandar Pajić	1	0.79
Aleksandar Raković	1	0.79
Boris Begović	1	0.79
Boško Živković	1	0.79
Dejan Delić	1	0.79

Dušan Bataković	1	0.79
Dušan Uzelac	1	0.79
Duško Radosavljević	1	0.79
Gordana Matković	1	0.79
Gostimir Popović	1	0.79
Ivan Nikolić	1	0.79
Miladin Kovačević	1	0.79
Milan Nikolić	1	0.79
Milan Nikolić	1	0.79
Mile Novaković	1	0.79
Miodrag Zec	1	0.79
Miroslav Prokopijević	1	0.79
Miša Đurković	1	0.79
Nemanja Nenadić	1	0.79
Ratko Marković	1	0.79
Saša Đogović	1	0.79
Saša Randelović	1	0.79
Slobodan Marković	1	0.79
Slobodan Orlović	1	0.79
Slobodan Zečević	1	0.79
Srboljub Antić	1	0.79
Stojan Stamenković	1	0.79
Uroš Delević	1	0.79
Vladeta Janković	1	0.79
Vojislav Vuletić	1	0.79
Vojislav Stanković	1	0.79
Vuk Radović	1	0.79
Total	126	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 115. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj analitičara	%
Dragomir Andelković	5	7.69
Bojan Klačar	3	4.62
Ljubodrag Savić	3	4.62
Bojan Dimitrijević	2	3.08
Božidar Prelević	2	3.08
Dušan Spasojević	2	3.08
Ivan Bajazit	2	3.08
Milan Antonijević	2	3.08
Milan Nikolić	2	3.08
Miroslav Samardžić	2	3.08
Nemanja Nenadić	2	3.08
Saša Đorđević	2	3.08
Zoran Ivošević	2	3.08
Aleksandar Popov	1	1.54
Bogoljub Milosavljević	1	1.54
Borivoje Borović	1	1.54
Branko Pavlović	1	1.54
Danilo Šuković	1	1.54
Dubravka Stojanović	1	1.54
Dušan Simeonović	1	1.54
Ljubomir Madžar	1	1.54
Mahmud Bušatlija	1	1.54
Zoran Dragičić	1	1.54
Aleksandar Pajić	1	1.54
Branislav Đorđević	1	1.54
Branka Prpa	1	1.54
Branko Glavonjić	1	1.54
Dejan Delić	1	1.54
Đorđe Marić	1	1.54
Gordana Matković	1	1.54
Ivan Nikolić	1	1.54
Jovan Čavoški	1	1.54

Ljubiša Živadinović	1	1.54
Miroslav Hadžić	1	1.54
Nada Vidović	1	1.54
Nebojša Krstić	1	1.54
Nenad Gujančić	1	1.54
Predrag Petrović	1	1.54
Ratko Božović	1	1.54
Slobodan Antonić	1	1.54
Slobodan Beljanski	1	1.54
Sofija Mandić	1	1.54
Srđan Bogosavljević	1	1.54
Vladimir Gajić	1	1.54
Vladislav Jovanović	1	1.54
Zoran Stojiljković	1	1.54
Zvezdana Kovač	1	1.54
Total	65	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 116. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj analitičara	%
Dragomir Anđelković	12	16.67
Branko Radun	9	12.50
Božidar Spasić	6	8.33
Milan Nikolić	5	6.94
Zoran Stojiljković	5	6.94
Vladimir Goati	4	5.56
Aleksandar Popov	3	4.17
Darko Trifunović	3	4.17
Nemanja Nenadić	3	4.17
Toma Fila	3	4.17
Dobrivoje Radovanović	2	2.78
Borivoje Borović	1	1.39
Božidar Prelević	1	1.39

Dejan Vuk Stanković	1	1.39
Đorđe Vuković	1	1.39
Dragan Simeunović	1	1.39
Dušan Janjić	1	1.39
Goran Rodić	1	1.39
Mahmud Bušatlija	1	1.39
Dušan Bataković	1	1.39
Dušan Reljić	1	1.39
Mlađen Kovačević	1	1.39
Nenad Đurđević	1	1.39
Nikola Knežević	1	1.39
Vladimir Vuletić	1	1.39
Vladislav Jovanović	1	1.39
Zlatko Nikolić	1	1.39
Zoran Milivojević	1	1.39
Total	72	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 117. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj	%
SPC	15	15.00
Patrijarh Irinej	13	13.00
Ruska pravoslavna crkva	4	4.00
Teodosije, kosovski vladika	4	4.00
Alojzije Stepinac	3	3.00
Sveti arhijerejski sinod SPC	3	3.00
Vaseljenksa patrijaršija	3	3.00
Grigorije, vladika zahumsko hercegovački	2	2.00
Irinej, vladika bački	2	2.00
Papa Franja	2	2.00
Đokan Majstorović	2	2.00

Franjo Komarica, banjalučki biskup	2	2.00
Mitrofan, vladika istočnoamerički	2	2.00
Rumunska patrijaršija	2	2.00
Vatikan	2	2.00
Nikanor, vladika banatski	2	2.00
Adem Zilkić	1	1.00
Alesandro Deriko	1	1.00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko primorski	1	1.00
Andrej, vladika	1	1.00
Arsenije, vladika	1	1.00
Artemije, bivši vladika raško prizrenski	1	1.00
Filaret, vladika	1	1.00
Ilaraion, mitropolit	1	1.00
Joanikije, vladika budimljansko nikšićki	1	1.00
Jovan, episkop slavonski	1	1.00
Katolička crkva u Hrvatskoj	1	1.00
Antiohijska patrijaršija	1	1.00
Atanasije, vladika	1	1.00
Atanasije Jevtić	1	1.00
Bugarska pravoslavna crkva	1	1.00
Dragan Cvijanović	1	1.00
Dragomir Sando, protovjerej stavrofor	1	1.00
Draško Todorović, protovjerej	1	1.00
Gruzijska pravoslavna crkva	1	1.00
Husein Hodžić, imam	1	1.00
Husein Kavazović, muftija	1	1.00
Irinej, episkop istočnoamerički	1	1.00
Jefrem, banjalučki vladika	1	1.00
Jovan Purić, niški episkop	1	1.00
Jovan Marić	1	1.00
Kabinet vladike banatskog	1	1.00
Konstantin, bivši episkop	1	1.00
Osman Kozlić, banjalučki muftija	1	1.00
Pantelejmon Jovanović, arhimandrit	1	1.00
Porfirije, mitropolit	1	1.00

Prizrenska bogoslovija	1	1.00
Radomir Popović, protovjerej stavrofor	1	1.00
Sergije, vladika srednjoevropski	1	1.00
Srpska patrijaršija	1	1.00
Tomislav Rogić, šibenski biskup	1	1.00
Vladimir Vukašinović, arhijerejski namesnik	1	1.00
Hrizostom, vladika zvorničko tuzlanski	1	1.00
Total	100	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016

Tabela 118. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
Alojzije Stepinac	1	16.67
Papa Franja	1	16.67
SPC	1	16.67
Đokan Majstorović	1	16.67
Mitrofan, vladika istočnoamerički	1	16.67
Patrijarh Irinej	1	16.67
Total	6	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 119. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na náslonnicama u dnevnom listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
Patrijarh Irinej	7	25.00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko primorski	3	10.71
Irinej, vladika bački	2	7.14
Sergije, vladika srednjoevropski	2	7.14
Nikanor, vladika banatski	2	7.14
Alojzije Stepinac	1	3.57
Andrej, vladika	1	3.57
SPC	1	3.57
Abdulah Numan, muftija	1	3.57
Dimitrije Kalezić	1	3.57
Đokan Majstorović	1	3.57
Irinej, episkop istočnoamerički	1	3.57
Jovan Purić, niški episkop	1	3.57
Mitrofan, vladika istočnoamerički	1	3.57
Pahomije, vladika vranjski	1	3.57
Vasilije Kačavenda	1	3.57
Velja Stojaković, paroh	1	3.57
Total	28	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 120. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na náslonnicama u dnevnom listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
Patrijarh Irinej	7	18.42
Vasilije Kačavenda	4	10.53
Sergije, vladika srednjoevropski	3	7.89
Alojzije Stepinac	2	5.26
Andrej, vladika	2	5.26
Đokan Majstorović	2	5.26
Jovan Marić	2	5.26
Adem Zilkić	1	2.63
Amfilohije, mitropolit crnogorsko primorski	1	2.63
Filaret, vladika	1	2.63
Irinej, vladika bački	1	2.63
Papa Franja	1	2.63
Kiril, patrijarh moskovski	1	2.63
SPC	1	2.63
Abdulah Numan, muftija	1	2.63
Andrej Đuriček	1	2.63
Dimitrije Kalezić	1	2.63
Draško Todorović, protovjerej	1	2.63
Jovan, vladika šumadijski	1	2.63
Pahomije, vladika vranjski	1	2.63
Vartolomej, vaseljenski patrijarh	1	2.63
Vasilije, vladika sremski	1	2.63
Želimir Puljić	1	2.63
Total	38	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 121. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na nalognicama u dnevnom listu *Politika*

Politika	broj	%
SPC	24	18.32
Patrijarh Irinej	19	14.50
Alojzije Stepinac	8	6.11
Vartolomej, vaseljenski patrijarh	8	6.11
Amfilohije, mitropolit crnogorsko primorski	5	3.82
Papa Franja	5	3.82
Adem Zilkić	3	2.29
Jovan, episkop slavonski	3	2.29
Maksim, episkop zapadnoamerički	3	2.29
Porfirije, mitropolit	3	2.29
Ruska pravoslavna crkva	3	2.29
Irinej, vladika bački	2	1.53
Kiril, patrijarh moskovski	2	1.53
Abdulah Numan, muftija	2	1.53
Antiohijska patrijaršija	2	1.53
Bugarska pravoslavna crkva	2	1.53
Đokan Majstorović	2	1.53
Mevlud Dudić	2	1.53
Moskovska patrijaršija	2	1.53
Muhamed Jusufspahić	2	1.53
Rumunska patrijaršija	2	1.53
Arsenije, vladika	1	0.76
Ignatije, vladika braničevski	1	0.76
Ilaraion, mitropolit	1	0.76
Islamska zajednica Srbije	1	0.76
Josip Bozanić, kardinal	1	0.76
Albanaska pravoslavna crkva	1	0.76
Aleksej Volkov, moskovski patrijarh	1	0.76
Antun Škvorčević	1	0.76
Atanasije, vladika	1	0.76
Danilo, iguman	1	0.76
Franjo Komarica, banjalučki biskup	1	0.76

Hamđija Jusufspahić	1	0.76
Husein Kavazović, muftija	1	0.76
Irinej, episkop australijskonovozelandski	1	0.76
Jerusalimska patrijaršija	1	0.76
Jovan Hrisavgis, Vaseljenska patrijaršija	1	0.76
Jovan, arhiepiskop ohridski	1	0.76
Lukijan, episkop budimski	1	0.76
Nenad Milinković	1	0.76
Nikola Mišković, jerej	1	0.76
Ratko Perić, biskup mostarskoduvanjski	1	0.76
Teodosije, kosovski vladika	1	0.76
Teoksenija, igumanija, Krit	1	0.76
Vaseljenksa patrijaršija	1	0.76
Velibor Đžomić, protovjekovljenež	1	0.76
Fotije, vladika dalmatinski	1	0.76
Sava Janjić	1	0.76
Total	131	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 122. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na nalognicama u dnevnom listu *Danas*

Danas	broj	%
Jovan, episkop slavonski	2	22.22
Alojzije Stepinac	1	11.11
Islamska zajednica Srbije	1	11.11
SPC	1	11.11
Atanasije, vladika	1	11.11
Đokan Majstorović	1	11.11
Porfirije, mitropolit	1	11.11
Patrijarh Irinej	1	11.11
Total	9	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 123. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
Patrijarh Irinej	10	24.39
SPC	6	14.63
Đokan Majstorović	4	9.76
Papa Franja	3	7.32
Alojzije Stepinac	2	4.88
Episkopija istočnoamerička	2	4.88
Islamska zajednica Srbije	1	2.44
Kiril, patrijarh moskovski	1	2.44
Abdulah Numan, muftija	1	2.44
Antiohijska patrijaršija	1	2.44
Bugarska pravoslavna crkva	1	2.44
Gruzijska pravoslavna crkva	1	2.44
Hamđija Jusufspahić	1	2.44
Mitrofan, vladika istočnoamerički	1	2.44
Muhamed Jusufspahić	1	2.44
Ruska pravoslavna crkva	1	2.44
Serafim, pirejski mitropolit	1	2.44
Vartolomej, vaseljenski patrijarh	1	2.44
Vatikan	1	2.44
Želimir Puljić	1	2.44
Total	41	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 124. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Blic*

<i>Blic</i>			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
politički život u Srbiji	53	18	33.96
izbori 2016.	58	11	18.97
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	29	10	34.48
pitanja vere, crkva, religija	17	9	52.94
privreda	17	8	47.06

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 125. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	41	35	85.37
politički život u Srbiji	35	20	57.14
izbori 2016.	30	9	30.00
korupcija	16	7	43.75
kriminal	6	3	50.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 126. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
izbori 2016.	41	12	29.27
regionalna saradnja/odnosi u regionu	27	8	29.63
politički život u Srbiji	23	6	26.09
pitanja vere, crkva, religija	18	6	33.33
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	7	6	85.71

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 127. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	76	52	68.42
politički život u Srbiji	59	19	32.20
izbori 2016.	39	16	41.03
pitanja vere, crkva, religija	14	7	50.00
privreda	5	3	60.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 128. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Politika*

<i>Politika</i>			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
privreda	30	8	26.67
izbori 2016.	70	7	10.00
politički život u Srbiji	29	5	17.24
regionalna saradnja/odnosi u regionu	24	3	12.50
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	11	3	27.27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 129. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Danas*

<i>Danas</i>			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
izbori 2016.	77	15	19.48
politički život u Srbiji	82	8	9.76
regionalna saradnja/odnosi u regionu	24	5	20.83
dostizanje zahteva/standarda za EU integraciju	8	5	62.50
aktivnosti Vlade	8	4	50.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april - jun 2016.

Tabela 130. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu *Informer*

<i>Informer</i>			
Tema	broj tekstova	neimenovani izvor	%
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	73	54	73.97
politički život u Srbiji	47	16	34.04
izbori 2016.	34	9	26.47
Rusija/odnos prema Rusiji	9	5	55.56
privreda	6	3	50.00
kriminal	5	3	60.00

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Različitost novinarskih pristupa u obradi teme, mnoštvo uzajamno suprotstavljenih argumenata i zaključaka, raznolikost političkih stavova i vrednosnih opredeljenja, i iznad svega, intenzivna upotreba propagandne retorike, karakteriše uredničke kolumnе u dnevnim novinama i nedeljnicima, kao i veliki broj tekstova u nedeljnicima, koji su neposredno povezani sa naslovnom stranom nedeljnih novina u periodu od aprila do kraja juna 2016. godine.

Izbor naslovne strane kao važne za interpretaciju sadržaja nedeljnih novina nije nimalo slučajan. Naslovne strane se smatraju svojevrsnom „ličnom kartom“ novina. One definišu ne samo o čemu novine pišu, već često, bilo zbog sugestivnog naslova ili fotografije, direktno ili indirektno ukazuju i na način na koji se neka tema obrađuje, kao što posredno ili neposredno navode čitaoca na zaključak o određenom političkom i širem društvenom procesu, konkretnom događaju, političkom ili socijalnom akteru. Isto tako bi trebalo istaći da su nedeljne novine posebno važne, jer najčešće kroz tekstove i intervjuje, a neretko i naslovne strane, formiraju interpretativne kodove za razumevanje političkih aktera, njihovih konцепцијa, odluka i praksi. Utoliko status novinarstva u nedeljnicima nije isključivo i jedino vezan za pitanje tiraža, već ima i širi i dublji smisao. Ovo posebno važi za formiranje stavova u okviru grupe pojedinaca koji poseduju sklonost ka javnom angažmanu, a koji nisu stranački angažovani u strogom smislu reči. Kapilarna javnost preko nedeljnika i kolumni u dnevним novinama plasira određenu sliku sveta, tačnije pogled na politički život i društvo, što doprinosi konkretnoj artikulaciji i opštem političko-vrednosnom profilisanju.

Načelna i empirijski dokaziva raznovrsnost pristupa i sadržaja, raznolikost dokaziva neposrednim uvidom u sadržinu uredničkih kolumni i novinarskih tekstova povezanih sa naslovnim stranama potvrđuje stav da u srpskim štampanim medijima nema teme i gledišta koji su eliminisani, odnosno svesno potisnuti aktivnošću političke vlasti.

Ukratko, pluralitet političkih i vrednosnih sudova različitog nivoa argumentativne i retoričke uverljivosti, potvrđuje tezu o postojanju osnovne slobode mišljenja i izražavanja i direktno pobija stav o postojanju cenzure u štampanim medijima, tačnije novinarstvu koje se realizuje u okviru uredničkih i autorskih kolumni u dnevnim novinama i nedeljnicima.

Ova načelna i empirijski dokaziva konstatacija o stanju u štampanim medijima, odnosno u određenom segmentu novinarstva, predstavlja tvrdjenje koje se kontinuirano dokazuje i potvrđuje u istraživanju sprovedenom tokom 2015. i 2016. godine. Na osnovu njega mogu se izvući već navedeni zaključci o postojanju izvorne slobode misli i izražavanja i nepostojanju intervencije vlasti u polje novinarskih prava i sloboda.

U periodu od aprila do juna pažnju diskurzivne analize zaokupila su sledeća pitanja relevantna za politički i društveni život u Srbiji – izbori, slučaj „Savamala“ i Bregzit. Svakoj od ovih tema srpski nedeljnici

pristupili su različito, nudeći svojim čitaocima i široj javnosti raznovrsne uzajamno suprotstavljenе, ne-retko polemične i gotovo uvek politički i vrednosno opredeljujuće stavove.

Izbori su bili centralna politička i društvena tema i oni su praćeni krajnje detaljno, uz akcenat kako na samostalnu novinarsku obradu teme od strane novinara ili grupe novinara, tako i na intervjuje u kojima su učesnici izbornog procesa afirmisali sopstvena gledišta i osporavali politiku svojih protivnika. Duh političke utakmice i polemike koja je bila žestoka, neretko oštra i na momente vulgarna, pokazao je surovo propagandističku stranu novinarstva. Istovremeno, potvrđena je i značajna uloga angažovanih intelektualaca u javno-političkom polju, tačnije njihov uticaj na izborni proces i razumevanje događaja na domaćoj i međunarodnoj sceni.

U nedeljnicima je zadržan kontinuitet političko-medijske sinergije između oponizacionih prvaka i javnih intelektualaca, bilo da je reč o novinarima, analitičarima, profesorima, umetnicima i drugim stvaraocima iz oblasti nauke i umetnosti koji pokazuju tendenciju ka javnom angažmanu. Zbog potrebe motivacije biračkog tela da se politički opredeli, primetan je očekivano viši nivo prisustva oponizacionih lidera u odnosu na pripadnike angažovane intelektualne elite.

Ishod političko-medijske sinergije je razvijanje i stalno dalje konkretizovanje prvenstveno negativne slike o vlasti, koje se odigrava u periodu april-jun, što se vremenski poklapa sa završetkom izborne kampanje, danom glasanja i medijsko-političkom „borbom“ za interpretaciju izbora.

Mesto „susreta“ oponizacionih aktera i intelektualaca eksponiranih u javnosti je relevantno semantičko i retoričko preklapanje u stavovima koji su kontinuirano i konkretno stvarali negativnu sliku o vlasti. Upotreba identičnih ili relevantno sličnih reči i izraza i konceptualnih konstrukcija svedoči o pomenutoj sveprisutnoj tendenciji udruženog aktivizma oponizacionih stranaka, nevladinog sektora i značajne grupe intelektualaca eksponiranih u javnosti. Radikalno kritični nedeljnici pokazali su gotovo nezapamćen nivo osporavanja ne samo koncepte, odluke i praktičnih ishoda postupaka vlasti u svim sferama političkog, ekonomskog i šireg društvenog života, već su prikazali gotovo nesvakidašnju sumnju u sve delove izbornog procesa od kampanje, preko čina glasanja, zaključno sa nesumnjivo naglašenom oponicionom interpretacijom ishoda izbora. Sa nizom racionalno uverljivih razloga, može se reći da je po prvi put u Srbiji u proteklih šesnaest godina doveden u pitanje fundament demokratskog poretku u Srbiji. S druge strane, predstava o oponiciji nije pozitivna. I ona obiluje negativnošću, ali je ona mnogo manje razvijena u nedeljnim novinama i uredničkim kolumnama koje se pojavljuju u dnevnim novinama. Razlog leži u okolnosti da je velika većina nedeljnica umereno ili radikalno antivladina.

Slike političkih aktera pretežno su negativne, bilo da je reč o vlasti ili oponiciji, dok su interpretativni kodovi za dešifrovanje političkih odluka i procesa obeleženi uzajamnom suprostavljenosti, koja ukida bilo kakvu mogućnost racionalne saglasnosti o njihovom smislu i značenju. Stoga se, na primer, proces izbora može tumačiti kao fer i demokratski legitiman, ali on se najčešće, posebno u nedeljnicima poput *Vremena* i *NIN-a*, pojavljuje kao krajnje sporan i demokratski neutemeljen. U krajnjoj instanci, ovakva medijska konstelacija vodi do tvrdjenja da je ishod različitih pristupa relativizacija u oceni i proceni postupanja političkih aktera, odnosno relevantnih osobina koje su svojstvene nekom društvenom ili političkom događaju i procesu.

Izbori koji kao procedura obuhvataju kandidovanje stranaka i koalicija, izbornu kampanju i čin glasanja u periodu od aprila zaključno sa junom, kada je započeo proces konstituisanja organa vlasti, otvaraju mogućnost da se formiraju i relevantni uvidi u način i sadržinu predstave o političkim akterima koju kreiraju nedeljnici i uredničke kolumnе u dnevnim novinama. Stoga se slike aktera i izbornog procesa uzajamno prožimaju i smisleno nadopunjaju, što navodi na zaključak da se preko prikaza tekstova o izborima mogu iščitati poruke o političkim akterima.

Slučaj „Savamala“ potvrdio je već navedeni stav o različitim interpretacijama jednog događaja koji je već mesecima intenzivno prisutan u medijskoj i široj političkoj sferi. Isto tako, s obzirom na količinu i sadržaj tekstova, incident sa rušenjem objekata u Savamali u Beogradu, koji se dogodio uoči izbora, potvrdio je radikalno kritičku tendenciju u pisanju gotovo svih nedeljnika. Ova događaj preslikao je ujedno i sve već formirane matrice tumačenja aktera političkog života i pokazao se kao dobar „lakmus“ za dešifrovanje ključnih vrednosno političkih matrica koje dominiraju u javno-političkom polju koje zauzimaju nedeljne novine.

Pisanje o „Bregzitu“ pokazalo je svu složenost i protivrečnost u odnosima medija prema problematici evropskih integracija. Srpska novinarska, kao i politička elita, pokazala je značajnu dozu podeljenosti o smislu i značenju ovog događaja, koji se iz mnoštva dobrih razloga može smatrati prekretnicom u evropskoj i svetskoj istoriji. Isto tako, relativno skromna tematizacija ovog događaja u domenu interpretacije pokazala je da su naše uredničke kolumne i nedeljnici uglavnom fokusirani na lokalne probleme, te da je spoljna politika značajno podređena unutrašnjoj politici. Spona između lokalnog i šireg globalnog konteksta nije jasno artikulisana i intenzivno obrađena, premda je pisanje o „Bregzitu“ pokazalo jasnu ideološko-vrednosnu opredeljenost dnevnih novina i nedeljnika. Diskurzivna analiza potvrdila je još dva uvida iz prethodnog istraživačkog ciklusa. U srpskim štampanim medijima postoji dinamično povezivanje teksta i slike, koja se pojavljuje ili kao vodeća fotografija na naslovnoj strani ili kao karikatura, koja ima propratno tekstualno objašnjenje, budući da je glavna poruka karikature, po nekom nepisanom pravilu, u crtežu.

Na sličan način potvrđena je i podela nedeljnika po spoljnopoličkim i unutrašnjepoličkim temama. Treba razlikovati sledeće političke i novinarske orientacije: 1) radikalno kritični prema vlasti, proevropski orientisani (*NIN* i *Vreme*), umereno kritični prema vlasti, proevropske orientacije (*Novi magazin* i *Nedeljnik*) i delimično kritičan prema vlasti, ali proruski orientisan (*Pečat*).

Slika vlasti i izbori – autoritarna i nekompetentna vlast i demokratski sporni izbori

Autoritarna vlast i demokratski sporni izbori – ključni su pojmovi za razumevanje kako slike vlasti, tako i slike izbora u periodu od aprila do juna. Kritički narativ u srpskim nedeljniciima gotovo da je nebrojeno puta upotrebljavao sagu o autoritarnoj vlasti koju personifikuje Aleksandar Vučić, prvi čovek SNS-a, kao i narativ o nedemokratskom izbornom procesu. U slikanju portreta vlasti primenjen je gotovo u potpunosti model negativne personifikovane kampanje. Model počiva na potpunom poistovećivanju

vlasti sa premijerom Aleksandrom Vučićem. Ova medijsko-politička strategija počiva na dva momenta. Medijska personifikacija vlasti, tačnije njeno poistovećivanje sa najjačim političkim i institucionalnim akterom koji je ujedno i najpopularniji političar u Srbiji, želi da što direktno, što indirektno opravdava stav evroreformske opozicije o vlasti kao izrazito nedemokratskoj i autoritarnoj. Delom skrivena, a delom i neskrivena intencija je da se kroz proces negativne personifikovane kampanje pitanje političke reprezentacije stranaka i lidera pojednostavi, kako bi građani u moru informacija koje nude lideri, kroz personifikaciju kritike lakše razumeli određenu ciljnju, u ovom konkretnom slučaju izrazito negativnu poruku. Opozicioni lideri, pretežno evroreformske opcije, nisu bili naročito originalni u izbornoj kampanji. Posredstvom intervjuja slali su manje-više istovetnu poruku svom biračkom telu koga su očigledno nastojali da motivišu stalnom proizvodnjom „buke i besa“ u odnosu na aktuelnu vlast, tačnije Aleksandra Vučića.

Na taj način lider DS Bojan Pajtić vidi aktuelni politički trenutak kao momenat u kome se vlast prikazuje kao izrazito nedemokratska, sklona kršenju ljudskih prava, sprovođenju represije nad političkim neistomišljenicima, lišena ozbiljnih rezultata, nelegitimna da vodi evropski put Srbije:

„... građani će doneti konačan sud kako žele da žive; ne verujem da žele da žive u državi u kojoj postoji vladavina jednog čoveka, u kojoj nema podele vlasti jer je danas Aleksandar Vučić i zakonodavna i izvršna i sudska vlast. Zemlja koju vodi čovek kome je prvo radno mesto predsednik Vlade nema sreće, mnogo je manja zaposlenost nego pre, mnogo je manje investicija, mnogo je veća zaduženost, svu siromašniju nego pre četiri godine... Demokratska stranka je opstala i to je ogroman uspeh, tučena je i satanizovana, blaćena više nego ijedna druga politička organizacija, ignorisana, hapšene su stotine ljudi, prebijane desetine ljudi iz DS, tako da to što i ja sedimo ispred panoa na kojem piše DS, pokazuje njenu vitalnost. Svaki rezultat bolji od onog koji smo imali pre dve godine odličan je u ovakvim uslovima.“

Da se razumemo; mi ne živimo u Evropi, mi živimo u Severnoj Koreji, ja ču u dva meseca imati prilike da se pojavim 40 minuta u razgovoru na javnom servisu, gde ču zaista moći nešto da kažem, u jednoj emisiji na N1 i jednoj na RTV, a Aleksandar Vučić je u nedelju otvorio jutarnji program Pinka, pa nastavio u popodnevnom programu RTS-a, potom u popodnevnom na B92. To nije fer politička utakmica... Vi i ja smo građani zemlje koja pretenduje da bude deo Evropske unije, a juče smo imali zahtev socijaldemokratske grupe u Evropskom parlamentu da Vlada Srbije konačno prizna, dakle da prestane da laže i prizna da postoji cenzura medija, da postoji nasilje nad političkim protivnicima, da pruži elementarne uslove za demokratske procese. Mi ćemo kao država i društvo imati ozbiljne probleme ukoliko se ti demokratski procesi budu kočili na način na koji su do sada kočeni. U tom smislu, ako nezadovoljni građani izadu na ove izbore, čak i ovakve, pašće Aleksandar Vučić i zato ih pozivamo da izadu. Znamo da će izgubiti posao ako se javno deklarišu, da će biti maltretirani, zato ljudi i neće da kažu za koga će glasati, ali neka izadu i odlučno glasaju protiv bede, protiv poniranja.“¹

U sličnom retoričkom obrascu, i sa gotovo podudarnom političkom porukom, nastupio je i bivši predsednik Srbije Boris Tadić, lider Socijaldemokratske stranke. Njegova strategija uključila je i refleksiju koja pravi razliku između njegovog perioda vladavine i sadašnjeg stanja. Ova retorička figura nipošto nije slučajna. Reč je marketinškoj strategiji u kojoj se prednost jednog proizvoda ili usluge pokazuje posredstvom direktnog poređenja sa konkurenjom. Cilj je izazvati neposredno odobravanje ili odbijanje, ili pokrenuti asocijativni režim kod primaoca koji će poruku prihvati ili odbaciti.

¹ Bojan Pajtić, „Samo glas za DS nije bačen glas,“ intervju sa Jelkom Jovanović, *Novi magazin*, br. 259, str. 18-19

U cilju realizacije ove namere Boris Tadić kaže: "Da danas vlada atmosfera straha nije pitanje lične procene, već uviđanja očigledne realnosti i upravo koristim izbornu kampanju da razvejavam strah građanima u svakodnevnim razgovorima s njima širom Srbije. Razgovaram s privrednicima koji se žale da je poreska policija instrument političke prisile, a ne sistem za prikupljanje budžetskih sredstava, i da u tim okolnostima oni uopšte nemaju vremena da privređuju. Razgovaram sa građanima koji mi šapatom u strahu, da ih neko ne čuje, govore da neće glasati za Vučića, što i ne čudi budući da je pre nekoliko dana čovek koji se usudio da kaže da je narod gladan odmah legitimisan i priveden. Ministar Stefanović kaže da je taj čovek priveden iz preventivnih razloga, ali očigledno je da je ovde reč o preventivi slobode mišljenja i izražavanja, koji su temelj svakog demokratskog društva. Ponosan sam što u vreme mog predsedničkog mandata građani nisu imali strah ni od mene ni od vlasti, što pokazuje da smo poštovali osnovna ljudska prava i gradili istinski demokratsko društvo. SNS vlada diktaturom straha i ucene. Prvo nesposobnom politikom dramatično podigne nivo siromaštva u zemlji, a onda manipuliše osiromašenim građanima ucenjujući ih radnim mestom ili drugim privilegijama. Građani Srbije su dovedeni u situaciju da na birališta ne izlaze da bi birali između različitih politika, već da bi se izborili za sopstveno preživljavanje. Zato je bitno da već na ovim izborima građani biraju slobodu umesto straha jer imaju izbor."²

Iako se poruke Tadića i Pajtića uzajamno ne razlikuju, njihov zajednički izborni nastup nije bio moguć, te se uporedo sa kreiranjem izrazito negativne slike o vlasti, u njihovim intervjuima pojavljuju jasne poruke o političkoj jedinstvenosti koji imaju oni i njihove stranačke, preciznije koalacione liste.

Pored nedemokratskog političkog obrasca i prakse, sliku o Vučiću i njegovoj vladavini formirali su mnogobrojni tekstovi koji su krajnje oštro i politički radikalno osporavali njegovu vladavinu i tok izbornog procesa.

Pored osporavanja Aleksandra Vučića kao političkog lidera Srbije, na „meti“ su se našli njegovi saradnici, posebno oni koju diplome stekli na privatnim fakultetima; to je činjeno u formi direktnog osporavanja ili sugestivnog indirektnog preispitivanja. Od dolaska SNS-a na vlast postoji stalna tendencija kod prosvetlenog dela javnosti da se dovedu u pitanje znanja i naučna zvanja stečena na privatnim fakultetima, uprkos činjenici da je većina tih visokoškolskih ustanova akreditovana od strane nadležnih univerzitetskih i državnih vlasti, i uprkos činjenici da mnogi nastavnici državnih univerziteta uredno dopunski rade na ovim institucijama. Akademik Dušan Teodorović klasičan je primer škole mišljenja koja diplome političara sa privatnih fakulteta po prepostavci stavlja u sumnju, praveći od vlastite sumnje ubojito političko-retoričko „oruđe“ za osporavanje političkih neistomišljenika. Motiv „nekompetentnog državnog službenika“ on stavlja u središte kritičkog diskursa: "Apsurdna situacija je da se kadar privatnih fakulteta zapošljava u državnoj upravi, a pošto to nije nikakav kadar, onda će i državna uprava da bude takva kakva će da bude."³

Sličnu poruku Teodorovićevoj možemo naći u tekstu koji ne govori o funkcionisanju državne uprave, već o preduslovima za naučno-tehnološki napredak zemlje i njen ubrzani privredni razvoj. U tekstu „Supstanca“, novinar Mijat Lakićević podvlači oskudnost kadrovskih resursa vlasti, zamerajući joj da ne poseduje

2 Boris Tadić, „Ponosan sam što me se građani nisu plašili“, intervju sa Jelkom Jovanović, *Novi magazin*, br. 259, str. 22

3 Dušan Teodorović, „Srbiju će upropastiti lažne diplome i doktorati“, intervju sa Ivanom Milanović Hrašovec, *Vreme*, br. 1319

Vreme, 21. 4. 2016.

Ijude od znanja. Nedostatak je gotovo fatalan. On ukida mogućnost ubrzanih napretka u XXI veku. Istovremeno, vlast se smatra bitno odgovornom za nedostatak kvalitetnog kadra: „Na početku 21. veka srpska preduzeća su tehnološki zaostala, bez proizvodnih programa, bez tržišta. Ali najvažnije, odgovor na pitanje šta je supstanca glasi: supstanca je – znanje. Supstanca je u glavama ljudi. A oni koji su u glavi nešto imali napustili su ili preduzeća ili Srbiju. Tu leži supstancialna veza između Vučića i Dačića, bilo oni međusobno lojalni ili ne.“⁴

Borba protiv kriminala i korupcije i zalaganje za pokretanje privrede i poboljšanje socijalnoekonomskog položaja najširih slojeva stanovništva – ključne su tačke političkog programa SNS-a i ujedno bazična očekivanja najvećeg broja građana Srbije. Na prvi pogled veštak (zlo)upotrebočinjenica i manipulacijom brojkama u cilju osporavanja rezultata Vučićeve politike, neki do nedeljnika, posebno nedeljničnik *Vreme* u saradnji sa organizacijom CINS, doveli su u pitanje sva dosadašnja zalaganja i rezultate vlade koju je predvodio Aleksandar Vučić.

U tekstu „Nema dalje, rođače“, novinar *Vremena* Radmilo Marković pokazuje krhkost dosadašnjih napora Vlade Srbije, potencirajući problematiku reforme javnih preduzeća i strogi zahtev MMF po pitanju zamrzavanja plata i penzija do kraja 2017 godine. Iako je mapiranje i diskusija ekonomskih problema jedne zemlje poželjna, zanimljivo je da je ona pokrenuta tri dana pre datuma održavanja izbora, u finišu kampanje, kada stranke pokušavaju da podstaknu pozitivna očekivanja kod građana, posebno ona koja se odnose na siromašne građane koji su mahom zavisni od novca iz budžeta. S druge strane, povoljni fiskalni parametri od početka 2016. godine nagoveštavali su, kao što i sada sugerišu, da je strogi uslov zamrzavanja plata u javnom sektoru i penzija donekle moguće relativizovati, postepenim povećanjima do granice koja je budžetski podnošljiva. Utoliko pomenuti tekst pokazuje sklonost autora da potenciranjem problema javnih preduzeća i tvrdokornim insistiranjem na strogosti uslova o zadržavanju već smanjenih plata i penzija pokaže ekonomsku neodrživost Vučićevih nagoveštaja skorog i vidljivog napretka u životu velikog dela populacije. Strategija argumentacije u ovom tekstu je na višem nivou od puke propagande, ona počiva na spajanju direktno ili indirektno nepovoljnih ocena i numerički merljivih parametara iz različitih institucija, poput Fiskalnog Saveta, izveštaja Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave i izveštaja MMF.

„U saopštenju koje je MMF izdao nakon posete (misli se na posetu delegacije MMF-a Beogradu – prim. autora) naglašava se da je vladin plan ambiciozan, ali neophodan plan smanjenja zaposlenih kasni, a da su reforme javnih preduzeća vitalne za poboljšanje konkurentnosti, rasta i zaposlenosti u Srbiji. Godina 2016. je kritična za reforme u EPS-u, Srbijagasu, Železnicama Srbije, i nova vlada će morati brzo da dela u rešavanju nekih strateških državnih preduzeća koja su ušla u program... Prema tome – nema dalje, barem ne ovim putem koji Vlada Srbije vodi zemlju u protekle četiri godine, ukoliko se ne zagriže u ono što su do sada sve vlade od 2000. do danas uspešno izbegavale: „bolne i nepopularne reforme“ moraju postati još bolnije tokom ove i sledeće godine.“⁵

U istom metodološkom obrascu fragmentarnog čitanja izveštaja relevantnih ekonomskih i državnih institucija, Marković pokazuje nesklonost vlasti da realizuje proces racionalizacije broja zaposlenih u

⁴ Mijat Lakićević, „Supstanca“, *Novi magazin*, br. 260, str.7

⁵ Radmilo Marković, „Nema dalje, rođače“, *Vreme*, br. 1320

državnoj upravi i lokalnoj samoupravi, kao i kašnjenje u rešavanju strukturnih problema niza velikih javnih preduzeća, poput RTB Bora, hemijskog kompleksa koji čine pančevačka Azotara, MSK i Rafinerija, kompanije Galenika i Simpo, rudnik Resavica i drugi: „Od životne važnosti je da se reši problem kompanija koje državi prave gubitak, koje predstavljaju teret državi, kao i da se progura restrukturiranje i otpuštanje u velikim javnim energetskim i putarskim preduzećima. Propusti u ovim oblastima mogu da ozbiljno da ugroze fiskalne ciljeve i rast, navodi se u trećoj reviziji.“⁶

U sličnom kontekstu i sa istovetnom porukom, autor teksta koristi analize Fiskalnog Saveta i odgovarajućih ministarstava zaduženih za racionalizaciju državnih troškova.

Kao sastavni deo pisanja o Vladi Srbije tokom predizborne kampanje pojavili su se stavovi koji osporavaju napredak u pogledu rasta bruto društvenog proizvoda. Ova tema dobija na značaju jer ekonomski parametri sugerišu da će Srbija imati veći rast BDP-a nego što je predviđeno.

Pošto za nemali deo kritički nastrojenih medija bilo koja pozitivna vest o politici Aleksandra Vučića nije prihvatljiva, pribegava se postupku relativizacije konkretnog pozitivnog trenda. Tako u uredničkoj kolumni, nalogevoštaje pozitivnog trenda u ekonomiji Dragoljub Žarković ironizuje i relativizuje bez činjeničkog osnova, pokazujući ekstremno politički pristrastan stav: „Ali, zašto se mešaju u božija posla. Vučić je izjavio: ‘Ako budemo imali dve dobre kiše u julu i početkom avgusta, stopa rasta može da ide do 2,8 posto’. Prema njegovim rečima, to će biti jedna od najvećih stopa rasta u regionu, pa čak i u Evropi, tako da dogodine Srbija ‘ide na stopu rasta 4 do 4,5 posto’. Nešto pre toga je rekao da ćemo biti duplo jači od Nemaca, čak je i Boris Tadić primetio da je to besmislica.“⁷

Daleko konkretniji u formirajući negativnog imidža Aleksandra Vučića i SNS-a u oblasti ekonomije bio je novinar lista *Vreme* Milan Milošević, koji je prosek rasta u Vučićevoj Srbiji, u poslednje četiri godine video kao izrazito skromne uz kontinuitet odlaganja ozbiljnih i teških reformi: „Njegovi merljivi rezultati su skromni: mereno rastom GDP-a, četiri godine njegove vladavine su donele, po podacima Svetske banke stagnaciju +0,3 odsto. Stepen zaduženosti Srbije se povećava i približava kritičnoj granici, dok je njegova vlada tvrdila da upravo radi na tome da zaduženost bude održiva. Likvidacija velikih sistema većih gubitaša tek mu predstoji.“⁸

Sa istovetnim porivom ka relativizaciji koja vodi ka poništavanju bilo kakvog uspeha Vučićeve vlade, nedeljničnik *N/N* preko sagovornika Ljube Jurčića, predsednika Društva ekonomista Hrvatske, potkopava pomisao na bilo kakav pozitivan trend u srpskoj ekonomiji: „Danas u svetu postoji više od 20 zemalja sa stopama rasta iznad sedam odsto i tim tempom one će za 10 godina da uvođu svoj bruto domaći proizvod. Neke od tih zemalja su sa lošijom infrastrukturom i neobrazovanim stanovništvom od Srbije i Hrvatske, koje su prošlu godinu završile sa rastom BDP-a manjim od jedan odsto. I Srbija i Hrvatska imaju resurse, ljudе, infrastrukturu i kapacitete za dva-tri puta veću proizvodnju od postojeće, pa je sramota i uvreda za građane što se zvaničnici hvale stopama rasta od dva ili tri odsto.“⁹

⁶ Isto

⁷ Dragoljub Žarković, „Suđenje Miškoviću-Daj šta daš ili kako ovi na vlasti tvrde da neće da se mešaju u pravosuđe, sve se nadajući da će da padnu dve dobre kiše i da budemo bolji od Nemaca“, *Vreme*, br. 1329

⁸ Milan Milošević, „Tuga pobednika“, *Vreme*, br. 1321

⁹ Ljubo Jurčić, „Sramota je hvaliti se rastom od dva odsto“, intervju sa Milanom Ćulibrkom, *N/N*, br. 3414, str. 32

Pored ekonomije, sporna je i borba protiv organizovanog kriminala i korupcije. U opsežnom „istraživačkom“ projektu, novinarka mreže CINS pokušala je da prikaže skromne efekte u borbi države protiv korupcije. Istraživanje nastoji da pokaže da je borba protiv korupcije više medijsko-politički spektakl nego ozbiljna akcija države u pravcu uspostavljanja reda i zakona u zemlji. Implicitno se čitaocu i javnosti sugeriše da je borba protiv korupcije neefikasna, te da je u funkciji rejtinga političara, kao i svaki „medijsko-politički spektakl“: „Istraživanje CINS-a pokazuje da, iako je borba protiv korupcije istaknuta kao prioritet svake vlasti u poslednjih desetak godina, ona se u praksi svodi na medijske najave i hapšenja pred kamerama. Njih prati veliki broj krivičnih prijava, znatno manje optužnica i još manje osuđujućih presuda. Kada i dođe do presude, obično je reč o uslovnim kaznama. Češće se procesuiraju ‘sitna’ korupcija.“¹⁰

Nakon što je što direktno, što indirektno, stvorena izrazito negativna slika o radu Vlade na polju ekonomije ili borbe protiv kriminala, potrebno je bilo ukazati na sumornu sliku stvarnosti u lokalnim samoupravama u kojima su naprednjaci dobili natpolovičnu većinu. Ovakvim pristupom trebalo je postići dvostruki efekat. S jedne strane, poslati poruku građanima drugih lokalnih sredina kako naprednjaci dolaze na vlast i šta je ishod vladavine SNS-a. S druge strane, indirektna poruka je šta se dešava u situaciji kada SNS ima natpolovičnu većinu u bilo kom predstavništvu, s ciljem da se stvori asocijacija kakva vrsta socijalnog, ekonomskog, pravnog i svakog drugog haosa je moguća, ukoliko kojim slučajem do takve natpolovične većine dođe u Skupštini.

U tekstu posvećenom opštini Mionic, u kojoj SNS ima natpolovičnu većinu, novinar nedeljnika *Vreme* u satirično-ironičnom kontekstu i politički otrovnom smislu govori o vlasti najjače stranke u Srbiji, prikazujući je kao istinski nesposobnu da rešava svakodnevne probleme građana. Ujedno se ista vlast prikazuje kao moralno problematična, kako sa stanovišta sticanja sadašnjih pozicija, tako i sa stanovišta njenog vršenja, koje je lišeno sposobnosti unapređenja opštег dobra. U tekstu „Ne radi ni jedini semafor – Mionica, mesto u koje je stigla SNS budućnost“ novinar Dragan Todorović pokazuje najpre problematičnost naprednjačke pobede na lokalnim izborima. Pobeda se dogodila, prema mišljenju autora, na politički nedopušten način – podmićivanjem osiromašene populacije i zastrašivanjem. Akteri pomenutih politički prljavih poslova bili su brat premijera Srbije, Andrej Vučić i kontroverzni biznismen Zvonko Veselinović: „Naprednjaci su se zbilja potrudili da postignu rekordni rezultat, narodu su deljene namirnice, kauči, šporeti, iz kamenoloma u Struganiku, koji je zakupio biznismen Zvonko Veselinović, besplatno su napisani seoski putevi, na licu mesta, tokom kampanje i izbornog dana, bili su aktivisti SNS-a sa strane, predvođeni Andrejom Vučićem, koji je viđan u društvu poznatog biznismena Panića. Bilo je i ‘manjih neprijatnosti’, na dan izbora pretučen je kandidat DS-a za predsednika opštine, Milan Gavrilović, koga je presrelo desetak ošišanih, jednoobrazno obučenih momaka“.¹¹

Sporno stečena vlast SNS postupa krajnje volontaristički i štetno po građane Mionice. Dve negativne pojave vezuju se za njeno postupanje – imenovanje nekompetentnih kadrova i nesposobnost u rešavanju konkretnih svakodnevnih problema. Simbol ovog drugog je pokvaren semafor, za prvu pojavu pregršt dokaza, prema mišljenju novinara *Vremena* Dragana Todorovića: „Jedini semafor u varošici od izbora nisu uspeli da poprave, na čelna mesta javnih preduzeća i ustanova postavljaju ljudе sa kupljenim diplomama. U Skupštini opštine, tražili su da pokažu diplome, i predsednik opštine, i njegov zamenik, i

10 Ivana Jeremić i Milica Stojanović, „Spektakl pred kamerama, muk u sudnicama“, *Vreme*, br. 3414

11 Dragan Todorović, „Ne radi jedini semafor“, *Vreme*, br. 1318

direktor Čistoće, koji nije imao ni srednju školu, a sada kao ima neki fakultet, sve su ignorisali. Ima za poslјavanja, ali bez konkursa, kao u valjevskom ‘Krušiku’, gde je direktor neka familija Tome Nikolića. Na ceduljici sa imenom kandidata, dovoljan je potpis predsednika opštine, to je ‘konkurs’.“¹²

Ako bi se tražio opis vlasti Aleksandra Vučića u poslednjima nedeljama kampanje i nekoliko nedelja nakon održavanja izbora, deskripcija i evaluacija vlasti bila bi izrazito negativna. Autoritarni lider, nesklon demokratiji, volontaristička i stranački motivisana imenovanja u javnu službu, slabili nikakvi rezultati, gomila teških izazova u socijalno-ekonomskoj sferi koji po svojoj „prirodi“ i učincima gotovo da uvode zabranu o bilo kakvoj mogućnosti pozitivnog narativa o vlasti, endemska nesloboda medija na koji se nadovezuje atmosfera straha i šire socijalne apatije. Rečju, slika Srbije je slika zarobljenog taoca u gotovo bezizlaznom stanju.

Izbori – intenzivni politički rat aktera nejednake snage i ugleda

Ipak centralno mesto u pisanju nedeljnika bili su izbori. Pisanje je sistematično, detaljno i sveobuhvatno. Kao takvo ono je obuhvatilo sve aspekte izbornog procesa, uključujući i otvaranje mnogih pitanja koja su svesno zanemarivana van, striktno gledano, izborne kampanje. Reč je o pitanjima dovoljne reprezentativnosti svih delova Srbije u Skupštini, dvostepenom cenzusu za koalicije i stranke, uređenosti biračkog spiska, načinu finansiranja stranaka, stepenu informisanosti građana koji učestvuju u izbornom procesu i slično. Sva ova u osnovi legitimna i opšta politikološka pitanja nisu pokrenuta slučajno tokom, a posebno, nakon izbora. Cilj je da se preko njihovog otvaranja i naknadne elaboracije indirektno bac senka na politički legitimitet pobednika.

U analizi i vrednosnoj oceni neizostavna je bila interpretacija političkih profila učesnika u procesu, konsideracija njihovih potencijala i šansi, tok izborne kampanje uz diskusiju u mogućim pravcima politike nakon izbora.

Treba primetiti da je ponovo u epicentru novinarskih napisu, pod uticajem opozicije i sa jasnom političkom namerom, potkopavanje demokratske legitimacije pobednika. Ovakav pristup manifestovan je dramatičnim, na momente i tenzičnim, elaboriranjem uslova pod kojima se izbori događaju, te uz detaljnu analizu dana glasanja i rada Republičke izborne komisije.

Nakon prebrojavanja glasova usledila je i svojevrsna borba za interpretaciju izbora. Isto tako, u danima konstituisanja Skupštine, čitav arsenal kritičkih natpisa pojavio se o atmosferi u radu Skupštine, uz stalno dokazivanje da sadašnji saziv predstavlja vrhunac političke dekadencije u novijoj parlamentarnoj istoriji Srbije.

Radikalno kritički nastrojeni mediji, kao po nepisanom profesionalnom pravilu i sa jasnom političkom orientacijom, odricali su Vučiću i SNS-u demokratsku legitimaciju i evropsku opredeljenost tokom i

12 Isto

nakon izborne kampanje. Osim toga, mediji koji u domenu unutrašnje politike imaju određeni nivo razumevanja za poteze vlasti, poput nedeljnika *Pečat*, ili mediji koji otvoreno podržavaju Vučića kao što je to slučaj sa *Informerom*, u svojim kolumnama glavnih urednika i važnih saradnika, potencirali su antideržavno ponašanje opozicije, nedostatak političkog i moralnog senzibiliteta, neutemeljenost opozicije u biračkom telu i spremnost na bezuslovnu saradnju sa Zapadom. Izbori kroz prizmu nedeljne štampe i uredničkih kolumni prikazali su stanje političke rovovske borbe, rečnik optužbi i kontraoptužbi u kome su često retorička sugestivnost, najjasnije manifestovana u hermetičnim stavovima i personalno-političkoj etikeciji zamenili racionalno i kritičko pisanje i diskusiju.

„Večito“ ponavljanje istog – Aleksandar Vučić u izbirnoj kampanji

U napisima koji su se neposredno bavili kampanjom, lider SNS Aleksandar Vučić prikazan je u najvećem broju nedeljnih novina sa istim negativnim naboljem koji je pratio i izveštavanje i interpretaciju aktivnosti izborne kampanje. Razume se da su u centru napisa bile predizborne aktivnosti samog premijera i lidera SNS i okolnosti pod kojima se odvijala kampanja.

Ako bi se u najkraćem sažimala slika Vučićevog učešća u izborima, onda bi se ona svela na slogan: „Dominacija autoritarnog lidera u nefer izbornima uslovima“. Vučićeva kampanja zamišljena je kao stalno obraćanje prosečnom biraču prema kome ovaj političar ima ambivalentan odnos – privlačenja i odbijanja. Vučić u kampanji teži da ispuni ili pak podstakne pozitivna očekivanja kod prosečnog birača. S druge strane, tog i takvog birača se gnuša: „Oni koji poznaju Aleksandra Vučića, prošlog, sadašnjeg i, po svemu sudeći, budućeg premijera Srbije, šire glasine da je tajna njegovog uspeha u besprekornom poznavanju prosečnog stanovnika Srbije. Poznavanju, ali preziranju, kažu, jer on traži glas od onih kojih se gnuša.“¹³ Prema pretpostavci novinarke Zore Drčelić, Vučićev mahom socijalno-ekonomski aktivizam u kampanji ima naglašeno razvojnu komponentu. Medijska upotreba društvenog razvoja jedno je od podsećanja na parole iz doba socijalizma „Nema odmora dok traje obnova“.¹⁴

Posebnu ulogu u Vučićevoj kampanji, ironično primećuje novinarska Zora Drčelić, ima i simbolika kamena temeljca, čiju biblijsku simboliku izražava građenje crkve Hristove, prema Božijem planu. Ironijski gest u pisanju na ovom mestu postaje oruđe za ismevanje i nipođaštavanje, a u krajnjem smislu, i odbacivanje ideje da Vučić i SNS mogu bila šta grade, tačnije učine bilo šta konstruktivno i pozitivno za Srbiju. Priča o kamenu temeljcu iskorisćena je kao metafora, bilo za ironično prikazivanje Vučićeve ideje o napretku Srbije, bilo kao simbol upotrebe javnih resursa u cilju promocija njega i koalicije koju predvodi.

Da se Vučić u kampanji tretira kao autoritarni „majstor za korišćenje“ medija, potvrđuje i analiza njegovog slogana. Istovremeno autoritarna ličnost koja sebe potvrđuje u pobedama i dominaciji nad političkim konkurentima uživa u stanju medijske neravnopravnosti i zakonske neregularnosti.

13 Zora Drčelić, „Šta čeka Srbiju“, *Vreme*, br. 1320

14 Isto

U pogledu ovog prvog, slogan SNS-a „Ujedinjeni možemo sve“, tumači se kao parafraza američke kampanje i engleskog izraza koja jasno ukazuje na autoritarne političke prirode: „Vučić je donekle preuzeo poznatu englesku frazu (koju Pink Flojd razrađuje u albumu *The Wall*) ‘United we stand, divided we fall’, kombinovano sa prvim Obaminim pobedničkim sloganom ‘Yes, we can’. Moguće, ali ne izgleda verovatno da su među glavnim ciljnim grupama SNS-a poznavaoci engleske rok muzike i američkih izbora iz 2008. godine. „Vučićev slogan je više u skladu sa njegovom vlastitom političkom prirodnom: ‘ujediniti’, tj. objediniti pod sobom što više moći, zauzeti što šire političko polje, uspostaviti se i još više potvrditi kao vođa, odnosno kao autoritarni lider koji onda ‘može sve’. Vučić nije izabrao da govori u svoje ili u ime svoje stranke, ili da samo predstavlja volju svojih birača – njegova je ambicija bila i ostala da pod sobom ima celinu države i vlasti. Da je to tako svedočanstvo su i sami ovi izbori, nepotrebni, kako rekosmo, jer je većinu, i to komotnu, imao i do sada.“¹⁵

Vučićev intenzivni stil kampanje zasnovan je na komparativnoj prednosti nad ostalim takmacima u izbirnoj trci. Prednost je ubedljiva, a njen izvor je novac: „Pare diktiraju broj bilborda – Vučić tu tuče sve ostale zajedno sa barem 10:1 – i medijsko propagandni prostor pred izbore koji neće ništa promeniti, osim što će možda promešati par štihova. Ne tako važnih, uostalom. Jer, Vučić ne samo da drži ceo šip u ruci već diktira i pravila igre.“¹⁶

Faktička premoć Vučića i naprednjaka koja se u ovom tekstu nagoveštava razvija se u sklopu ideje o, najblaže rečeno, spornom legitimitetu aktuelnih izbora. U tom kontekstu, pored već navedene priče o broju bilborda, pokrenuta je i tema medijske zastupljenosti stranaka u elektronskim medijima. Da bi se stvorila slika o neravnopravnosti učesnika, a samim tim i potkopala demokratska legitimacija izbora u celini, citirani su različiti nedovoljno precizni i kredibilni izvori, čiji su nalazi bili politički „korisni“.

Tako, na primer, u nedeljniku *NIN* novinarka Vera Didanović piše: „Prema analizi izveštavanja elektronskih medija sa nacionalnom frekvencijom agencije Kliping, u periodu od 1. do 7. aprila, na primer, zastupljenost izbornih takmaka izrazito je neravnopravna. U korist vladajućeg SNS, naravno – njima i njihovim partnerima posvećeno je čak 3.828 sekundi, što je gotovo tri puta više od drugoplasirane koalicije oko SPS (1.365 sekundi). Opozicije je moglo i da nema, ali je ipak bilo, tako da nema na šta da se žali: koaliciji SDS-LDP-LSV pripalo je 1.225, DS-u 1.194 a DSS-Dveri 835 sekundi. Ko nije mnogo treptao, mogao je da vidi i pokret „Dosta je bilo“ (28 sekundi) ili Savez vojvođanskih Mađara (20 sekundi) – što je, primetili su analitičari, manje i od malo poznate Ruske stranke kojoj je pripalo 66 sekundi programa. O ravnopravnosti, kao jednom od ključnih uslova legitimnosti izbora, još manje se može govoriti kad se u obzir uzme medijska zastupljenost članova Vlade, koji rado primenjuju provereni recept korišćenja državne funkcije za slanje predizbornih poruka. Tako posmatrano, članovi naprednjačke koalicije „osvojili“ su čak 61,5 posto, dok je celokupna opozicija moralna da se zgura u 29,9 posto političkog programa emitovanog u glavnim informativnim emisijama.“¹⁷

Neravnopravnost u medijima koja je potencirana kod opozicionih političara i radikalno kritičkih medija nije bila jedina zamerka SNS-u i izbornom procesu. Narativu o neravnopravnosti u predstavljanju učesni-

15 Novica Milić, „Čitanje izbora“, *Novi magazin*, br. 260, str. 15

16 Isto, str. 21

17 Vera Didanović, „Rijaliti pobeđuje“, *NIN*, br. 3407, str. 16

NOVA POLEMIKA O PRVOJ I DRUGOJ SRBIJI

Za Nedeljnik pišu i govore Milo Lompar, Latinka Perović, Dubravka Stojanović, Zoran Ćirjaković, Muharem Bazdulj...

Nedeljnik
IZDANJE
GOSTUJUĆI INTERVJU
DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

IZBORNİ SPECIJAL
POBEDNIK GUBITNIK

VUČIĆ

- Trijumf u Vojvodini
- Potvrđen broj glasova sa prešlih izbora
- Osiguran mandat

RADULJOVIĆ, ŠEŠELJ, PAJTIĆ, ĐAĆIĆ, OBRADOVIĆ

VUČIĆ

- Gubitak više od 25 poslanika
- Zavisnost od koalicionih partnera
- Jača opozicija

TADIĆ, ČANAK, ČEDA, BORKO, PAJTIĆ

KOMENTARI I ANALIZE

Zoran Panović (prvi put u Nedeljniku), Slobodan Reljić, Draža Petrović, Veljko Lalić, Nenad Čaluković...

POKLON R MAGAZIN

EKSKLUSIVNA ANALIZA ČETVORICE VODEĆIH RUSKIH EKSPERATA O IZBORIMA U SRBIJI

Nedeljnik, 28. 4. 2016.

ka izborne trke, pridružena je i priča o nedostatku ozbiljne izborne teme i dijaloga i polemike ključnih političkih ličnosti i stranaka. Tako, već pominjana Vera Didanović, novinarka *N/N*-a, primećuje da je izborna utakmica 2016. na nacionalnom nivou bez jasne teme, kao i da medijsko predstavljanje stranaka, posebno vladajuće, zbog intenziteta i detaljnog praćenja na elektronskim medijima podseća na rijaliti programe: „Ako su izbori raspisani iz stranačkih razloga, kao što veruju analitičari, personalno prepucavanje logična je zamena za nedostatak teme koja bi glasanju dala smisao od opštег interesa.“¹⁸

Uporedo sa već navedenim temama u pristupu problematici izbornih uslova, razvijana je teza o tobožnoj „tabloidizaciji“ istraživanja javnog mnjenja tokom predizborne kampanje. Razlog za razvijanje implicitno negativnog stereotipa o istraživačima javnog mnjenja je u rezultatima istraživanja koja se često objavljaju tokom kampanje. U proleće 2016, tokom različitih istraživačkih ciklusa koje su sprovodile različite i konkurenčne agencije na tržištu, dva nalaza bila su ključna – dominacija naprednjaka i borba za opstanak svih opozicionih lista, izuzev SRS-a.

O fenomenu „tabloidizacije“ istraživanja javnog mnjenja pisao je *N/N* s očiglednim ciljem da istraživanja predstavi kao propagandno oruđe vlasti i da ujedno pokuša da dokaže kako je nemoguće prihvati vlast SNS-a, bez tendenciozne manipulacije istraživača i medija, neravnopravnog tretmana opozicije u medijima, pritska na građanstvo, i različitih oblika neregularnosti na pravno-institucionalnom i konkretnom političkom planu. Rečju, treba stvoriti mreže pojmove koji će izbor SNS-a u svesti čitaoca predstaviti kao proizvod prinude ili zablude ili i jednog i drugog. U kontekstu te i takve pojmovne sheme, građani Srbije ne žive ili nikad ne bi mogli da žive u demokratskom poretku u kome je vodeća stranka SNS-a.

Aktuelni poredak je pseudodemokratski, ili čisto formalno demokratski, bez ikakvog socijalno utemeljenog i institucionalno zasnovanog sadržaja. U navodnoj pseudodemokratiji i istraživanja javnog mnjenja su instrument za stranačku propagandu i idolatriju vođe. Život u navodnoj pseudodemokratiji počiva na strahu građana, a strah građana, prema mišljenju, novinarke Dragane Pejović, vodi u neiskrenost: „Na kvalitet ankete utiču i brojni strahovi s kojima se srpski birači nose godinama, pa i najnoviji – strah od činjenice da se s druge strane žice svakodnevnojavlja glas koji pita da li ćete glasati za SNS. Možda je ljudski biti neiskren i reći – da“.¹⁹

Izbori su na različite načine, veoma detaljno dovođeni u pitanje. Argumenti protiv legitimite izbora mogu se podeliti na argumente koji su plasirani pre i posle dana glasanja. Skup tih argumenata mogao bi se nazvati skupom argumenta koji su smisljeni u cilju demokratske delegitimizacije izbora.

Delegitimizacija izbora imala je više uzajamno povezanih motiva i mogućih ishoda. Opozicioni političari koristili su je, bilo kao unapred smisleni alibi za neuspeh, bilo kao motivaciju za „uspavani“ deo biračkog tela. Osim toga, argumentacija o delegitimizaciji izbora nakon dana glasanja korišćena je za reaktiviranje ideje o ujedinjenoj opoziciji i za širi kontekst građanskog okupljanja, čiji je povod bilo nezakonito rušenje nekoliko objekata u beogradskom naselju Savamala. Poseban dodatak ovog procesa medijske delegitimizacije izbora je rat oko interpretacije rezultata. Ova političko-medijska epizoda pokazala je koliko je visok i krajnje začuđujući nivo relativizacije u poimanju matematički preciznih i politički više nego jasnih odnosa snaga u biračkom telu i institucijama sistema.

18 Isto, str. 16

19 Dragana Pejović, „Velika borba malih brojeva,“ *N/N*, br. 3407, str. 9

U pogledu osporavanja pravnog aspekta izbornog procesa, problem se pojavio sa navodnim postojanjem falsifikovanih izbornih lista. U tekstu koji nosi bombastičan naslov „Već je neregularno“, novinarka Vremena Tanja Tagirov piše: „RIK je dopustio da se falsifikovane izborne liste nađu na glasačkim listićima, predsednik ove komisije je u ostavci, listići će biti sećeni u nekoj privatnoj štampariji u Borči, glasači u dijaspori nemaju gde da glasaju, birački spiskovi su nesređeni.“²⁰

Istovremeno i javno iskazana pomisao da bi policija, eventualno u civilu, mogla da prati tok glasanja i spreći incidente, protumačena je kao oblik političke i psihološke represije, odnosno kao dokaz su izbori endemski neregularni i to pre nego što se dogodili.

Osim određene doze neregularnosti koju bi potencijalno imala ova mera, ona pokazuje i da je ministar Nebojša Stefanović loš poznavalac policijskog posla, kako to navodi Miloš Vasić, novinar *Vremena* u tekstu „Nadzor nad čoravom kutijom“: „Ograničen je mogući broj zloupotreba glasačkog procesa na licu mesta: nered i nasilničko ponašanje; pokušaj ubacivanja više unapred donetih glasačkih listića; lažna identifikacija ili pokušaj ponovnog glasanja na šta treba da ukaže kontrola ultraljubičastom lampom itd. Svi ti prekršaji dadu se rešiti efikasno intervencijom biračkog odbora, kontrolora i – ako baš treba – pozivom lokalnoj policiji. Sve je to smišljeno upravo zato da bi biračko mesto ostalo koliko god je to moguće slobodno, rekao bih i ‘eksteritorijalno’, u odnosu na izvršnu vlast koja je tu da pomogne u ekstremnim slučajevima koje smo opisali. Saradnja policije u transportu glasačkih listića do mesta na kome će se brojati postoji oduvek i na nju nije bilo primedbi; ako je na to mislio ministar, nije trebalo – to već postoji. I dalje nije jasno odakle mu ta nesrećna ideja o prisustvu policije na biračkim mestima, ali u to se ne vredi upuštati: imao je on svakakvih ideja... Ministar unutrašnjih poslova očito pojma nema o policijskom zanatu, a kamoli o parlamentarnoj demokratiji: tako nešto dostoјno je Nušićevih sreskih načelnika, radikalnih seoskih harangera ili oznaških specijalista iz 1946.“²¹

Kao neka vrsta zaokruživanja čitave priče o neregularnosti izbora, pojavio se tekst o neurednom biračkom spisku koji je posledica neažurnosti državnih institucija. Ova okolnost prikazana je kao nemar države koji baca senku nad demokratskom procedurom, a situaciju oko broja birača, tačnije nivoa participacije građana u političkom procesu čini konfuznom. Teret odgovornosti je na aktuelnoj vlast, čija se u tom trenutku izvesna pobeda čini problematičnom.

U prilog tezi o „strašnim gresima“ srpske države odnosno spornom karakteru srpske demokratije navodi se i poređenje sa Avganistanom: „Tvrdoglavu ignorisanje činjenice da u Srbiji faktički ne živi nominalnih 7.131.787 građana već onoliko manje koliko ih je trajno nastanjeno u rasejanju predstavlja obezvredovanje izbornih i svih relevantnih analiza, makroekonomskih i demografskih projekcija. U ukupno stanovništvo Republike Srbije evidentirano na dan popisa 2011. godine nisu uključeni građani odsutni iz zemlje zbog rada ili boravka u inostranstvu najmanje godinu dana u kontinuitetu, ili odsutni kraće od jedne godine sa iskazanom namerom da borave u inostranstvu godinu dana ili duže. Takođe, u ukupno stanovništvo nisu uključeni ni studenti na školovanju u inostranstvu pod uslovom da ne dolaze najmanje jednom nedeljno u Srbiju, bez obzira na dužinu njihovog odsustva iz zemlje... Prosto je neverovatno da u Avganistanu bez značajnije glasačke tradicije pod pretnjom talibanskog terora na održanim parlamen-

20 Tanja Tagirov, „Već je neregularno“, *Vreme*, br. 1320

21 Miloš Vasić, „Nadzor nad čoravom kutijom“, *Vreme*, br. 1319

tarnim izborima iste godine izlaznost bude preko 60 odsto, za razliku od mirnodopske Srbije i regularnih izbornih uslova sa jedva 53 odsto izašlih građana.“

Posebno interesantan i politički provokativan bio je način na koji su interpretirani rezultati izbora. Koaliciona lista oko SNS „Srbija pobeduje“ dobila je 48,3 odsto glasova, odnosno par desetina hiljada glasova više nego na prošlim izborima, ali zbog ulaska u Skupštinu većeg broja opozicionih lista, zapravo znatno manje poslanika nego 2014. godine (131 umesto 158). Socijalisti su drugi, sa 80.000 glasova manje i manjim uticajem u Skupštini, budući da imaju 18 mandata u sadašnjem sazivu Parlamenta Srbije. U Parlament se vratila SRS sa skoro 300.000 glasova. DS je ostala u Parlamentu sa gotovo identičnom brojem glasova. Koalicija Tadić-Jovanović-Čanak, zadržala je skupštinski status, ali je daleko manje osvojila nego što su to osvojile pojedinačno ili koalicionalo stranke koje pripadaju ovoj političkoj orientaciji 2014. U Skupštinu su ušle koalicija DSS-Dveri i Pokret „Dosta je bilo“ eks-ministra Saše Radulovića, zatim manjinska stranka SVM, te partija muftije Zukorlića i sandžačkog lidera SDA Sulejmana Ugljanina. Parlament je ideološki heterogeniji, politički reprezentativniji u vrednosnom smislu, ali njime ideološki gledano dominiraju proevropske stranke i SNS. Istovremeno, SNS je ubedljivo pobedio u većini srpskih opština, ali i u Vojvodini gde je preuzeo pokrajinsku vladu, poslednje uporište demokrata.

Izbori su imali i svoju mini post-izbornu krizu. Naime, u izbornoj noći, postojale su sumnje o statusu dve izborne – liste „DSS-Dveri“ i koalicije „LDP, LSV, SDS“. Obe liste su nakon brojanja i objavljuvanja preliminarnih nepotpunih podataka Republičke izborne komisije za mali broj glasova bile ispod izbornog praga od pet odsto. Strah od „krađe“ glasova javio se na izbornim mestima gde su se izbori ponavljali. Ove dve liste zajedno sa Demokratskom strankom i Pokretom „Dosta je bilo“ organizovale su zajednički miting četiri dana pre ponovljenog glasanja. Obe liste ušle su u Parlament, premda su naprednjaci na svim biračkim mestima još ubedljivije pobedili. Čin ujedinjenja opozicije dobio je različite i uzajamno suprotstavljene interpretacije.

Rezultati nisu ostali bez interpretacije koja je više nego jasno istakla različite pristupe i političke orientacije štampanih medija. U pisanju kritičkih medija jasno se vidi šta znači akcentiranje određenih statističkih parametara u poželjnom političkom ključu za njihovo političko i vrednosno opredeljenje. Tako glavni i odgovorni urednik radikalno kritičnog lista *Vreme*, Dragoljub Žarković, kategorički tvrdi: „Vučić teško podnosi poraze, a gubitak broja mandata s koalicijom ojačanom PUPS-om jeste objektivno najava kraja popularnosti ove stranke, ma koliko njegovi trbuhozborki tvrdili da je raspisivanje prevremenih republičkih izbora bilo u funkciji što ubedljivije pobede na pokrajinskim i lokalnim izborima.“²²

Ovaj opozicioni nedeljnik u kontinuitetu insistira na stavu da je Vučić, uprkos brojčano većem rezultatu od 2014. godine, izbore izgubio, te ukazuje na nervozu redovima aktuelne vlasti: „Primetna nervosa kod onih koji su osvojili najviše glasova može se objasniti jedino time da nisu zadovoljni izbornim rezultatom. Čitava poenta raspisivanja izbora bila je da se potvrdi politička nadmoć SNS-a i relaksira njen položaj u odnosu na ostale. To, očigledno, nije uspelo.“²³

22 Dragoljub Žarković, „Izborni dribling u narodnom šesnaestercu“, *Vreme*, br. 1312

23 Jovana Gligorijević, „Bes, bahatost i glasački listići“, *Vreme*, br. 1322

Sličnu poruku, doduše sa mnogo više smisla za političku realnost, poslala je i novinarka *Novog magazina*, Jelka Jovanović: "Vanredni parlamentarni i redovni pokrajinski i lokalni izbori potvrdili su da je Aleksandar Vučić političar sa daleko najviše poverenja građana, a njegov SNS vodeća stranka na svim nivoima. Ipak, pobeda iako velika nije ni približno trijumf, pošto je vladajuća koalicija ispustila raniju ubedljivu većinu, a sam SNS pao je ispod proste većine."²⁴

Izbore je na sebi svojstven način, sa dozom cinizma i otvorenim radikalnim otklonom prema aktuelnoj vlasti prokomentarisao i pesnik Matija Bećković. On je u intervjuu nedeljniku *N/N* rekao da je demokratija „prilika da na svim ekranima gledamo isto lice“, aludirajući na visok stepen prisustva Aleksandra Vučića na TV-u, ujedno potvrđujući stav velikog dela srpske elite da je negativna opsesija Aleksandrom Vučićem, ma šta on radio, ključna politička orientacija. O regularnosti izbora, Bećković je ironično primetio sledeće: "Možda je jedino nedostajala čorava kutija za opoziciju".²⁵ Na negativnu ocenu izbora, njihovu suštinsku neregularnost, nadovezao se i krajnje logično i od Bećkovića očekivani otklon prema proevropskoj politici Aleksandra Vučića. Ponovo je na delu bio moralistički i pseudozdravorazumski patriotizam koji je vidljiv u sledećem citatu: "Zar ne bi bilo tačnije ako bismo kazali da Zapad vodi politiku Vučića, a ne Vučić politiku Zapada. To možete čuti i u reklamama za decu. Zato mu niko ništa i ne zamera. Kao da je reč o pozorišnim grupama, a ne o političkim partijama, kao da je reč o profesionalnim glumcima, a ne o političarima. I o pozorišnim repertoarima, a ne o političkim programima. Reditelj je taj koji uloge dodeljuje i od njega zavisi ko će koju ulogu tumačiti. Premijer je u prošloj pozorišnoj sezoni tumačio ulogu nacionaliste, a u ovoj mondijaliste. Nije veliki glumac, ali je daleko bolji nego što sam mislio. U svakom slučaju, nije odgovoran za ono što govori. Kao što nijedan glumac nije odgovoran za ono što je govorio kao Ričard Treći ili činio kao Otelo".²⁶

U semantičkoj podudarnosti sa porukama Matije Bećkovića, sa novinarskom britkošću koja je različita od pesničke imaginacije i urođene oštromnosti, novinarka Vera Didanović ukazala je na sporni karakter izbora, na senku koja navodno pada na njihov demokratski legitimitet: "Verovatno da će, s vremenske distance, umesto po plasmanu stranaka, aprilski izbori pre biti zapamćeni po činjenici da je izgubljeno ono što je izgledalo kao nesumnjivo petooktobarsko dostignuće – održavanje slobodnih izbora bez razloga za nepoverenje u dobijeni rezultat. Jeste, duduše, da su i 2012. naprednjaci u politički život vratili pojam 'izborne krađe', ali se on nije dugo održao, s obzirom na to da su, čim su došli na vlast, i sami zaboravili na sudbinu džaka sa izbornim listićima kojim su podizali temperaturu između dva kruga predsedničkih izbora. Ovoga puta je, izgleda, upravo sumnja u regularnost izbora onaj element oko koga su se ujedinili i vlast i opozicija i sluđeni građani".²⁷

Ukazivanja na neregularnost, na izostanak realizacije Vučićevih stranačko-političkih ambicija, zaključena su pseudoteorijskom konstrukcijom o „nezrelosti mase“ koja beži od odgovornosti i rizika i pokazuje lojalnost vodi. Svojevrsnu parafrazu Fromove misli o bekstvu od slobode izložio u naučno popularnoj formi prof. dr Zoran Stojiljković sa Fakulteta političkih nauka: „Neću da kažem da građani Srbije imaju nedemokratsku, ali imaju tek protodemokratsku poziciju. Mi bismo voleli da izaberemo domaćina koji

24 Jelka Jovanović, "Mala razlika, velika promena," *Novi magazin*, br. 261

25 Matija Bećković, „Samo je falila čorava kutija za opoziciju,” intervju sa Radmilom Stanković, *N/N*, br. 3409, str. 16

26 Isto, str. 17

27 Vera Didanović, „Čista победа, sumnjav rezultat,” *N/N*, br. 3409, str. 9

‘pokriva’ sve naše rizike. To je neka vrsta braka iz računa, i sve dok u tom braku imamo neke benefite, ili nas ‘domaćin’ uspešno i ubedljivo laže, mnogo bolje od drugih, mi mu verujemo i izbegavamo ono što se zove rizik... Očito je da su naši ljudi autoritarni. Autoritarna struktura želi upravo tu vrstu braka iz računa, ali tu niko nije naivan. Tu je i tradicija brzog zaborava: zaklinjanja, pa onda zbacivanja i ubijanja bivših monarha i političkih lidera. Kratak put od ‘ljubičice plava’ i najvoljenijeg sina naroda i narodnosti do ‘najvećeg krvnika srpskog naroda’ samo je dokaz kako se te epizode smenjuju.”²⁸ Ova Stojiljkovićeva ocena upotpunjuje narativ o pseudodemokratiji kao glavnom obeležju političkog poretku u Srbiji.

Drugačiji, dosta izbalansiraniji, pogled na rezultate izbora dat je u nedeljniku *Pečat*. Za razliku od novinara *Vremena* koji su svi listom potencirali neuspeh vlasti, u tekstu „Noć dugih izbora“, novinar Nikola Vrzić sažeto i precizno komentariše poziciju Vučića i SNS-a: "Aleksandar Vučić, predsednik Srpske napredne stranke, dobio je i izgubio je na izborima održanim u nedelju 24. aprila. Za prvo je zaslužan srpski narod, za drugo Belgijanac Viktor d'Ont. Ili pak Amerikanac Kajl Randolph Skot?"²⁹

Konfuziju oko izbornih rezultata, jasno je prepoznao i opisao urednik nedeljnika *Pečat*, Milorad Vučelić: "Da je neki neznanac i namernik iznenada banuo u Srbiju i gledao programe televizijskih stanica u izbornoj večeri i noći 24. aprila, trebalo bi mu prilično truda i usredsređenosti kako bi dokučio da je na republičkim izborima održanim toga dana ubedljivo i sa neverovatno velikim rezultatom od gotovo pedeset odsto glasova građana pobedio Aleksandar Vučić. A kako bi se to uopšte moglo znati kada su svi televizijski i radijski studiji, na čelu sa RTS-om, bili naprosto zaposrednuti od strane predstavnika žutih stranaka i njihovih aktivista u najšire mogućem dijapazonu i spektru u kojem nije nedostajala nijedna od njihovih žutila. Oni su manje-više onako bez veze, sa primesama lažne učenosti koja je trebalo da prikrije trivijalnost njihovih 'ideja', tumačili izbornu volju građana, a uz potpuno odsustvo pažnje i odnosa prema činjenicama i pobedniku. Predano su se bavili proizvoljnim nagađanjima o svemu i svačemu i čeznutljivo navijali da neki od njihovih favorita dobaci do cenzusa, ili podbaciti, i tako uđe u središte opšte pažnje. Uzgred rečeno, skoro svi odreda našli su neko dobro uhlebljenje unutar Vučićeve vlasti. Malo su u tu svrhu promenili dlaku, ali im je čud ostala ista".³⁰

Ipak, mimo realizma u proceni rezultata izbora od strane urednika i novinara *Pečata*, stav o ishodu izbora je takav da je SNS na izborima loše prošla, uprkos većem broju glasova nego 2014. godine, i nasuprot činjenici da je u dve godine vlasti Aleksandra Vučića, Vlada Srbije sprovodila mere štednje, pokušavala da popravi regionalne odnose i aktivno učestvovala u procesu rešavanja kosovskog pitanja u okviru Briselskog sporazuma.

Da sumiramo, „nedemokratska“, „neuspšena“ autoritarna vlast organizovala je izbore bez naročitog i ozbiljnog političkog povoda u uslovima koji su bili radikalno neravnopravni. Represija, medijska manipulacija i upotreba javnih resursa glavne su karakteristike izbornog procesa u očima najvećeg broja srpskih nedeljnika. Takođe bi trebalo naglasiti da je rezultat izbora koji je išao u korist SNS-u i Vučiću, na pomalo intelektualno perverzan način prikazan kao poraz. Politička ostrašenost i ideološka isključivost, a iznad svega model negativne personifikovane kampanje usmerene ka Aleksandru Vučiću, pokazali su

28 Zoran Stojiljković, „Birački brak iz računa,” intervju sa Tamarom Skrozzom, *Vreme*, br. 1321

29 Nikola Vrzić, „Noć dugih izbora,” *Pečat*, br. 418

30 Milorad Vučelić, „Šta to ima Skot a nema Čepurin?” *Pečat*, br. 418

kako se lako i olako relativizuju brojevi i elementarna politička logika u demokratskom poretku. Upravo elementarna politička logika demokratskog poretka jasno kaže: „Pobednik izbora je onaj ko napravi Vladu“. Vladu je na očigled čitave domaće i međunarodne javnosti formirao SNS i Vučić u koaliciji sa SPS-om, uz podršku SZM i bošnjačke partije predvođene Muamerom Zukorlićem. Broj poslanika bio je ubedljivo na Vučićevoj strani 163 naspram 62 koji su bili protiv i 25 poslanika koji nisu glasali. Svakom nepristrasnom posmatraču jasno je ko je pobednik izbora. Zanimljivo je da, iako opoziciono nastrojen, nedeljnik *Novi magazin* u osvrtu na regularnost izbora, primećuje da su međunarodni posmatrači izbore videli kao fer i korektne. Dakle, van negativističke fabule o pseudodemokratiji koja je u srži kritičkog diskursa: „Na izborima i u predizbornoj kampanji zabeležene su brojne nepravilnosti, ali u ukupnom skoru nisu uticale na verodostojnost izborih rezultata. To je u najkraćem zaključak posmatrača. Najviše primedaba, kad je o samim izborima reč, bilo je na način i brzinu prebrojavanja glasova“.³¹

Opozicija i izbori – borba za opstanak u srušenoj političkoj utakmici

Imidž opozicije u nedeljnicima i uredničkim kolumnama dnevnih novina daleko je složeniji i prikazan je na više različitim ravnim. Kod dnevnih novina i nedeljnica koji su kritični prema petootobarskim povednicima – *Informer* i *Pečat* – slika o opoziciji je izrazito negativna. U pomenutim štampanim medijima nema intervjuva pripadnika evoreformske opozicije, a jako mali, gotovo nikakav prostor se ne otvara za antievropsku opoziciju Vučiću koju čine DSS i Dveri. Šešelj i SRS nemaju isti status, ali nikako nisu i ne mogu biti miljenici ovih medija. Doduše, za razliku od petootobarskih povednika, radikalni nisu politički stigmatizovani. Isto tako, slika o opoziciji je izrazito negativna po gotovo svim političkim pitanjima, uključujući tu pitanje političkog i svakog drugog kredibiliteta opozicionih lidera, podsećanjem na period kada su bili vlast ili pak polemikom sa njihovim stavovima, otvorenim ili prikrivenim namerama. Osim toga, nedeljnici poput *Vremena*, *NIN-a*, *Novog magazina* i *Nedeljnika*, daju nedvosmislenu podršku koja ne varira po sadržini, već prema intenzitetu. Kod radikalno kritičkih nedeljnica, intenzitet podrške opoziciji je veći i on se ne meri samo otvaranjem prostora za stavove i interpretacije opozicionih lidera, već i snagom i radikalnošću negativne kampanje koja se vodi protiv Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke. Za razliku od *Informera* i *Pečata*, opozicioni lideri dobijaju ogroman prostor za izlaganje i obratlaganje svojih stavova, čime politički i medijski zatvaraju mogućnost uticaja argumentacije i retorike vlasti, ne samo kod nevelike čitalačke publike nedeljnih novina, već pre svega, sužavaju uticaj vlasti na kapilarnu javnost. Iz ove i ovakve medijsko-političke konstelacije, delimično proističe sukob između Vučića i „elite“.

U uslovima demokratski spornog političkog poretka, u okolnostima gde postoji težnja „vlasti da satre opoziciju“, biti protiv vlasti nije dovoljno, potrebno je oponirati „svežijim idejama i aktivnijim nametanjem tema nezgodnih po vlast“. Ali, uprkos tim nedostacima, iz okolnosti u kojima se navodno odvija politički život, indirektno se vrši medijska „heroizacija“ opozicionog aktivizma, budući da postoje egzistencijalne

31 Jelka Jovanović, „Mala razlika, velika promena,“ *Novi magazin*, br. 261, str. 19

pretnje opoziciji: „Čak i takav kakav je, Vučić je zasluzio i hrabrije i idejno svežije oponente, upornije u nametanju tema nezgodnih po vlast. Ovako, projekat zatiranja opozicije sprovodi se kontinuirano bilo da se radi o gušenju cenzurom i pretnjama, finansijskom iscrpljivanju ili banalnoj činjenici da mesecima već nema nijedne stranačke opozicione aktivnosti, niti saopštenja na koje ne ide odmah replika SNS-a. Tim klatnom koje lebdi nad glavom opozicije sladostrasno se dodatno preti, pa se ministar policije Stefanović u tom višeboju bahatosti kandiduje za prvaka izjavom da će za kontrolu ovih izbora biti zadužena i policija i to u civilu pa kad njegovi kontrolori nekom budu «stavili lisice na ruke videće se da je to prava policija». Svačega se sećamo, ali to čak ni Miloševiću u vreme najgušćeg mraka nije padalo na pamet. Ovde nije u pitanju puka devastacija institucija, pa i institucije koliko-toliko fer izborne utakmice nego – najogoljenija egzistencijalna pretnja. Otud Vučićevu zadovoljstvo činjenicom da u ovoj predizbornoj kampanji ‘niko nije zadobio teže telesne povrede’ mnogi doživljavaju zapravo kao potencijalnu pretnju, jer deluje da je nasilje na ovim izborima steklo pravo glasa, a eto, on nas jedini od toga čuva.“³²

U saglasju sa navedenim traganjem za olakšavajućim okolnostima za politički skromno opoziciono delovanje ide i stav Srbijanke Turajlić da su veštrom igrom vlasti opozicione stranke ostale bez finansijskih resursa i da zato u kampanji nisu konkurentni. Stoga cilj opozicije nije da pobedi, nego da onemogući apsolutni primat Vučića: „Problem je što je većina stranaka bez finansijskih sredstava koja su im vrlo veštrom igrom aktuelne vlasti smanjena, pa one ne mogu ni da pokušaju da na neki način pariraju vlasti. Pitanje je, međutim, da li građani u svemu tome imaju svest da je najstrašnije za jednu zemlju kad jedan čovek ili interesna grupa imaju apsolutnu vlast u njoj. Da li imaju svest da bi izlaskom na izbore bili u prilici da bar pokušaju da smanje stepen, količinu i intenzitet apsolutne vlasti danas u Srbiji? Maksimum koji u ovom trenutku može da se postigne je da Aleksandar Vučić sam nema dovoljno poslanika da formira vlast. Nebitno je da li on želi ili ne želi da pravi šиру koaliciju posle izbora, važno je u ovom trenutku da bude primoran da pozove nekoga u koaliciju. Možda to bude lekovito za njega. Za nas svakako hoće.“³³

Sličan rezon o izgledima opozicije ponudila i Vesna Pešić, koja kaže: „Očekujem kao veoma dobar rezultat da se uzdrma autokratska vlast Aleksandra Vučića, da on ne dobije većinu nego da mora da traži koalicionog partnera.“³⁴

Sažeto, postojeći lideri opozicije nisu glorifikovani, ali ni ozbiljno napadani. Medijska „usluga“ ovim akterima podrazumevala je bespoštedne i detaljne napade Vučiće i građenje alibi priče za slučaj njihovog veoma verovatnog neuspeha, koji se u velikoj meri dogodio nakon kompletiranja brojanja glasova i objave izbornog rezultata od strane Republičke izborne komisije.

Ipak, afirmacija opozicionog delovanja usledila je nakon *ad hoc* ujedinjenja između dana održavanja izbora i održavanja ponovljenih izbora na nekim biračkim mestima. Egzaltacija navodno spontanim ujedinjenjem opozicije zarad „stvari demokratije“, prepoznaje su tekstu poslanika DSS-Dveri i urednika Nove srpske političke misli, Đorđa Vukadinovića. On sledi logiku stigmatizacije Vučića koja služi kao svojevrsna ritualna inicijacija u društvo „zaštitnika slobode i demokratije“ i otvara perspektivu za opozicioni

32 Zora Drčelić, „Šta čeka Srbiju,“ *Vreme*, br. 1320

33 Isto

34 Isto

aktivizam: "Lažnu, odnosno veštački nametnutu političku provalju za koju bi im inače bile potrebne godine, demokratska opozicija je, uz pomoć Vučićeve megalomanije, pregazila za manje od 24 časa. Ono čime je sve vreme, posredstvom svojih medija, Vučić plašio 'svoj' narod i mobilisao svoje birače – 'svi će se udružiti protiv mene' – postalo je realnost, najviše baš zahvaljujući njegovoj sopstvenoj paranoji i političkoj alavosti. Opozicioni lideri i lideričići, koji su – uz izuzetak Radulovića – imali razloga da posle ovih izbora i te kako strahuju za svoj politički opstanak, preko noći su postali 'nova snaga', koja zrači 'novom energijom'. I to je – bez šale i ironije – taj novi kvalitet koji će možda čak i više od (ne)ocekivanog prolaska u parlament nekih opozicionih lista uneti novu dinamiku u zamrli, još-malo-pa-jednopartijski srpski politički život. Ko to ne vidi, ili je politički slep – ili radi za Vučića."³⁵

Kao što je već nagovešteno, potpuno drugačija slika opozicije data je u nedeljniku *Pečat*. Milorad Vučelić je jasno izneo stav o stanju u opoziciji. Njegova kritika je odsečna i ideološka: "Završava se jedna od najneobičnijih izbornih kampanja od uvođenja višestranačkog sistema. Ovako nemoćnu i neuverljivu opoziciju Srbija nikada nije imala. Niko od njih ni na šta drugo nije mislio sem na mogućnost da se nekako domogne cenzusa i ostane u kakvom-takvom opticaju. Nije se čuo gotovo nijedan predlog ili bilo kakva ozbiljna kritička problematizacija. Žuta opozicija pričala je stare priče i pominjala neka rešenja koja su zemlju dovela skoro do samog i bukvalnog sunovrata. Oni bi da je svojim insistiranjima na primeni poznatih otrovnih lekova samo dokrajče. Tome su dodavali beskrajni spisak praznih i lažnih obećanja od kojih je bilo uverljivo samo ono da bi odveli Srbiju u NATO i da bi priznali Kosovo."³⁶

U ovom kratkom pasusu, opozicija je prikazana kao politički slaba, lišena ozbiljnog utemeljenja u biračkom telu, bez značajnih programskih rešenja, sklona lakis i pogubnim rešenjima, i najzad sklona prihvatanju nezavisnosti Kosova i članstvu u NATO. Svi kvalifikativi nadovezuju se na široko rasprostranjene negativne predstava najširih slojeva, o slabim liderima kao nepotrebним, preziru prema političkoj hipokriziji i najzad negativnim preferencama prema nezavisnosti Kosova i članstvu u NATO.

Za razliku od navedenog teksta u listu *Vreme*, u kome se govori o pozitivnim dostignućima ujedinjenja opozicije u ciju sprečavanja „izborne krađe“, postoje kritički tekstovi posvećeni tom činu, koji opoziciju predstavljaju izrazito negativno. Negativna etikecija data je u dvostrukom smislu – ideološki i u pogledu povoda za ujedinjenja.

Kao faktor objedinjavanja nedeljnik *Pečat* i dnevni list *Informer* navode strance, tačnije strane ambasador, a pre svih američkog ambasadora Skota. Isto tako, ujedinjenje opozicije predstavljeno je kao primer političke nedoslednosti i ideološke konfuzije kojima pribegavaju politički slabi akteri: "Fotografija iz ponovljene izborne noći na kojoj, presrećni zbog na jedvite jade pređenog cenzusa, jedni drugima ruke uvise dižu Boško CIA Obradović, Žuta Sanda, Bojan Brioni Pajić i Stečajni Radulović samo je najkonkretniji dokaz apsolutnog besmisla onoga što se danas u Srbiji zove opoziciona politika. Nije to, da li se razumeamo, više nikakva politika. To je čista trgovina. Trgovina u kojoj nema nikakvog principa ili ideje, trgovina u kojoj se baš sve svodi na lične interese. Jer, šta osim prokletog prljavog keša može da objasni savez levičara i desničara, ostrašćenih evrounjata i nabeđenih rusofila, gejeva i onih čija se politika svodi na: Ubij, zakolji, da peder ne postoji?! Ko je, hoću da pitam, u tom 'novom DOS' od čega odustao i ko je na

35 Đorđe Vukadinović, „Strasna nedelja“, *Vreme*, br. 1322

36 Milorad Vučelić, „Srbiji treba jaka vlada“, *Pečat*, br. 417

Pečat, 6. 5. 2016.

šta pristao? Da li je sada Bojan Brioni Pajtić zagovornik ulaska Srbije u ODKB (vojni savez okupljen oko Rusije) ili su Boško CIA Obradović i Žuta Sanda prekonoć postali ljubitelji EU i NATO pakta?! Da li su se, može biti, Boško CIA i Stečajni Radulović prekonoć propederisali, pa odlučili da podrže stav ČBČ koalicije da u Srbiji gej parovima treba dozvoliti usvajanje dece?! I kako je to odjednom Žuta Sanda zaboravila na sve svoje tvrdnje o dosišćkim pljačkašima koji su krv popili Srbima i Srbiji?! Pa zar direktni saúcesnici u toj velikoj dosišćkoj pljački ove zemlje nisu i Ćeda, i Boris, i Pajtić, i Stečajni Radulović?!³⁷

Takođe, nedoslednost kao osobina opozicionih političara jasno prepoznaće činom ulaska u Skupštini i verifikacijom mandata za koje je opozicija prethodno tvrdila da su posledica navodne izborne krađe. Istovremeno sa negativnim ideološkim kvalifikativima, opozicija je dobila neslavnu odrednicu političke grupacije koja teži destabilizaciji države i uvođenju socijalne neizvesnosti: "Pošto im u nedelju 24. aprila – nešto njihovom glušću, a ponajviše narodnom pameću – nije prošao plan da izazovu ulične sukobe lažima o izbornoj krađi i strašnom režimskom teroru, ujedinjeni dosišćko-kvazipatriotski blok je, obilato podržan žutim medijima, odmah pokrenuo operaciju 'rane delegitimizacije izbora' (termin iz udžbenika za građanske revolucije). I zato nas sada sa svih strana bombarduju vestima o opoziciji koja je 'jača nego ikad'?! I zato sada Vučiću na RTS i u patriotiše cajtungu 'Blic' razbrajaju poslanike na njegove, Ljajićeve, Karićeve. I zato nam već sada, godinu dana unapred, nameću temu predsedničkih izbora. I baš zato nam ona šifonjerasta urednica Dnevnika 2 objašnjava kako je situacija u Srbiji danas ista kao 1996. uoči početka velikih građanskih nemira protiv Slobodana Miloševića?!"³⁸

U sklopu priče o neizvesnosti na socijalnom i političkom planu, Vučićević koristi i primer Makedonije u kojoj vlada gotovo endemska politička nestabilnost, sukob vlasti i opozicije i paraliza institucija. Makedonski primer poučan je za Srbiju koja treba da podrži buduću jaku vladu Aleksandra Vučića u cilju očuvanja političke stabilnosti, demokratije i nacionalne slobode. Istovremeno kroz pisanje o makedonskoj opoziciji predvođenoj Zaevom, pravi se direktna i nedvosmislena paralela sa srpskom opozicijom koja, prema pretpostavci treba zbaci Vučića i formira slabu koaliciju vlast koja će biti pod vlašću Zapada: "na Zapadu planiraju da svoje sve veće probleme i unutrašnju nestabilnost izmeste na Balkan izazivanjem lančane serije kontrolisanih sukoba. Njihov cilj jeste ne samo da krizu prebace u 'zadnje dvorište' već i da preko leđa 'nižih evropskih rasa' rešavaju svoje ekonomske, političke, ali i probleme sa emigrantima. Ipak, najvažnije jeste da Amerikanci i evrounjate danas u Makedoniji demonstriraju rasistički koncept međunarodne politike koji je već primenjen na Bliskom istoku i severu Afrike, a sada se, kako vidimo, prenosi i na Balkan. Po tom konceptu, postoje države koje nisu dostoje demokratije, postoje narodi kojima nije dozvoljeno da sami odlučuju o svojoj sudsibini. Tako u Makedoniji uopšte nije važno to što većina Makedonaca podržava predsednika Ivana i premijera Gruevskog. U Briselu i Vašingtonu su odlučili da tom zemljom treba da vlasta Sorošev 'bugaraš' Zoran Zaev i sada taj svoj naum uličnim sukobima utvrdjuju u glavu makedonskim biračima. Naravno, ništa od toga ne bi bilo moguće da zapadni moćnici prethodno nisu podelili i zavadili Makedoncye, da ih preko strogog kontrolisanih medija nisu ubedili kako je za njih najbolje ono što je najgore. Šta hoću da vam kažem? Pa, da se naša sudsiba trenutno najbolje sagledava iz 'makedonskih cipela'. Jer,

37 Dragan J. Vučićević, „Politika trgovine“, *Informer*, 07. 05. 2016, str. 3

38 Dragan J. Vučićević, „Mržnja“, *Informer*, 30. 04. 2016, str. 3

mi u nedelju, 24. aprila, odlučujemo između haosa i stabilnosti, budućnosti i prošlosti, vlade koja vlada i vlade koja služi. Ili vi možda mislite da je Krešimir Macan – lični Tuđmanov propagandista, saúcesnik u najstrašnijim ustaškim zločinima počinjenim devedesetih nad Srbima – slučajno došao u Srbiju da odradi finiš predizborne kampanje DS?"³⁹

Cilj ovog teksta je da opoziciju u isti mah prikaže kao faktor nestabilnosti u zemlji i ujedno izvršioca naloga Zapada. Dva motiva su u igri koja utiču na birače. Opozicija nije autentično srpska, radi i zastupa u ime i za račun stranaca, i opozicija je politička opcija koja uvodi zemlju u stanje neizvesnosti, što automatski pobuduje strah i odbija glasače od nje.

U Vučićevićevom pisanju pojavljuje se još jedan od motiva koji odvraćaju od optiranja za opoziciju. Reč je o nedostatku moralnog kreditabiliteta opozicionih lidera koji je zasnovan okolnosti da su u vreme vršenja vlasti stekli značajno bolji materijalni položaj nego što je to ranije bio slučaj.

Politika je za opozicione lidere, u Vučićevićevoj vizuri, instrument za bogaćenje nekadašnje političke elite, što u uslovima visokog siromaštva i objektivno oskudnih životnih šansi predstavlja pogonsko gorivo antiopozicione kampanje aktuelne vlasti. Upravo te kampanje proizvode ili bes ili razočaranje ili indiferentnost kod opozicionih birača, a mogu da motivišu birače vlasti da spreče restauraciju korumpirane političke elite sastavljene od petootbarskih pobednika. Navedene stavove koji su plasirani nakon nastupa Borka Stefanovića koji je kritikovao aktuelnu vlast, odnosno političko-ekonomski klijentelizam Vučićeve „oligarhije“, potvrđuje sledeći citat iz teksta glavnog i odgovornog urednika *Informer*: "Pa zašto nam ne kaže šta, na primer, zna o poreklu imovine Dragana Šutanovca, sina građevinskog radnika Pere, koji je u politiku ušao iz stančića u Mirijevu, a sada se razmeće bogatstvom dostoјnjim ruskih tajkuna? Ili da sa nama javno podeli saznanja o poreklu para kojim je Balša Božović platio zimovanje na Maldivima? Ili da u sledećem TV nastupu kaže ono što priča po kafićima o poreklu milionskog keša kojim Pajtić plaća kampanju?"⁴⁰

Za razliku od imidža vlasti i Aleksandra Vučića, koji je dominantno određen u nedeljnicima i novinarskim kolumnama, imidž opozicije je dvostruk. Nemali broj štampanih medija daje svojevrstan kredit povereњa opozicionim liderima i strankama (osim Šešeljevih radikalaca). Bilo da je reč o više nego pristojnom prostoru za intervjuje koji su centralni tekstovi u novinama, bilo da je reč o bespoštednoj kritici vlasti, koju posebno praktikuju dva reputaciono najznačajnija nedeljnika *Vreme* i *NIN*. Čak i kada se govori o kritici opozicije, kritika ne podrazumeva preispitivanje politike i moralnog integriteta lidera, već se odnosi na trenutnu nemoć opozicije da ozbiljnije ugrozi Vučića i SNS. Možda je najbolji indikator ovog stava egzaltacija privremenim opozicionim opredeljenjem i politički prvidom o manjoj snazi SNS-a u Skupštini. Uprkos manjem broju poslanika, SNS je neprikošnoven dok je Vučić prilično usamljen na rang listi najpopularnijih političara. S druge strane, opozicija je medijima koji su radikalno kritični nastrojeni prema njoj prikazana zaista krajnje negativno, jezikom punim gorčine, besa i personalnih diskvalifikacija. Motivi koji se prepliću u sadržini kritičkih natpisa su zaista jaki i upečatljivi u svakodnevnom rasuđivanju građana o političkim prilikama u zemlji. Opozicija kao grupacija koja destabilizuje zemlju pod uticajem stranog, tačnije zapadnog faktora, opozicija neautentični predstavnik naroda, opozicija kao skupina ljudi koja po-

39 Dragan J. Vučićević, „Makedonski rat“, *Informer*, 16. 04. 2016, str. 3

40 Dragan J. Vučićević, „Druže Borko, ti si na potezu!“ *Informer*, 09. 04. 2016, str. 3

litiku shvata kao privilegije, opozicija lišena moralnog kredibiliteta i bremenita odgovornošću za fatalne greške u tranziciji. Zajedničko u kritici opozicije svodi se na korupciju, odsustvo moralnog kredibiliteta i fatalni deficit patriotism.

Tokom predizborne kampanje imidž ključnih aktera ostali su dominantno negativni. Izbori su negativnu sadržinu natpisa još intenzivirali i konkretnizovali. Polemika ili etiketiranje glavni su žanrovi u pisanju štampanih medija, intervju je takođe zadržao važnu ulogu u strukturiranju štampanih medija, posebno nedeljnika, dok prostora za dijalog nije bilo.

Slučaj „Savamala“ – Sumrak pravne države ili novi pokušaj destabilizacije Srbije?

U beogradskom naselju Savamala, nedaleko od Savskog mosta i u sklopu površine na kojoj se gradi i gde bi trebalo da se izgradi stambeno-poslovni kompleks „Beograd na vodi“, u noći između 24. i 25. aprila grupa maskiranih i naoružanih ljudi uz upotrebu građevinske mehanizacije i primenu blažih oblika represije nad prolaznicima i stanovnicima tog dela Beograda, srušila je nekoliko nelegalnih objekata, prema navodima predstavnika vlasti. Iako je izborna noć bila dramatična zbog osporavanja rada RIK od strane opozicije, događaj u Savamali vrlo brzo je postao jedna od ključnih političkih tema koja je okupirala javni prostor.

Slučaj „Savamala“, čije razrešavanje još uvek traje, prikazao je oštru suprostavljenost novinarskih gledišta u oceni i proceni njegovih povoda, prirodi samog slučaja i epilogu koji može imati. Zanimljivo je da je slučaj „Savamala“ u osnovi neprihvatljiv i za aktuelnu vlast i za opoziciju. Načelna neprihvatljivost ovog slučaja relativizuje se njegovom političko-pravnom i širom medijskom kontekstualizacijom. S jedne strane, predstavnici opozicije, građanskih inicijativa i deo radikalnih kritičara u sferi medija – tvrde da slučaj „Savamala“ predstavlja sumrak pravne države i potvrdu volontarizma vlasti. S druge strane, mediji bliski vlasti, tvrde da je medijsko-politička dramatizacija slučaja „Savamala“ deo šireg projekta destabilizacije Srbije, koji je započeo još u noći izbora i nastavlja se preko snažne bilo domaće bilo strane podrške aktivistima koji vrše deligitimizaciju Vučićeve vlasti. Ova dva tumačenja dominiraju štampanim medijima. S obzirom na okolnost da u štampanim medijima postoji veći broj kritičkih nastrojenih novinara, elaboracija opozicionog tumačenja događaja u Savamali ima veoma detaljniju razradu i samim tim jači efekat na čitalačku publiku štampanih medija.

U značajnom delu kritičkih medija dat je vanredno veliki publicitet stavovima nezavisnih institucija: Povereniku za zaštitu prava građana i Povereniku za zaštitu informacija od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Veliki publicitet je išao sa medijskom „heroizacijom“ njihove društvene ličnosti. U odsustvu kredibilnih opozicionih političara, predstavnici nezavisnih kontrolnih tela, čiju je direktnu ili indirektnu podršku omogućila naprednjačka vlast, postali su kandidati za političke lidere opozicije. Uloga štampanih medija u proizvođenju pozitivnog imidža Saše Jankovića i Rodoljuba Šabića je očigledna i nesumnjiva. Naslovne strane, dugi intervjuji, kontinuirana pisana reprodukcija

njihovih stanovišta i argumenata, učinile su da ova dva važna aktera u krhkem demokratskom poretku dobiju izuzetan značaj.

Medijsko pokrivanje događaja u Savamali otkrilo je sve negativne stereotipe koji postoje o sadašnjoj vlasti: autoritarnost, volontarizam, nasilje, kršenje zakona i ljudskih prava, osećaj lične, imovinske i šire društvene nesigurnosti. Svi pomenuți kvalifikativi i opisi društvenog stanja pojavili su u ovom slučaju, kao što se pojavili nebrojeno puta u svim drugim prilikama u poslednje dve i po godine.

Stvaranje negativne medijske slike u štampanim medijima o događajima u Savamali objedinilo je više uzajamno povezanih momenata: politički, pravni, simboličko-marketinški.

Politička kvalifikacija događaja u Savamali mogla bi se svesti na kovanicu destruktivni volontarizam vlasti. Ova kovanica neposredno se može pokazati uvidom u pisanje štampanih medija o ovom slučaju. Među mnoštvom primera ovakve političke ocene nemilog događaja u Savamali, najpregnantniji primeri koju potvrđuju ovu tezu detektuju se u tekstu „Čiji je grad“ novinarke lista *Vreme* Jovane Gligorijević. Povodom događaja u Savamali, ona piše: „Ovaj režim se dosad naročito isticao bezobzirnošću i volontarizmom, u svakoj situaciji koja se ne tiče pregovora o pridruživanju Evropskoj uniji. Ugovori o Er Srbiji i ‘Beogradu na vodi’ nikada nisu u celosti prikazani javnosti; samovolja i javašluk koštali su čitav Obrenovac u poplavama 2014; kada je u martu 2015. pao helikopter u kome je poginulo šest odraslih ljudi i jedna beba, premijer je izjavio da on preuzima krivicu i da ‘ne da’ ministre odbrane i zdravstva Gašića i Lončara... Ignorisanje vandalizma u Savamali i insistiranje na nelegalnim objektima samo je još jedna manifestacija te samovolje.⁴¹

U istom duhu, destruktivni karakter vlasti povodom slučaja „Savamala“ potvrđiće i Radomir Lazović, aktivista inicijative „Ne da(vi)mo Beograd“, koji u intervjuu pod naslovom „Vlast ruši sve pred sobom“, eksplicitno i kategorički optužuje aktuelnu vlast: „Fokus priče o ‘Beogradu na vodi’ mora da bude na tome zašto vlast našim novcem priprema gradsko zemljište i poklanja ga svojim bliskim prijateljima, ortacima da, takođe za naše pare, zidaju zgrade i od njih prave sebi profit. Kroz svoj rad otkrili smo skandalozne, nedopustive stvari za koje javnost mora da zna, preko kojih nećemo da pređemo i koje moraju da dobiju epilog u vidu odgovornosti.⁴²

Razume se, Lazović nije propustio da označi Aleksandra Vučića kao glavnog krivca za stanje u društvu odnosno ako čoveka koji svojim političkim delovanjem antagonizova društvo, ukinuo sve institucije i sprečio vođenje dijaloga u medijima i društvu: „Prva stvar koju je Vučić uradio nakon što je zavladao medijima je bila ukidanje dijaloga. Ako nema dijaloga, nema ni demokratije. Potpuno smo zatvoreni u male odvojene svetove koji se ne mešaju, koji se mrze... Mi, dakle, nemamo nameru da se bavimo ideološkim pomirenjima, mi znamo za šta smo, ali ideja otpora ovakvoj vladavini prevazilazi sve nas pojedinačno. Ipak, jedan od naših zadataka jeste da pokažemo kako ovo zakidanje demokratije nije odlika ove ili one vlasti već da je ono inherentno ovakovom sistemu, baziranom na uskim partisko-ekonomskim interesima.⁴³

41 Jovana Gligorijević, „Čiji je grad“, *Vreme*, br. 1324

42 Radomir Lazović, „Vlast ruši sve što joj se nađe na putu“, *Vreme*, br. 1326

43 Isto

Iz navedene medijsko-političke i šire društvene konstelacije neminovno sledi akt rušenja kao dokaz društvene dekadencije prvog reda i istovremeno poziv na otpor svih slojeva društva. Povodom događaja u „Savamali“ potencirana su još dva nivoa priče o rušenju objekata – istraživanje pitanja o odgovornosti i pravni aspekt akta rušenja. Pored počinilaca akta rušenja, koji još uvek nisu identifikovani i njihovih nalogodavaca, polje odgovornosti prošireno je sa nizom dobroih razloga i na gradsku vlast. Ipak, u proširenju polja odgovornosti deo evroreformskih medija ujedinjen sa Poverenikom za zaštitu prava građana, fokusirao se i na prvog čoveka Ministarstva unutrašnjih poslova, Nebojšu Stefanovića: „Rušenje u Savamali uključivalo je više različitih struktura: državne i nedržavne i više nivoa vlasti po vertikali. Otuda je odgovornost gradskog vrha nesporna. Jedino što nije dovoljna. Jer takav posao nije bio moguć bez znanja i pomoći ministra policije.“⁴⁴ Istovetan stav može se pročitati u tekstu „Policija saučesnik u zločinu“, objavljenom u *Novom magazinu* 12.05.2106. Reč je o tekstu koji predstavlja sažetak izveštaja Poverenika za zaštitu građana, Saše Jankovića, koji se sumira u sledećem „Ombudsman je nepobitno utvrdio da je policija znala šta se dešava u Savamali i da namerno nije reagovala.“⁴⁵

Mapiranje linije odgovornosti poklapa se sa utvrđivanjem prirode povrede zakona, o kojoj govori Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podatka građana, Rodoljub Šabić: „Nijedan objekat ne možete rušiti na taj način. Ako zemlja poštuje svoje zakone i najnelegalnije objekte rušite tako što se ta činjenica konstatuje, zakaže se rušenje, vlasniku ostavi izvesno vreme da obezbedi pokretnu imovinu, a ne da se i ona obriše zajedno sa objektom. To se ne radi noću, ne rade ljudi pod fantomkama. Dakle, potpuno je irrelevantno da li je imovina nelegalna, kao što je irrelevantno kome pripada, što se sad provlači kroz medije; to da li je imovina vaša ili nekog drugog u uređenoj zemlji raspravlja se pred sudom. Drugo, bez sumnje dobar deo te imovine bio je u statusu koji pokazuje da nije vođen nikakav postupak za njihovo rušenje, a kamoli da je postojalo pravosnažno rešenje. Treće, pitanje odgovornosti je na državi, naročito posle premjerove izjave koja markira prilično jasno, mada ne dovoljno, ko stoji iza te akcije. Ukoliko se desi da izvršilac ostane nepoznat, susrećemo se sa odredbom Zakona o obligacionim odnosima koja kaže da je štetu nastalu usled nasilja i terora država dužna da spreči; prema tome opet je jasno ko mora da plati.“⁴⁶ Šabićeva poruka je jasna. Slučaj „Savamala“ pokazuje da je država pokazala nemoć da sačuva osnovna ljudska prava i stanje građanskog mira, i da će vandalizam neidentifikovanih počinilaca akta rušenja morati da plati. Kogod da stoji iza čina rušenja objekta u Savamali, načinio je nemerljivu i nesumnjivu štetu.

Šabićeva i Jankovićeva uloga u slučaju „Savamala“ nesumnjivo je važna za rad državnih institucija koje su ovlašćene da daju merodavno mišljenje i preduzmu određene zakonom propisane aktivnosti, ali u medijskom izveštavanju o njihovim aktivnostima provejava snažna tendencija da se oni predstave kao građanski lideri, visokog moralnog integriteta i nesumnjivog demokratskog kapaciteta. Ova tendencija „medijsko-političke heroizacije“ Jankovića i Šabića očigledna je u natpisima brojnih srpskih nedeljnika i nemalog broja dnevnih novina. Ipak, najupečatljivija je naslovna strana *Nedeljnika* gde se Šabić i Janković nazivaju „bekovskim parom građanskog društva“. Novinarska oda Jankoviću i Šabiću najjasnije se vidi u listu *Vreme* gde se oni identifikuju sa čuvarama reda i

44 Sandra Petrušić, „Nebojša Stefanović glavni fantom iz Savamale“, *NIN*, br. 3416, str. 16

45 L. M., „Policija saučesnik u zločinu“, *Novi magazin*, br. 263, str. 22

46 Rodoljub Šabić, „Država ruši, država i plaća štetu“, razgovor sa Jelkom Jovanović, *Novi magazin*, br. 268, str.19

16. JUN 2016. / BROJ 3416 / 200 RSD

NIN, 16. 6. 2016.

zakona u izrazito nedemokratskoj državi: "Rodoljub Šabić i Saša Janković nemaju ništa na svojoj strani. Imali bi možda zakone, da se nije ispostavilo kako je za gaženje zakona u ovoj zemlji dovoljan bager i fantomka. Bez njih dvojice, građani Srbije takođe nemaju nikoga na svojoj strani."⁴⁷

Isticanje njihove uloge kao čuvara zakona i građana ima nesumnjivo politički kontekst jer se dešava uporedno sa kritičkim diskursom o nedemokratskoj, voluntaristički nastrojenoj vlasti čije se pravo lice vidi u aferi „Savamala“. Ova afera, po pretpostavci novinarke Vremena Jovane Gligorijević, dovoljno je ozbiljna da bi trebalo da „pljušte ostavke i padaju vlade“: "Naša je nevolja što nam skandali i afere nisu mali, nego u nekim drugim zemljama zbog njih padaju vlade, pljušte smene, a akteri se iz pristojnosti povlače iz javnog i političkog života."⁴⁸

Nakon političko-pravne analize slučaja, bilo je potrebno i na adekvatan način pronaći simbol vlasti koji može efektno da izrazi ili pak iskaže njenu vladavinu. Simbol koji bi zamjenio mnoštvo, sažeо suštinu i praksi vladanja. Izbor je pao na fantomku. Do opisa vlasti kao vladavine fantomki, na paradoksalan način došlo se pravno-političkom egzegezom bivšeg predsednika Vrhovnog suda, Zorana Ivoševića. Sumirajući poruku države građanima povodom slučaja „Savamala“, Ivošević je odlučno rekao: "Ako se to može dogoditi ljudima u Savamali, svi smo ugrozeni, svima nam se može dogoditi ta bruka savamalska i nasilje. Uvek kad postoje neka žurba i nužda, to se praktikuje, sa fantomkama ili bez, to je ta vladavina ljudi. Ona postaje pojava koja zabrinjava, nikakvi rokovi i nikakvi ugovori ne mogu biti važniji od vladavine prava. Sa svakim novim danom bezuspešnog traganja za vinovnicima nasilja u Savamali postaje sve uverljivija tvrdnja da je i pasivnost policije bila deo plana da se raščišćavanje zemljišta za potrebe projekta "Beograd na vodi" obavi noćnom dvočasovnom suspenzijom vladavine prava. Tamo gde vladavine prava nema, vladaju ljudi, sa fantomkama ili bez njih, a pošto su oni odgovorni za savamalsku bruku, red je da upute javno izvinjenje, ne samo žrtvama nasilja nego i svim građanima u strahu da se Savamala sutra dogodi i njima."⁴⁹

Označavanje vlasti izrazom vladavina „ljudi sa fantomkama“ pokušaj je negativnog brendiranja aktuelne vlasti. Fantomka, specijalna policijska kapa koja krije lice policajaca pokazuje lice i naličje vlasti. Njena simbolika shvaćena u kontekstu čitavog slučaja „Savamala“ može razumeti na sledeći način: vlast je nasilna i netransparentna, ne postupa prema pisanim i nepisanim pravilima, već prema volji i nahodenju oni koji je vrše, nije predvidiva i odgovorna, zato je i opasna i nasilna, izaziva i manipuliše ljudskim strahovima, i to radi po maskom.

Potpuno drugačije čitanje slučaja „Savamala“ pojavilo se u štampanim medijima koji su spremni da afirmišu sve ili većinu poteza aktuelne vlasti. Početna pozicija u odnosu na nemile događanja u ovoj beogradskoj četvrti je istovetna. Slučaj „Savamala“ je nedopustiv.

Ipak, ma koliko se pričalo o nedopuštenosti čina rušenja, u tekstovima u *Informersu* i nedeljniku *Pečat* jasno se govori o širem međunarodnom kontekstu. On je određen težnjom zapadnih sila, pre svega SAD, da preko napisa u novinama, izveštajima i emisijama u elektronskim medijama što više politički ojačaju

47 Jovana Gligorijević, „Bekovski par građanskog društva“, *Vreme*, br.1326

48 Isto

49 Zoran Ivošević, „Vladavina ljudi u fantomkama“, razgovor sa Tatijanom Tagirov, *Vreme*, br. 1329

i omasove građanske inicijative, predvođene inicijativom „Ne da(vi)mo Beograd“. Cilj građanskih pokreta udruženih sa nizom medija i novinara je delegitimizacija vlasti Aleksandra Vučića, uvođenje tenzija visokog političkog napona u javno polje i na kraju svrgavanje sadašnje vlasti.

Prema pretpostavci *Informera* i *Pečata*, vlast treba srušiti zbog bliskih veza sa Rusijom, nepotpunog uklapanja u zapadni političko vojni savez, kao što su NATO, EU i pre svih SAD, kao i suštinskih političko-teritorijalnih koncesija narodima koji žive u okruženju Srba i Srbije. Stavljen u geopolitičku ravan, čitava priča o rušenju objekata u Savamali je daleko više od komunalnog, gradskog ili pak nacionalnog problema, slučaj „Savamale“ čita se iz dubinske geopolitičke ravni koja odveć često sklona kreativnim „tumačenjima“ međunarodnih odnosa i proizvoljnostima u pogledu smisla i značenja nekih unutrašnjih političkih procesa i društvenih kretanja. Ipak, ma koliko bio teško branjiv sa stanovišta racionalne kritike, anti-Savamala diskurs ima jasnu upotrebnu vrednost u propagandnom ratu. On gotovo do tančina upravlja ljudskim strahovima o neizvesnosti koju nose protesti i svako mešanje stranaca u unutrašnje stvari u Srbiji.

Kada se doda aktivna manipulacija ukorenjenim antiamerikanizmom nemalog procenta stanovništva, stiče se utisak da je anti-Savamala diskurs u osnovi propagandno efikasan. On uspostavlja i u kontinuitetu održava negativnu tenziju u odnosu na opozicione aktere, i to pre svega kod značajnog dela građana opredeljenijih za aktuelnu vlast. Isto tako, žestina polemike, upotreba „jakih reči i izraza“, odvraća jedan nemali broj građana od aktivnog učešća u političkom životu. Ovakav efekat postiže se pisanjem koje uvek ima višak dramatizacije događaja ili procesa o kojima govori, pisanjem u kome fabula ima jednostavan i na oko lako proziran zaplet, ali koje je saopšteno gotovo brutalnim rečnikom koji je na granici ili izvan granice pristojnosti.

Primer političke dramatizacije „začinjene“ jakim rečima i izrazima, jasno se uočava u kolumni Dragana J. Vučićevića, napisanoj povodom protesta koji su inspirisani dešavanjima u Savamali. Urednički porukom *Informera* jasno kaže u svojoj kolumni, svesno i preterujući, ali i noseći često i veoma realističnu političku poruku: "Srbija će se ovog leta suočiti sa političkim i medijskim haosom kakav nije viđen još od leta 2000. godine. Zapadni moćnici neće birati sredstva i neće žaliti miliona ne bi li našu zemlju vratili u poziciju poslušnog vazala Brisela i Vašingtona. Ovo što čitamo, gledamo i slušamo poslednjih mesec i kusur dana jeste samo početak. Nametnuti haos oko 'Savamale' – silovana afera 'Fantomka' u kojoj samo još malo fali pa da neko ustvrdi kako je u postizbornoj noći one nelegalne straćare u Hercegovačkoj rušio Aleksandar Vučić svojeručno – nema naravno za cilj ništa drugo osim 'rane delegitimizacije izbornog pobednika', kako se to savetuje u udžbenicima za sprovođenje 'obojenih revolucija'.⁵⁰

Kratak navod iz teksta Dragana J. Vučićevića pokazuje kako funkcioniše anti-„Savamala“ diskurs. Na mestu na kome kritičari vlasti potenciraju važnost i značaj afere „Savamala“, suprotna strana insistira na neuporedivo manjem značaju samog čina rušenja objekta. Isto tako, umesto ideje o autentičnom građanskom protestu, postaje jasno da se radi o instruiranom i vešto režiranom pokretu iza koga stoje interesi moćnih zemalja Zapada, pre svih SAD i EU, i najzad, čitava medijsko-politička buka ima za cilj delegitimizaciju Vučićeve vlasti, što je prvi korak ka njegovom svrgavanju.

50 Dragan Vučićević, „Ili oni ili Srbija“, *Informer*, 05. 06. 2016, str. 3

Motiv svrgavanja sa vlasti Aleksandra Vučića, biće korišćen i daljo polemici između Vučićevića i Pečata sa zastupnicima kritičke javnosti i opozicionih stranaka koji su što praktično, što retorički, podržali protest.

Anti-Savamala narativ "hrani se" tezom o mešanju spolja kao ključnim generatorom protesta. U funkciji potkrepljivanja teze o stranim uticajima, prave se manje ili više uverljive analogije sa primerima građanskih protesta iz drugih delova sveta. Već je navedeno da se *Informer* poziva na primer Makedonije. U igru se uvode još dve destinacije – Egipat i Libija.

Analogija sa Egiptom indikativna je kao retoričko sredstvo u raspravi sa protivničkim stranom. Ona je u funkciji potkopavanja kredibiliteta protesta, i to ukazivanjem na njegov karakter i ciljeve. Kao neka vrsta „sijamskog blizanca“ građanskoj inicijativi „Ne da(vi)mo Beograd“ pojavljuje se egipatski pokret „Kefraja (Dosta)“. Prema tvrdnjama novinara Pečata Nikole Vrzića, ovaj pokret nastao je na sličan način kao i aktuelna beogradska građanska inicijativa, s tim što je čitava politička i medijska podrška građanskim inicijativama širom sveta proizvod strateškog plana SAD da difuzno šire svoj uticaj i uspostavljuju i održavaju dominaciju. U prilog ovom stavu, Vrzić navodi neke važne dokumente američke administracije: "Tri godine pre Arapskog proleća, 2008. dakle, RAND korporacija izradila je monografiju o pokretu 'Kefraja!' ('Dosta!' – zvući poznato, zar ne?), 'studiju slučaja za grassroots reformske inicijative' koju je sponzorisalo američko Ministarstvo odbrane, preciznije, Kancelarija za tehnologiju brze reakcije u okviru Kancelarije podsekretara za odbranu za nabavke, tehnologiju i logistiku, u okviru Inicijative za alternativnu strategiju. Pročitajte sad pažljivo: 'Inicijativa za alternativnu strategiju uključuje istraživanje kreativne upotrebe medija, radikalizacije omladine (...) mobilizacije nezadovoljnih sektora domaće populacije i alternativnih pokreta', navodi se na početku ove studije RAND korporacije. Ovo istraživanje, važno je napomenuti, izvršeno je u okviru američkog bezbednosnog kompleksa: 'Istraživanje je sproveo RAND institut za istraživanje nacionalne odbrane, Centar za istraživanje i razvoj koga sponzorišu Kancelarija sekretara za odbranu, Generalstab, Zajednička borbena komanda, Departman mornarice, Mornarička pešadija, odbrambene agencije i odbrambena Obaveštajna zajednica po ugovoru W74V8H-06-C-0002.'"⁵¹

Analizirajući različite dokumente i činjenice koje opisuju stanje stvari u politički nestabilnim društvima podložnim različitim političkim sukobima van institucija i u institucijama, Vrzić zaključuje da je američki uticaj ključan za pojavu i jačanje građanskih pokreta i njihove političke uloge u mnogim nestabilnim državama: "Potpuno je jasno da su Amerikanci stajali i iza protesta u Egiptu (i u Tunisu, Siriji, svim ostalim zemljama koje je zahvatilo Arapsko proleće, a ono, gle čuda, nije stiglo samo do Saudijske Arabije i sličnih država u tom delu sveta u kojima su na vlasti neupitni, i još uvek potrebni, američki saveznici. Sigurno je narod tamo mnogo zadovoljan, pa zato nema američkog angažmana), i sada, iza ovih protesta u Srbiji. Odaje ih rukopis, odaju ih činjenice."⁵²

Upotreba analogije sa Libijom odjeknula je još jače i još više je uzbukala javnost, a posebno političke i diplomatske krugove. Naime, u svođenju bilansa građanskih protesta u regionu, televizija N1, kritički nastrojena prema vlasti Aleksandra Vučića, upotrebila je sintagmu „bilans balkanskog proleće“. Na termin „balkansko proleće“, reagovao je bliski saradnik Aleksandra Vučića i potpredsednik SNS-a, Nebojša Stefanović napisavši na Twitter nalogu: "Američki N1 priziva balkansko proleće u Srbiji. Malo im je bilo

51 Nikola Vrzić, „Kad počinje balkansko proleće“, *Pečat*, br. 425, str. 6-7

52 Isto, str. 8

arapsko“, („Ili bi to oni da Vučić završi kao Gadafe?“ i najzad („Bar ste iskreni i dobro je da znamo šta želite“).

Ova „omaška“ pokrenula je čitavu lavinu napisa prema kojima je ulog u protestima daleko veći čak i od smene svih odgovornih za aferu „Savamala“. Ulog je rušenje vlasti mirnim ili nasilnim putem. O tome eksplicitno piše Dragan J. Vučićević: "Oni hoće samo i jedino Vučićevu glavu. Jer ta glava im ne dozvoljava da nekažnjenno kradu, lažu i varaju. Ta glava im je srušila sistem u kome su oni bili vlasnici svega i svakoga. Ta glava preti da će od Srbije napraviti ozbiljnu pravnu državu u kojoj će svi oni, pre ili kasnije, morati da se suoče sa zakonom. Međutim, ima tu jedan za njih veliki i bar zasad nerešiv problem. Da bi Srbiju vratili u vreme dosišćkog mafijašluka, žuti polit-kriminalci potpomognuti Devenportom i onim Skotom moraju ili da na silu, po petootkobarskom ili ukrajinskom scenariju, otmu vlast; ili da ubiju Aleksandra Vučića! Trećeg načina nema. Baš kao što nema šanse da Srbi na izborima većinski podrže najveće lopove i najcrnje prevarante."⁵³

U čitavoj medijsko-političkoj buci oko slučaja „Savamala“, učestvovala je i druga strana, direktnim odgovorom na medijski izazov koji je pokrenulo lansiranje termina „balkansko proleće“. U tekstu „Kome treba balkansko proleće“ objavljenom u *Vremenu*, odbrana legitimite protesta građanske inicijative „Ne da(vi)mo Beograd“ bazira se na posebnim pijetetom prema građanskim aktivistima i bezuslovnom, krajnje nekritičkom prihvatanju svakog slova iz saopštenja američke ambasade. Osim šire kontekstualizacije slučaja koja počiva na složenoj geopolitičkim opticima u kojoj je prelama sukob Zapad-Istok, Jovana Gligorijević poručuje da je Srbija u Evropi: "Čitava ova halabuka počela je nelegalnim rušenjem objekata na mestu gde treba da nikne 'Beograd na vodi', najmilije čedo ove vlasti. Podsetimo, realizacija tog projekta omogućena je bliskoistočnim kapitalom. Na oltaru 'Beograda na vodi' već su žrtvovane medijske slobode, brojni zakoni, a rušenjem Hercegovačke suspendovan je i Ustav, kako reče ombudsman Janković. Možda je Vučić spreman da, zbog investitora sa Istoka skrene sa evropskog puta, ali onda mora da ima na umu dve stvari. Jedna je u vezi sa onim na šta je jako ponosan: bezbednost ulaganja u Srbiji. No, zbog bezbednosti ulaganja, ne sme se žrtvovati bezbednost građana, a upravo se to dogodilo u Hercegovačkoj ulici, u noći 25. aprila. Druga činjenica koju ni Vučić ni bilo koji drugi ovdašnji političar ne sme da izgubi iz vida jeste da Srbija možda nije u Evropskoj uniji, ali jeste u Evropi."⁵⁴

U radikalno polemičnom tonu prema aktuelnoj vlasti, u nameri da zaštiti pisanje svog nedeljnika povodom slučaju „Savamala“, novinar Nikola Tomić je politički napao vlast kategoričkih i žestokim optužbama. U središtu njegovog stava je identifikacija sadašnje vlasti poretkom koji generiše strah i medijski mrak: „Slučaj Savamala, pretnje Zoranu Kesiću i optužbe na račun *NIN*-a dokazuju da je u Srbiji ugrožena vladavina prava, da pojedinci daju sebi za pravo da uzurpiraju moć zloupotrebom funkcije pa čak i izvršenjem krivičnog dela, da je za slobodu reči i profesionalno novinarstvo potrebna hrabrost. Nije u Srbiji sve mrak, nije sve crno. Ali, jeste sumrak i jeste sivo.“⁵⁵

Za razliku od novinarke Jovane Gligorijević, koja nas podseća na evropsku geopolitičku dimenziju Srbije, već citirani Nikola Vrzić, povodom slučaja „Savamala“ i šireg geopolitičkog konteksta, apeluјe na okret

53 Dragan J. Vučićević, „Otimanje vlasti“, *Informer*, 11. 06. 2016, str. 3

54 Jovana Gligorijević, „Kome treba balkansko proleće“, *Vreme*, br. 1328

55 Nikola Tomić, „Vladavina straha“, *NIN*, br. 3417, str. 3

ka Kini i Rusiji odustajanje od evropskog puta: „Ova balkanska drama bliži se klimaksu. Da se ne bi pretvorila u našu tragediju, potrebno je da aktuelna vlast ne odstupi sa sadašnjih pozicija – jer odatle nema nazad – i da svi mi budemo makar za toliko pametni da ne nasednemo na tuđe patkice, i da budemo svesni da naši zapadni prijatelji danas nisu moćni kao što smo navikli, a uz to im se smeši potres u vidu Bregzita, što će reći da vreme radi za nas kao što nije radilo otkako nas pamćenje služi, i da u čitavom tom procesu dobijemo i konkretnu pomoć pravih prijatelja. U petak nam, kao što rekosmo, stiže Si Đinping, a uskoro će i premijer Rusije Dmitrij Medvedev. Dobro došli i bolje nas našli.“⁵⁶

Dve različite, međusobno nesamerljive interpretacije jednog događaja kao što slučaj „Savamala“ pokazali su da je srpsko štampano novinarstvo značajan učesnik bespoštene političke borbe koja u kontinuitetu u fokusu potencira polemički naboj, i vrti se prevashodno u začaranom „krugu“ optužbi i kontraoptužbi. Prostor za racionalnu diskusiju je uzak, gotovo nepostojeci, a hermetičnost polaznih osnova, stavova, argumenata i zaključaka izgleda kao fatalna. Oštре političke suprotnosti i tenzična javna atmosfera reproducuje se i na ravni novinarstva, koja te i takve suprotnosti i dalje razvija i ojačava.

„Brexit“ - vrednosno neutralno i činjenički zasnovano novinarsko posmatranje početka kraja EU

Dvadeset trećeg juna 2016., građani Ujedinjenog Kraljevstva glasali su na referendumu o istupanju njihove države iz EU. Bio je to prvi evropski referendum koji je nosi jasne konture radikalnog političkog pitanja. Kao takav on je rešavao dva važna pitanja istovremeno: status Ujedinjenog Kraljevstva, kao jedne od najmoćnijih zemalja sveta, i status EU kao najmoćnije nadnacionalne tvorevine u savremenom svetu. Posle intenzivne i dramatične kampanje koju je obeležilo i jedno ubistvo, žestoke polemike, deficit racionalnosti i mnoštvo propagandnih trikova, Britanci su odlučili.

Njihov odgovor bio je negativan. Posle četrdeset tri godine, stav Britanaca je bio jasan - „Ne“ Evropskoj uniji. Sedamnaest miliona i četiristo hiljada Britanaca ili 51,9 odsto izašlih građana glasalo je za novi kurs Ujedinjenog Kraljevstva u spoljnoj politici. Za ostanak nije bio beznačajan broj glasača: njih 48,1 odsto ili šesnaest miliona i sto hiljada glasača, podržalo je svoju zemlju u EU.

Srpski nedeljnici pridali su solidnu pažnju ovom vanrednom istorijskom događaju. Dva nedeljnika, *Vreme* i *Novi Magazin*, posvetili su naslovne strane i prateću seriju tekstova i time potvrdili profesionalnost u pristupu temi čije su praktične posledice značajne po svet, EU, region Zapadnog Balkana i Srbiju.

Možda su dva naslova srpskih nedeljnika potvrdila svu složenost istorijsko-političkih tema i dilema koje je pokrenuo Bregxit. Tako je *Novi magazin* Bregxit označio kao najveći potres „posle pada Berlinskog Zida“, dok je *Vreme* uočilo ključnu dilemu britanske i evropske politike „Brexit i Evropska unija: i šta sad?“ Konstatujući krizu evropskog projekta nedeljnički *Vreme* je naveo: „Referendum na kome su 23. jula 2016.

⁵⁶ Nikola Vrzić, „Kad počinje balkansko proleće“, *Pečat*, br. 425, str. 10-11

Novi magazin, 30. 6. 2016.

Britanci sa 52:48 odsto izglasali izlazak svoje zemlje iz Evropske unije verovatno je najdalekosežniji događaj posle pada Berlinskog zida 9. novembra 1989. i raspuštanja SSSR nakon ostavke Mihajla Gorbačova 25. decembra 1991, pre nešto manje od četvrt veka.⁵⁷

U novinarskim prikazima kampanje oko Bregzita oslikani su ključni argumenti jedne i druge strane, ukazano je na duboke podele unutar samog engleskog društva koje su i vrednosne i klasno socijalne, ali i koje su ustanovljene na liniji selo-grad. S jedne strane, slabije obrazovani pripadnici ruralne Britanije, siromašni i ljudi skloni etničko-rasnim distancama pokazali su nesumnjivu tendenciju da odbace EU i glasaju za suverenu Britaniju. S druge strane, obrazovanje, bogatije, kosmopolitski nastrojeno građanstvo, glasalo je za ostanak u EU. Bazična podela u britanskom društvu simbolički je predstavljena kao podela na kosmopolite i „engladere“. Isto tako, prikazane su latentne i otvorene moguće i stvarne političke razmirice između Engleske i Velsa koje su većinski za Bregzit i Škotske i Severne Irske koje su za ostanak u EU.

Iako je izostala snažna vrednosna refleksija o britanskom „Ne“ EU, novinari srpskih nedeljnika nisu propustili da ukažu političko-medijske nelogičnosti i moralno licemerje britanskih političara. Ovi propusti su posebno uočavani analogiji sa sličnim tekstovima u britanskim dnevnim i novinama i nedeljniciima. Tako je na ravni činjeničke analize pokazano da su mnoga obećanja pristalica Bregzita, bila su sredstvo za ubeđivanje nezadovoljnih glasača da optiraju protiv EU, a manje političke priče koje mogu imati konkretno utemeljenje i praktični ostvarivost u društvenoj realnosti. 350 miliona funti novca koje je Britanija davala u EU neće biti uplaćeno u britanski budžet i usmereno na poboljšanje državno sponzorisanog zdravstva i školstva, Britanija neće suvereno kontrolisati svoje granice, tako da priliv građana u potrazi za poslom u Velikoj Britaniji neće biti obustavljen, kako su objašnjavali zagovornici Bregzita. Isto tako, prenet je podatak da bi „Mnogi iz tog tabora rekli su u petak televizijskim anketarima da nisu mislili da će Britanija stvarno izići iz EU, nego su samo hteli da izraze protest zbog stanja u društvu. Oko pola miliona pobornika izlaska izjasnilo se u anketama da bi na ponovljenom referendumu glasali za ostanak, ali sada je kasno.“⁵⁸

S nizom dobrih razloga potencirana je politička odgovornost Dejvida Kamerona, bivšeg britanskog premijera. Ovu dimenziju Bregzita precizno i kritički odlučno je prikazala Julijana Mojsilović: „Možda je Šarl de Gol bio donekle u pravu kad je dva puta stavio veto na ulazak Britanije u tadašnje evrointegracije, rekavši da imaju ‘duboko usađeno’ neprijateljstvo prema evropskom modelu i da su više zainteresovani za veze sa SAD. U izbornoj kampanji skuplja glasove za izlazak iz EU ako mu se ne ispune uslovi. EU ispunjava sve glavne uslove, Kameron promeni ploču i agituje za ostanak. I umesto da otkaže referendum – nije mogao zbog ‘pobunjenika’ u svojoj Konzervativnoj stranci koji su za izlazak – pomeri ga za što pre i – ne uspe. Ali uspešno zatrese zemlju, Evropu, pa i svet. Samo tri dana pošto je oko 1.200.000 Britanaca više glasalo za izlazak, već više od 3.000.000 potpisuje peticiju za novi referendum! A Kameron najavljuje ostavku (tek za tri meseca), a iako je još premijer ne može, kaže, da učestvuje u razgovorima o razdruživanju jer je bio protiv! EU požuruje Britaniju da pokrene postupak – samo ona može – a Kameron kaže da još neće! Ne pamtim političara nijedne ozbiljne i viševekovne demokratije koji se ovako ponašao. Podelio je stranku, podelio je opoziciju koja je većinom bila za ostanak, podelio je naciju, podelio Evropu,

57 Milan Milošević, „Od Grexita do Brexita,“ *Vreme*, br. 1330

58 Dejan Anastasijević, „Velika zbrka u Briselu,“ *Vreme*, br. 1330

povukao nogu za druge egzite, praktično oterao Škotsku – videćemo šta će biti sa Severnom Irskom – da konačno izađe iz Ujedinjenog Kraljevstva, što nedavno nije uspela na referendumu, oslabio funtu, razbesneo EU koja ne želi da čeka izbor novog premijera za početak najmanje dvogodišnjih pregovora o razvodu. Usput je razlutio i Vašington.“⁵⁹

Uporedno sa upiranjem prsta na sve kontroverze referendumske kampanje, konfuzno držanje Kamerona, sasvim realistično je prikazan potencijal Bregzita da inicira slične procese širom evropskog kontinenta. Ova okolnost posebno je bitna ukoliko se uzme u obzir da je po demografskim parametrima pristalica Bregzita relevantno sličan pristalicama desnih populističkih antievropskih pokreta, kao i pristalica Donald Trampa u Americi. Vladan Marjanović, spoljnopolički komentator *N/N-a*, primećuje: „Prvo, bez jedne od članica ‘velike četvorke’ (preostale tri su Nemačka, Francuska i Italija), EU ne samo da više neće biti ista, nego joj predstoji mukotrpna borba za očuvanje sopstvenog identiteta i smisla, pa i za sam opstanak - za šta joj, mora se reći, nisu krivi britanski birači, nego ponajviše ona sama. I drugo: da će, u sada poznatom obliku, na duži rok teško preživeti i Ujedinjeno Kraljevstvo. Na čiju sve korist i na čiju štetu će se te tektonske promene dešavati tek će se videti; za konačan sud o tome biće potrebne verovatno godine.“⁶⁰

Srpski nedeljnici faktografski verodostojno su prikazali sve zaplete, konfuziju i kontroverze koje prate Bregzit. Ono što je izostalo jeste direktna vrednosna analiza ovakvog čina. Taj nedostatak je donekle razumljiv. Britanske (ne)prilike su britanske, a nešto, ipak manje evropske, a ponajmanje balkanske teme. Istovremeno, nije bilo ni nagoveštaja povezivanja Bregzita i evropskog puta Srbije.

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naporima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje porede medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebart, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevođena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindjića".

Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Docentkinja je Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odjelenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne radove, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Sarađivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju *Jigsaw Communications*, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za *Marten Board International*, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

Unos i obrada podataka:

Snežana Bajčeta, doktorandkinja Fakulteta političkih nauka

Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka

Milica Oros, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Katarina Vukajlović, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Mina Dimitrovski, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

MEDIJAMETAR